

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Gabriela Hášová

Kybernetická šikana

Cyberbullying

Praha, 2009

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Pelikán, Csc.

Velice děkuji svému vedoucímu diplomové práce, docentu Pelikánovi, za čas, který mi věnoval, za trpělivost s mými nápady, které dokázal nasměrovat správným směrem a za vždy dobrou náladu a psychickou podporu, která mi velice pomohla v okamžiku, kdy jsem započatou diplomovou práci chtěla kompletně vymazat a začít ji zpracovávat znovu od začátku.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 22. června 2009

Anotace

Šikana nikdy nebyla jednodušší. Díky obrovskému rozmachu informačních a komunikačních technologií, může prakticky kdokoliv, v soukromí domovů, anonymitě počítačových učeben či internetových kaváren, obtěžovat kohokoliv. 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. I takto může vypadat kybernetická šikana.

Co je kybernetická šikana a jaká jsou její specifika, jakých nejčastějších forem nabývá, kdo jsou agresori, kdo oběti, jak velká část mladých lidí se s tímto jevem setkala nejen ve světě, ale i v České Republice. Jakým způsobem by na případy kybernetické šikany měla reagovat škola, rodiče a samy oběti a jaké jsou možnosti prevence.

To jsou otázky, na které jsem se na následujících stránkách snažila nalézt odpověď.

Annotation

Bullying has never been easier. Thanks to boom in informations and communications technologies, almost anybody, in privacy of their houses, in anonymity of PC classroom or internet caffés, can bullying almost whomever. 24 hours a day, 7 days a week. Also this can be a form of cyberbullying.

What cyberbullying is, what are the specifics, what are the most common forms, who are aggressors, who are targets, how many young people has encountered with cyberbullying not only all around the world, but also in Czech Republic. How school staff, parents and targets have to react, when a problem with cyberbullying has appeared. What are the possibilities of prevention.

I have tried to respond on following next pages to those questions.

Klíčová slova: informační a komunikační technologie, kybernetická šikana, formy, specifika, oběť, agresor, prevence, zákony, výzkum

Key words: Informations and communications technologies, cyberbullying, forms of cyberbullying, specifics, target, agresor, prevention, law, research

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. KYBERNETICKÁ ŠIKANA.....	8
3. SPECIFIKA KYBERNETICKÉ ŠIKANY.....	16
4. PREVENCE KYBERNETICKÉ ŠIKANY.....	19
4.1. co může udělat škola.....	19
4.1.1. jak na kybernetickou šikanu reagovat.....	23
4.2. překážky při vyšetřování šikany.....	26
4.3. vyšetřování a jeho metodika.....	29
4.4. co mohou udělat rodiče.....	32
4.4. co může udělat uživatel ICT.....	37
4.6. jak nahlásit kybernetickou šikanu provozovateli internetových nebo mobilních služeb.....	39
5. KYBERNETICKÁ ŠIKANA A ZÁKONY.....	42
6. VÝZKUMY KYBERNETICKÉ ŠIKANY.....	44
7. VÝZKUM (VÝZKUMNÁ SONDA).....	50
7.1. metodika výzkumu.....	50
7.2. výsledky výzkumu.....	53
7.2.1. výsledky výzkumu z první části dotazníku.....	53
7.2.2. výsledky výzkumu z druhé části dotazníku.....	75
7.3. shrnutí výsledků výzkumu.....	96
8. ZÁVĚR.....	99
9. SEZNAM LITERATURY, SEZNAM PŘÍLOH.....	101
10. PŘÍLOHA Č. 1.....	104
11. PŘÍLOHA Č. 2.....	108
12. PŘÍLOHA Č. 3.....	112
13. PŘÍLOHA Č. 4.....	115

1. ÚVOD

Žijeme ve světě, ve kterém je používání informačních a komunikačních technologií (ICT) takřka nutností. Málokdo z nás se dnes obejde bez mobilního telefonu či připojení na internet nejen v zaměstnání nebo při studiu. Tyto informační a komunikační technologie čím dál tím více pronikají i do našeho soukromého života.

Drtivá většina mladých lidí komunikuje se svými vrstevníky, přáteli a známými právě prostřednictvím internetu (popřípadě mobilního telefonu), který k tomuto účelu nabízí velké množství možností. Ať již jde o ICQ či Skype (programy, díky nimž si lze zadarmo telefonovat, zasílat zprávy či chatovat s jinými lidmi), sociální sítě, chatovací místnosti, online hry či blogy, všechny tyto prostředky jsou mladými lidmi hojně využívány. Nabízejí totiž zábavu, informace, poučení, široké sociální kontakty s lidmi (nejen) stejného věku, zájmů a názorů, možnost prezentovat sebe a svůj pohled na svět velkému počtu lidí během několika sekund či si prostě jen tak popovídat o čemkoliv, prakticky s kýmkoliv a ještě v teple svého domova.

To jsou jistě velmi pozitivní aspekty užívání informačních a komunikačních technologií. Bohužel, právě s tímto masovým rozšířením užívání internetu a mobilních telefonů pro soukromé účely k nám přichází nový fenomén, se kterým se budeme muset začít potýkat.

Vyrůstá problém kybernetické šikany.

Cílem mé práce je podat ucelený obraz kybernetické šikany, jejích forem a specifik. Jelikož s novou formou šikany přichází i částečná proměna rolí agresora a oběti, snažím se na ně ve své práci poukázat. Nejsnazším a nejefektivnějším způsobem, jak se vypořádat téměř s jakýmkoliv sociálně – patologickým jevem, je zabránit jeho vzniku. Proto také věnuji velkou část práce právě otázce prevence. Součástí diplomové práce je také výzkum realizovaný na pražských gymnáziích. V rámci výzkumu jsem se snažila najít odpovědi na následující základní otázky:

- 1) Je kybernetická šikana běžnou součástí virtuálního světa mladých lidí nebo se jedná pouze o ojedinělé případy?
- 2) Existují mezi nimi agresori kybernetické šikany a jaké formy používají?

- 3) Jaké jsou nejčastější informační a komunikační technologie, které jsou zneužívány ke kybernetické šikaně? Jaké jsou její nejčastější formy?
- 4) Jak často jsou oběti obtěžovány pomocí ICT?
- 5) Jaké formy obrany před obtěžováním oběti nejčastěji užívají?
- 6) Komu se nejčastěji svěřují oběti kybernetické šikany?
- 7) A jaké tresty by respondenti udělili agresorům kybernetické šikany?

Doufám, že se mi na následujících stránkách podaří odpovědět na výše zmíněné otázky.

2. KYBERNETICKÁ ŠIKANA

Termín kybernetická šikana pochází z anglického slova **cyberbullying**¹. Na internetových stránkách, založených odborníky, kteří se tomuto tématu věnují již řadu let, se můžeme setkat s řadou definic. Nejvýstižněji ji ale popsali dva autoři, kteří se jako jedni z prvních začali teoreticky a výzkumně zabývat fenoménem kybernetické šikany: Kanadčan Bill Belsey² a Američanka Nancy E. Willard³:

Kybernetická šikana zahrnuje používání informačních a komunikačních technologií jako je email, textové zprávy z mobilních telefonů a PDA (Personal Digital Assistants), instantní zprávy, hanlivé webové stránky, hanlivé hlasovací webové stránky, které umožňují záměrné, opakované a nepřátelské chování jedince či skupiny, jehož cílem je ublížení dané oběti. (Bill Belsey)⁴

Kyberšikana je nový fenomén, vyplývající z užívání informačních a komunikačních technologií zahrnujících internet, mobilní telefony a PDA (Personal Digital Assistants). Stručně ji můžeme charakterizovat jako zasílání nebo umístování ubližujících či krutých zpráv nebo obrazových materiálů pomocí internetu nebo jiných komunikačních zařízení. (Nancy E. Willard)⁵

Jak je patrné z výše uvedených definic, kybernetická šikana může nabývat mnoha podob, různých intenzit a také obsahů. Bill Belsey, tak jako mnozí jiní odborníci, třídí kybernetickou šikanu dle informačních a komunikačních technologií a možností, které tyto ICT uživatelé

¹ Dále se můžeme setkat s termíny: online bullying, internet bullying, digital bullying, mobile bullying, electronic bullying, electronic harassment, SMS bullying nebo e-bullying. Všechny tyto výrazy ovšem poukazují na šikanu pouze pomocí jedné určité informační a komunikační technologie. Termín cyberbullying je komplexní, zahrnuje všechny dostupné ICT.

² **Bill Belsey** - kanadský učitel na Banded Peak school, škole zaměřující se na informační technologie (Braag Creek, Alberta), držitel mnoha pedagogických a vědeckých ocenění, člen mnoha nadací zabývajících se bezpečným užíváním internetu, jako jeden z prvních se začal teoreticky a výzkumně zabývat problémem kybernetické šikany, zakladatel 1. webové stránky o kybernetické šikaně - www.cyberbullying.ca.

³ **Nancy E. Willard** – ředitelka amerického centra pro bezpečné a odpovědné užívání internetu, autorka jedné z mála knih, které se věnují kybernetické šikaně: *Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress* (2007 Research Press).

⁴ Viz. podle <http://www.cyberbullying.ca/>

⁵ Viz. podle <http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>

umožňují (email, instantní zprávy, chatovací místnosti, SMS, webové stránky, hlasovací tabule a další možné ICT).

Nancy E. Willard jednotlivé podoby kyberšikany zařazuje do následujících kategorií⁶:

Flaming⁷ – online zasílání elektronických zpráv s vulgárním, urážlivým či zlostným obsahem, především pomocí tzv. instatních zpráv⁸. Většinou se jedná o náhodně vzniklou hádku (ve virtuálním prostoru), kdy agresor společně s obětí často nedokáže udržet na uzdě své emoce.

(Elektronická výměna názorů mezi studenty jedné americké střední školy vyvrcholila výhrušnými zprávami ze strany jednoho z nich. „Napadený“ hoch se cítil ohrožen a odmítal jít druhý den do školy. Oprávněně. Svěřil se rodičům, ti posléze kontaktovali školu a při vyšetřování se zjistilo, že agresor čekal s několika přáteli na oběť před školou, s úmyslem ji napadnout. Agresor posléze sdělil, že chtěl dát oběti „pouze za vyučenou“, kvůli jejich předešlé internetové roztržce.)

Harassment⁹ – opakované zasílání sprostých, zahanbujících či urážlivých zpráv prostřednictvím emailu, SMS zpráv, instantních zpráv či chatu nebo prostřednictvím telefonních hovorů.

(Studentka americké střední školy v sobě našla dostatek síly a odvahy a svěřila se řediteli školy, že spolužačka šikanuje prostřednictvím emailu a SMS zpráv její kamarádku. Druhý den, když otevřela svou emailovou schránku, našla ji zahlcenou sprostými a urážlivými zprávami. Anonymní, kruté emaily nepřestaly chodit, dokud nebyla spolužačka – agresorka ze školy vyloučena.)

Denigration¹⁰ - zasílání pomlouvačných či očeňujících zpráv pomocí emailu, SMS zpráv, instatních zpráv, chatu či telefonních hovorů nebo umístování obrazových materiálů a videí(které se nezakládají na pravdě, či akcentují určitou vlastnost nebo výraznou specifiku oběti), na rozmanité internetové stránky či blogy¹¹. Časté jsou i webové stránky, na kterých probíhá hlasování typu: Kdo je nejhloupější, nejošklivější...

⁶ Viz. podle <http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbteducator.pdf>

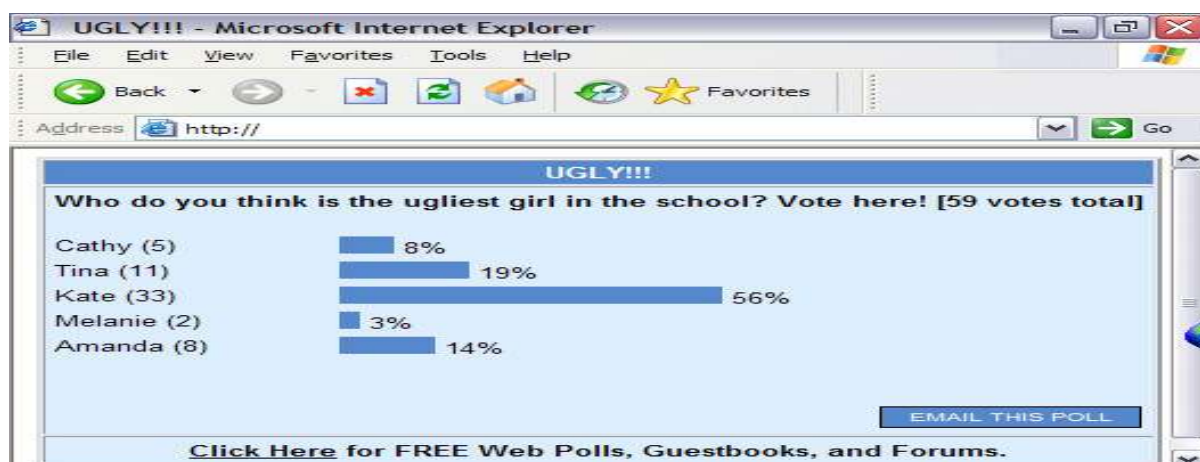
⁷ Anglický výraz pro vzplanutí

⁸ **instantní zprávy** - internetová služba, umožňující svým uživatelům sledovat, kteří jejich přátelé jsou právě připojeni, a dle potřeby jim posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory mezi uživateli a i jinak komunikovat. Hlavní výhodou oproti používání např. emailu spočívá v principu odesílání a přijímání zpráv v reálném čase. Jinými slovy zpráva je doručena ve velmi krátké době od odeslání (většinou v rámci stovek milisekund).

⁹ Anglický výraz pro obtěžování, týrání či sužování

¹⁰ Anglický výraz pro očeňování, degradaci, pošpinění

¹¹ **Blog** (stažením anglického **web log** – : webový záznam[ník]) je webová aplikace obsahující periodické příspěvky na jedné webové stránce. Nejčastěji, nikoli však nezbytně, bývají zobrazovány v obráceném

12

(Žák torontské školy se každý den setkával ve škole s posměchem. Aby toho nebylo málo, jakýsi „kamarád“ mu zaslal přes internet zprávu, aby se podíval na uvedenou webovou stránku. Po jejím navštívení zjistil, že je na ní jeho fotka a nad ní nápis: „Vítejte na stránce, která si dělá legraci z Davida Knighta“. Na stránce se vyskytly nadávky a ponižující komentáře určené nejen jemu, ale i jeho rodině. David zde byl označen například za pedofila, homosexuála nebo distributora drog.)

13

chronologickém pořadí, tj. nejnovější nahoře. Autor se nazývá **blogger** (někteří Češi píšou pouze jedno **g**), veškeré blogy a jejich vzájemné vztahy se nazývají **blogosféra**.

¹² Převzato z: <http://www.cyberbullying.info/whatis/book.php?shelf=mediums&pg=Online%20Polls>

¹³ Převzato z: <http://www.cyberbullying.info/examples/knight.php>

Impersonation¹⁴ - zasilání zpráv či umístování obrazových materiálů pod jiným jménem, především za účelem poškodit „domnělého“ odesilatele v očích přátel, či jiných lidí, kterým jsou zprávy nebo jiné materiály zasílány.

(Jednoho dne Laura zjistila heslo k emailové adrese své kamarádky Emmy. Později se Laura přihlásila na Emmin účet a pod jejím jménem zaslala urážlivé zprávy jejímu příteli Adamovi.)

Outing¹⁵ - sdílení něčího tajemství, zahanbujících či trapných informací, obrázků nebo video nahrávek online.

(Snad nejznámější případ kybernetické šikany vůbec: V květnu 2003 našlo několik spolužáků 15letého, mírně obtlouklého kanadského chlapce, video nahrávku, na které Ghyslain Raza (dnes po celém světě přezdívaný „star wars kid“) předvádí rytíře Jediho z filmu Hvězdné války. Chlapec na záznamu mává golfovou holí (jako se světelným mečem) a točí se dokola. Místo toho, aby se spolužáci videem pobavili v soukromí jejich domovů, nenapadlo je nic lepšího, než nahrávku umístit na internet, na server youtube.com. Během několika málo dní se z Ghyslana stala opravdová „hvězda“. Ke konci roku se stal nejstahovanějším mužem na internetu, do dnešního dne originální záznam shlédla téměř 1 miliarda návštěvníků a vzniklo neuvěřitelných 4490 remaků. Dokonce vznikají i internetové podpisové akce, které se přimlouvají za obsazení Ghyslaina do dalšího dílu série Hvězdných válek.

Bohužel, Ghyslain ani jeho rodiče jeho nenadálou popularitou tak nadšeni nebyli. Chlapec se psychicky zhroutil a byl hospitalizován na klinice dětské psychiatrie, kde zůstal do konce školního roku. Na svou školu se již nevrátil. Rodiče dohnali celou věc k soudu, kde žalovali 4 spolužáky, kteří byli zodpovědní za umístění videa na internet, o čtvrt milionu kanadských dolarů. Soudní proces se nakonec týkal pouze 3 z nich a skončil mimosoudním vyrovnáním.)

¹⁴ Anglický výraz pro napodobování

¹⁵ Anglický výraz pro odhalování

16

Trickery¹⁷ - prezentování soukromých, zahanbujících či trapných informací online, které byly osobně (či přes online nebo telefonní komunikaci) svěřeny jako důvěrné.

(Katie dlouho předstírala, že je kamarádka Jessiky. Často se jí ptala na velmi soukromé informace, na které Jessica (v domnění, že je svěřuje své kamarádce a tudíž osobě, která je udrží v tajnosti) odpovídala. Katie obratem rozesílala odpovědi svým známým a přátelům, včetně vlastního komentáře: Jessica je „loser“¹⁸ a podobně.)

Exclusion¹⁹ - záměrné a kruté vyloučení oběti z určité online skupiny (na chatu, blogu...).

(13leté Megan z New Jersey, spolužáci (o kterých si původně myslela, že jsou dobří přátelé), zablokovali přístup na společné blogy, chatovací místnosti a třídní stránky. Ještě navíc jí pravidelně chodily urážlivé instantní zprávy, kdykoliv se přihlásila na internet. Megan šikanu psychicky nevydržela a raději přestoupila na jinou školu.)

¹⁶ Převzato z <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU>

¹⁷ Anglický výraz pro podvod

¹⁸ Anglický výraz pro ztracenou existenci, propadák

¹⁹ Anglický výraz pro vyloučení, zamítnutí

Cyberstalking²⁰ - opakované či intenzivní ponižování a obtěžování, které zahrnuje výhrůžky, narušuje soukromí a často vyvolává oprávněný strach o zdraví (život) oběti, nebo někoho z rodiny a přátel. Nejčastěji se tak děje pomocí spamů²¹, obtěžováním v chatovacích místnostech, zasíláním virů či zanecháváním vzkazů v návštěvních knihách.

CHAT ROOM	cutie-gurl Reaper boy SwApR Reaper boy Reaper boy Reaper boy SwApR cutie-gurl Reaper boy	čau chce někdo pokecat? Hey..cutie_gurl..zas se potkáváme! Viděl jsem tvůj obr. v profilu.. Čau Reaper boy..chvilí jsem byl mimo muselas při pádu spadnout do všech hnusných děr:-) potřebovala bys přemalovat ksicht SwApR mrkni na její obr. v profilu.. jo a taky bachratá:-(kdo jsi a proč se do mě navážíš? nech mě prosím na pokoji bez šance ty fňukající omluvo, co si říká holka... co myslíte vy – SwApR a angel..	Chatující cutie-girl Reaper boy SwApR angel
	angel Reaper boy cutie-gurl Reaper boy SwApR angel Reaper boy Reaper boy cutie-gurl Reaper boy	ne každý je hezký jak olejomalba:-) ale vím co myslíš:-) vím že jsi teď sama doma vidím tě ve tvé školní uniformě děšíš mě...nech toho, prosím tě za pět minut můžu být u tebe a pak budeš fvat ty tlustá ***** holičko..jestli vypadáš jak tvoje mamka dívím se že vůbec žiješ.. bojiš se ty blbá fňukno..? dostalas moji smsku uřvaná d***o mojím úkolem je zbavit svět bordelu jako jsi ty..najdu si tě a zničím tě.. nechte toho prosím sleduju tě celou dobu, chápeš, vidím na jaké stránky najíždíš	 Ignoruj Ohlas

22

(9letá Katie byla uchválena možnostmi internetu, který jí nabízel pouhým kliknutím myši přístup prakticky k celému světu. Trávila u něj hodiny. Hledala informace, komunikovala s přáteli, učila se. Jednou, když byla doma sama, se jí počítačový program dotázal, zda-li chce přijmout instantní zprávu od člověka, kterého nezná. Předpokládala, že si některý známý změnil přihlašovací jméno, a proto zprávu přijala. Na obrazovce se objevilo několik urážlivých vět o ní a její rodině.

Rozčarovaná a smutná Katie se snažila dopátrat, kdo jí píše, ovšem odpovědi na její dotazy byly pouze další urážky. Snažila se tedy konverzaci ukončit. A právě v tom okamžiku, jí přišlo sedm slov, ze kterých ji zamrazilo: „Hold on. I’m coming to kill you.”²³

Poté se dotyčná osoba odhlásila, jako kdyby někam odešla. Katie začala mít opravdový strach. Nevěděla, kdo to byl, jestli žije naproti v ulici nebo v jiném státě. Byla opravdu přesvědčená, že jí někdo chce ublížit.

²⁰ Anglický výraz pro internetové sledování, lov

²¹ nevyžádané, masově šířené sdělení internetem (dříve se využívalo pouze pro nevyžádané emaily, dnes postihl tento fenomén i ostatní druhy internetové komunikace – diskusní fóra, instantní zprávy, komentáře...)

²² Převzato z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/44/63/lang,czech/>

²³ „Počkej, jdu tě zabít.“

Seběhla dolů, zamkla všechny dveře, vyběhla zpět do svého pokoje, kde se schovávala, dokud se nevrátila její matka.

Dlouho se s tímto zážitkem nikomu nesvěřila. Byla přesvědčená, že udělala něco špatného, když přijala neznámou zprávu. Nesvěřila se ani rodičům, protože si myslela, že by jí zakázali používat počítač a především internet. Nakonec v ní strach zůstal dlouhou dobu. Po několik let odmítala používat internet k něčemu jinému než k vyhledávání informací.)

Některí autoři nezahrnují cyberstalking do kybernetické šikany, ale považují ho za samostatnou kategorii. Pokud se ovšem budeme řídit výše uvedenými definicemi kybernetické šikany, pak cyberstalking můžeme brát jako neodmyslitelnou a často její nejkrutější a nejzávažnější formu.

Kybernetická šikana ve školním prostředí se samozřejmě netýká pouze studentů či žáků. Stále častěji jsou zaznamenávány i případy, kdy studenti vytvoří internetové stránky o svém vyučujícím nebo nahrají (ve většině případů na mobilní telefon) určitou situaci při vyučování a toto video poté umístí na servery poskytující videohosting (např. You Tube), kde je může hlédnout prakticky kdokoliv.

Od kybernetické šikany jsou dále odlišovány především:

Adult-cyber harassment²⁴ - od výše prezentovaných případů kybernetické šikany se liší především aktéry. Jak agresor, tak oběť jsou dospělé osoby.

Happy slapping²⁵ - může se jednat o dva druhy:

- a) vytváření vlastních scének s násilnou tematikou, jejichž aktéři se na všem předem domluvili. Následně jsou snímky či záběry umístěny na webové stránky nebo rozesílány známým,
- b) agresoři (slappeři) fyzicky napadnou oběť (může dojít k „pouhému“ fackování či bití, přes sexuální obtěžování až ke skutečnému znásilnění), celá „scénka“ je nahrávána a posléze umístěna na určité webové stránky

²⁴ Anglický výraz pro kybernetické obtěžování dospělých

²⁵ Anglický výraz pro veselé fackování, plácání

Cyberthreats²⁶- za kybernetické hrozby se považují jak hrozby přímé, tak různá tísnivá až úzkostná vyjádření – prohlášení, která mohou vyznívat takovým způsobem, že je jejich pisatel emočně rozrušený a jeho stav může vyvrcholit ublížením sobě nebo jiným lidem.

(Jeff napsal na svůj blog: „Jsem přesvědčený, že se věci nezmění. Začínám litovat toho, že tu stále ještě trčím. Dává to odvalu obrátit zbraň proti sobě, odvalu čelit smrti.“ Jeff se podělil o své myšlenky přes email s přítelem. Bohužel, kamarád nikomu nic neřekl. Jeff zabil 9 lidí a poté obrátil zbraň proti sobě.)

(Celia potkala Andrewa v chatovací místnosti. Napsal jí: „Přinesu do školy zbraň, vytáhnu ji před zraky všech...,nedokáži si představit svůj život bez toho, že bych nezabil pár lidí..., když se mi nebude líbit, jak na mne koukáš, zemřeš... já vyberu toho, kdo zůstane naživu a kdo zemře.

Celia se svěřila se svou online konverzací otci, který kontaktoval policii. Policie našla u Andrewa mnoho zbraní, včetně Kalašnikovovi automatické pistole. Andrew byl odsouzen a je ve vězení.)

²⁶ Anglický výraz pro kybernetické hrozby

3. SPECIFIKA KYBERNETICKÉ ŠIKANY²⁷

Dříve bývala doménou agresorů školní hřiště, chodby, toalety či jiná místa v prostorách školy, které byli víceméně skryty před zraky vyučujících. Díky obrovskému rozmachu informačních a komunikačních technologií mají agresori novou zbraň – virtuální prostor. Díky němu prošly proměnou nejenom prostředky šikany, ale i role agresora a oběti.

Mezi jednu z hlavních „výhod“ kybernetické šikany jistě patří **anonymita**.

Virtuální prostor nabízí ke komunikaci anonymní telefonní čísla, přezdívky či emailové adresy, které zpětně poskytují agresorům pocit bezpečí a menší šanci na jejich dohledání.

Průměrně počítačově zdatný agresor se nemusí obávat odhalení.

Anonymita, poskytující ochranu, může umocňovat aktivity, které by si člověk tváří tvář jinému člověku nedovolil. Myšlenky na odhalení, trest nebo nevhodnost chování, často odbourává pocit „jsem pro ostatní neviditelný“.

Virtuální komunikace je také ve většině případů **jednosměrná**. Agresorovi, který oběť nevidí a často se mu od ní nedostává zpětných reakcí, se znesnadňuje empatie a tím i uvědomění si důsledků svého činu. Naopak reakce širokého virtuálního publika je většinou pozitivní, takže ani zde se mu nedostane sociální korekce jeho jednání. Spíše ho utvrdí v tom, že jeho jednání je nejen sociálně akceptované, ale i pozitivně hodnocené a díky těmto reakcím se agresorovi útoky na oběť mohou zintenzivňovat.

Díky anonymitě také může docházet k procesům **odosobnění**. To, co napíše pod přezdívkou nebo anonymním telefonním číslem, vlastně nepíše já, ale moje virtuální osobnost ve virtuálním světě, čímž se může přenášet odpovědnost za své jednání na mou online osobnost.

Zatímco v případech školní šikany býval domov pro oběť útočištěm, v případě šikany kybernetické tomu tak není. Pomocí informačních a komunikačních technologií je možné oběť pronásledovat kdekoli, kdykoli a prakticky jakkoli.

²⁷ Viz. podle <http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>, <http://www.cyberbullying.us/resources.php>, MACHÁČKOVÁ, Pavla. Kyberšikana: ubližování bez hranic. *Psychologie dnes*. 4.9.2007, roč. 13, č. 9, s. 50-53. Dostupný z WWW: <portal.cz/pd>.

Pokud je dítě šikanováno ve škole, může částečně předvídat, kdo mu bude ubližovat a kde. Díky tomu se může agresorům pokoušet vyhnout. Před kybernetickým šikanováním není úniku. **Oběť může být pronásledována 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.**

Proměnou prochází i **role agresora**. Agresorem již nemusí nutně být starší, fyzicky, psychicky či sociálně zdatnější jedinec. Při kybernetické šikaně spíše hrají roli znalosti z oblasti informačních a komunikačních technologií.

Role oběti je na tom obdobně. Obětí se může stát prakticky kdokoliv, kdo využívá moderní komunikační technologie. Stále sice platí, že do této role se spíše dostávají jedinci, kteří nejsou dostatečně sociálně zdatní (nebo mají nějaký jiný handicap, který je snižuje v očích agresorů), ale především na internetu (hlavně v chatovacích místnostech či na sociálních sítích), se může stát obětí kdokoliv, kdo právě tyto zdroje využívá.

Časté jsou také případy, kdy se oběť, ve snaze ubránit se dalšímu obtěžování a ponižování, stává agresorem.

Kybernetická šikana se nemusí odehrávat opakovaně. Úplně postačí, když někdo vloží na internetové stránky urážející fotografii či video nahrávku. Teoreticky se poté může na webové stránky podívat kdokoliv, čímž se může velmi výrazně rozšiřovat okruh lidí, kteří se k šikaně přidají (např. vtipnými komentáři, fotomontážemi...). Tím se samozřejmě rozšiřuje i okruh lidí, před kterými se oběť cítí zesměšněna.

A právě **šíře publika** je dalším specifikem kybernetické šikany. V případě šikany klasické čelí oběť většinou menšímu počtu agresorů. Kybernetická šikana umožňuje prakticky komukoliv, aby ubližování přihlížel nebo se k němu přidal.

Další specifikum kybernetické šikany může být nazváno **konkrétnost**: Pokud agresor uráží slovně, oběť si nemusí vše pamatovat. Vyřčená slova sice bolí neméně než napsaná, ale dají se snáze zapomenout. A mezi publikum se řadí většinou jen agresor a několik málo přihlížejících. V případě emailu, SMS zpráv, chatu či webových stránek si oběť čte neustále dokola, co o ní bylo napsáno. Napsaná slova se mohou zdát konkrétnější a skutečnější, než slova vyřčená. Navíc konverzace na chatu či webové stránky, nejdou smazat jedním kliknutím myši tak, jako v případě emailu či SMS.

Kybernetická šikana si již vyžádala i oběti na životech (a není jich málo), které spáchaly sebevraždu poté, co byly kyberneticky obtěžovány. Pro tento typ sebevraždy se již vžil i termín: **cyberbullycide**.

Stejně jako v případech klasické šikany, se oběť šikany kybernetické bojí někomu svěřit. Důvody bývají různé. V popředí bývá strach před možným zhoršením situace. Často se děti bojí svěřit rodičům nebo učitelům také proto, že nevěří v jejich účinnou pomoc. Nesmíme se tomu divit. Ve většině případů dospělí nebývají tak zblhlí v užívání informačních a komunikačních technologií, jako jejich děti či žáci. Velká část dětí se také může obávat odebrání mobilního telefonu či zákazu přístupu na internet, kdyby se svěřily s těmito problémy doma. A to by pro velké množství dětí z generace „věčně připojených“ mohlo být daleko větší utrpení, než tiché snášení kybernetické šikany.

4. PREVENCE KYBERNETICKÉ ŠIKANY²⁸

Stejně jako pro školní šikanu, tak i pro šikanu kybernetickou platí stejné pravidlo. Nejlepší způsob, jak se s ní vypořádat a čelit jí, je zabránit jejímu vzniku.

4.1. Co může udělat škola

Britské ministerstvo pro děti, školy a rodiny (DCSF) vymezilo několik důležitých oblastí, které by školám pomohly vypracovat komplexní a účinný plán prevence.

1. Určit osobu, která ve škole ponese zodpovědnost za komplexní prevenci, včetně způsobu reagování na odhalenou kybernetickou šikanu

Doporučuje se pověřit osobu, která je se školou spjatá, rozumí jejímu fungování a vnitřní dynamice vztahů (jak mezi učitelským sborem, učitelským sborem a studenty, tak i mezi studenty navzájem). Ideálním představitelem takovéto funkce by byl pedagogický pracovník školy, který má dostatečné znalosti z oblasti psychologie, sociologie, poradenství a diagnostiky a také z oblasti ICT.

2. Snažit se pochopit, co šikana je a představuje, hovořit o ní

Celé školní společenství musí pochopit a shodnout se na tom, že užívání informačních a komunikačních technologií k záměrnému ubližování druhým je nepřípustné a bude považováno za šikanu. Studenti, včetně jejich rodičů si musí uvědomit, že škola bude prosazovat pouze zodpovědné užívání moderních technologií. Dále je nutné studenty seznámit s opatřeními, která budou následovat při zjištění kybernetické šikany. Škola a všichni její pracovníci by měli vytvářet takové prostředí a klima, ve kterém se student nebude bát svěřit se se svým problémem a bude vědět, že ho škola za všech okolností podpoří.

3. Aktualizovat strategii a postupy

Školy by měly zrevidovat své strategie zaměřené na šikanu v tom smyslu, že by měly začít brát v potaz šikanu kybernetickou. (V České republice bohužel nenajdeme

²⁸ Viz. podle

<http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/cyberbullying/preventingcyberbullying/wholeschoolapproach/>, <http://www.cyberbullying.us/resources.php>.

mnoho škol, která by měly dobře vypracované strategické plány na boj se šikanou, natož se šikanou kybernetickou). Je třeba vytvářet i strategie nové např. strategie přijatelného užívání informačních a komunikačních technologií ve škole. O nově vytvořených postupech je nutné informovat jak studenty, tak jejich rodiče. Osvědčenou strategií je i sledování studenty využívaného internetu ve škole. To může odradit některé agresory, kteří by chtěli využít ke svým cílům školní internet.

Škola si také může vypracovat vlastní dotazník, se zaměřením na otázky týkající se kybernetické šikany, který ji pomůže tento problém zmapovat a který bude v určitých časových úsecích distribuovat mezi studenty. Poté je dobré vypracovat zprávu, která bude shrnovat problematiku kybernetické šikany na dané škole.

Na internetu je možno najít několik ukázkových dotazníků, školních zpráv či archů podrobně zaznamenávajících incidenty²⁹, které mohou být nápomocny právě při zjišťování, zda-li je konkrétní škola dostatečně připravena a schopna řešit případy kybernetické šikany, pokud se na její půdě vyskytnou.

Zajímavé preventivní strategie a postupy přinášejí do škol američtí profesori kriminologie z Floridské univerzity, Sammer Hinduja a Justin W. Patchin (DCSF se konkrétními postupy nezabývá, pouze poukazuje na obecné principy prevence kybernetické šikany).

Např. vypracovali několik příběhů včetně doplňujících otázek, které předkládají vyučující studentům (nebo rodiče dětem) a které by měly začít a usnadnit diskusi o kybernetické šikaně³⁰:

Scénář č. 1³¹

James je smutný a frustrovaný, protože někteří jeho spolužáci mají narážky na jeho sexuální orientaci. Vypadá to, že někteří z nich vytvořili falešný emailový účet na Yahoo.com a zasílají Jamesovým jménem milostné dopisy ostatním studentům stejného pohlaví. James se cítí velice zahanbený a přemýšlí, co s tím.

Pokud byste byli výchovnými poradci či administrátory v Jamesově škole, jak byste se mu pokusili pomoci, pokud by Vás požádal o radu? Jak byste se zachovali v roli

²⁹ Viz Příloha č. 1, všechny materiály jsou ke stažení na: <http://www.cyberbullying.us/>

³⁰ Všechny příběhy viz Příloha č. 2

³¹ Viz. podle http://www.cyberbullying.us/Cyberbullying_Scenarios.pdf

Jamesových rodičů? Co může James udělat, aby se necítil zahanbeně? Jaké by byly nesprávné a neakceptovatelné kroky při řešení tohoto případu, které by James mohl udělat?

Scénář č. 6³²

Heather je schopná dívka, která velmi dobře ovládá internet a často jej používá. V pondělí obdržela email od někoho jménem stalker@hotmail.com. Ve zprávě stálo: „Sleduji tě. Obávej se.“ Heather okamžitě email smazala a v průběhu dne ho vypustila z hlavy. V úterý obdržela další zprávu od stalker@hotmail.com, ve které stálo: „Blížím se k tobě. Vidím, jak sedíš u počítače a čteš si tuto zprávu.“ Heather se začala mírně obávat, ale nechtěla se svěřit rodičům, protože měla strach ze zákazu užívání internetu.

Ve středu ráno přišel další email: „Děs se, tento den může být tvůj poslední.“

Znepokojená a vyděšená, rozhodla se vše říci rodičům, až se vrátí ze školy domů. Ve škole se nebyla schopna na nic soustředit, protože ji ovládal velmi silný strach. Ze školy šla okamžitě domů, rozhodnutá se svěřit se svým problémem, jakmile rodiče uvidí. Naneštěstí doma našla na stole lístek, který oznamoval, že otec se dnes vrátí pozdě a matka odešla na nákup a také neví, kdy se přesně vrátí. Dlaně se jí začaly potit a srdce zběsile bušit. Šla do svého pokoje, hodila věci na postel a okamžitě zkontrolovala emaily. Na obrazovce se objevilo 25 nových zpráv, všechny od stalker@hotmail.com. Všechny oznamovaly to samé: „Jsem ve tvém domě. Jsem bezdrátově připojen k internetu. Ty nevíš, kde já jsem, zato já vím, kde jsi ty“. Heather vyběhla z domu, zamkla vchodové dveře, doběhla k domu své přítelkyně a svěřila se matce své kamarádky s tím, co se jí po celý týden dělo.

Co byste udělali, kdyby jste byli matkou přítelkyně Heather? Co může Heather udělat pro zajištění své bezpečnosti teď a v budoucnu? Ke komu jinému by se mohla obrátit o pomoc?

Pro mladší žáky je možné vypracovat různé křížovky, vyplňovačky či osmisměrky, které se týkají kybernetické šikany³³.

³²Viz. podle http://www.cyberbullying.us/Cyberbullying_Scenarios.pdf

³³ Viz Příloha č. 3

4. Usnadnit nahlášení šikany

Je dobré prosazovat a zveřejňovat různé způsoby, jak lze ve škole nahlásit šikanu. Některá doporučení DCSF jsou sice chvályhodná, ale myslím, že by se minula účinkem: vznik studentského obranného oddílu, jmenovitá hlášení předsedovi třídy nebo někomu ze školních zaměstnanců. Naproti tomu schránky důvěry, které umožňují anonymní oznámení či seznámení studentů s možnostmi kontaktu příslušných poskytovatelů internetových či jiných služeb, se jeví jako dobré kroky, které mohou pomoci oběti překonat strach, svěřit se a začít problém šikany řešit.

Usnadnit nahlášení šikany mohou i různé plakáty či informační letáky.

5. Prosazovat pozitivní užívání informačních a komunikačních technologií

Nutné je nejenom prosazovat bezpečné užívání moderních technologií, diskutovat e-bezpečnost či podporovat digitální gramotnost u studentů. Učitelé a další zaměstnanci školy často velmi pokulhávají za znalostmi svých svěřenců v oblasti informačních a komunikačních technologií. Proto je nutné seznamovat je s novými trendy a možnostmi v této oblasti.

6. Vyhodnocovat výsledky opatření

Pravidelná vyhodnocování mohou ukázat, zda přijatá opatření jsou (nebo nejsou) účinná. Podněty k úpravě opatření či ke zjištění stávající situace, je možno získat různými způsoby: dotazníky mezi studenty, anketami...

4.1.1. jak na šikanu reagovat³⁴

Pokud se ve škole vyskytne případ, ve kterém bude muset pedagogický sbor řešit kybernetickou šikanu, je nutné si nejprve uvědomit několik základních podobností mezi vyšetřováním šikany školní a šikany kybernetické:

1. Povahu interakcí mezi mladými lidmi lze často vysledovat na základě jejich profilů na sociální síti, které mohou mnoho napovědět (v případě šikany školní může být obdobným vodítkem využití např. dotazníku SORAD).
2. Lidé ve virtuálním prostoru nejsou anonymní, i když si to mnozí z nich myslí. Uživatelé sociálních sítí jsou jejich součástí a vytvářejí stopy chování, s nimiž se ostatní mohou ztotožňovat a toto chování se může časem stupňovat.
3. Je nutné brát v potaz dynamické síly, které v online skupině fungují (obdobně jako u mnoha sociálních skupin). Během krátké komunikace se mohou uživatelé přesunout z pozice agresora do pozice oběti a účastníci komunikace mohou virtuální prostor kdykoliv opustit anebo se k síti přátel znovu zapojovat.

DCSF shrnula několik základních kroků, podle kterých by školy měly postupovat, pokud se vyskytne případ kybernetické šikany:

1. Postavit se za oběť

Žáka (studenta) je nutné opakovaně ujistit, že udělal dobře, když se s celou záležitostí svěřil. Je nutné oběť uklidnit a podporovat všemi možnými způsoby. Stejně tak je nutné informovat rodiče.

2. Poradit oběti

Přesvědčit studenta, že na agresorovy útoky nemá vůbec reagovat a stejně tak je nutné ho přesvědčit, aby neoplácel trýzniteli stejnou mincí.

Pomoci oběti shromáždit a uchovat důkazy, které by mohly být podkladem pro vyšetřování (např. SMS, emaily, webové adresy, fotografie či videa online...).

Zeptat se oběti na osobní údaje, které má na veřejně přístupné doméně a ke kterým by agresor mohl mít přístup. Dále poradit, jak změnit podrobnosti ve svém kontaktu, čímž může zamezit podobným incidentům v budoucnu a pomoci se zablokováním nevyžádaných kontaktů.

³⁴ Viz. podle

<http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/cyberbullying/respondingtocyberbullying>

3. Snažit se situaci zvládnout

Pokud je agresor znám, je nutné ho vyzvat, aby urážlivý obsah z internetu odstranil. Pokud se tak nestane (nebo agresor zatím znám není), je možné kontaktovat poskytovatele služeb (hostitele sociální sítě) a požádat ho o odstranění konkrétního obsahu.

Pokud se jedná o kybernetickou šikanu realizovanou pomocí mobilního telefonu (SMS, telefonní hovory, MMS...), je důležité zabavit telefon dotyčnému agresorovi (v souladu se školním řádem!). Jestliže je obsah nelegální, je nutné kontaktovat policii, která by měla pomoci v rozhodnutí, které důkazy jsou zapotřebí a co se má s konkrétním materiálem dělat.

4. Prošetřit všechny případy

Často se stává, že útok agresora vyvolá kruhovou reakci. K útokům na oběť se přidávají další a další lidé a poté se začíná rozšiřovat i počet obětí, které jsou zasaženy kybernetickou šikanou. Je proto nutné brát na vědomí, že 1 odhalený případ může být pouze vrcholkem ledovce.

5. Práce s agresorem

Je nutné podniknout všemožné kroky k odhalení totožnosti agresora (i když z mnoha výzkumů vyplývá, že oběť ve většině případů ví, nebo alespoň tuší, kdo za šikanou stojí). Proto je dobrým začátkem prohledat školní ICT systémy. Často se díky jejich prohledání mohou objevit případní svědci. Dalším krokem může být žádost o nahlédnutí poskytovatele služeb do osobních údajů jiného uživatele, na to je ale ve většině případů potřeba obrátit se na policii.

Po odhalení totožnosti by měly být podniknuty všechny kroky k tomu, aby agresor změnil svůj postoj a chování.

6. Sankce a opatření

Při jejich stanovování bude nutné uvážit:

- dopad šikany na oběť
- zda agresor jednal anonymně
- druh materiálu a jak dalece se rozšířil
- motivaci agresora (jednal záměrně, nezáměrně, oplácel šikanu, které byl vystaven od jiných).

S kroky, které jsou výše doporučovány při vyšetřování kybernetické šikany se ztotožňují. Bohužel DCSF ve své příručce počítá pouze s ideálními případy, kdy se oběť sama odhodlá k jejímu nahlášení, maximálně spolupracuje, agresor se sám přizná ke svému činu (nebo je vypátrán), pedagogický sbor vždy stojí na straně oběti a jak rodiče oběti, tak agresora se snaží situaci vyřešit. Dále nepředkládá metodiku vyšetřování, rozhovoru s obětí, agresorem (agresory) a s případnými svědky.

Britské ministerstvo tedy neupozorňuje na překážky, které se při vyšetřování šikany, ať již ve větší nebo menší míře, objeví.

Právě překonání překážek, které se při vyšetřování vyskytnou, vede k úspěšnému odhalení šikany.

4.2. překážky při vyšetřování šikany³⁵

1. Od oběti lze těžko získat podrobnější a často i objektivní informace

Oběti se těžko mluví o tom, jak byla (je) týrána. Hrozí jí ztráta posledních zbytků sebeúcty a rozbití osobní integrity. Pedagogové mohou při vyšetřování udělat mnoho chyb. V našem případě např. nucení oběti k prezentování urážlivých webových stránek, fotografií nebo videí před pedagogickým sborem může vést k tomu, že oběť raději upustí od vyšetřování šikany, než aby se „zesměšňovala“ před učiteli. Stejně tak bagatelizování obsahu šikany větami: „Musíš to brát jako legraci a nevšímat si toho“ oběť nepodpoří v dalším sdělování podrobnějších informací.

2. Agresoři často úporně a vynalézavě lžou, používají falešné svědky a nutí oběti ke lhaní nebo odvolání výpovědi

Agresoři, i ti usvědčení ze šikany, šikanu popírají. Záměrně a promyšleně lžou a překrucují fakta. Běžnou variantou bývá to, že agresor promění role a celou situaci otočí.

V případě kybernetické šikany je lhaní ještě lehčí. Pokud se šikana realizuje např. pomocí internetu, pedagog, který ve většině případů ovládá počítač hůře než jeho studenti, má pramalou šanci pod anonymními účty a přezdívkami najít pravou identitu agresora. Stejně tak šikana realizovaná přes mobilní telefon. Pokud agresor zjistí, že se oběť někomu svěřila, vyměnit SIM kartu s číslem je otázkou několika vteřin. A nahlédnout do výpisu konkrétního telefonního čísla je možné pouze se souhlasem státního zástupce.

3. Pro možné svědky je příznačný strach vypovídat, často to chápou jako „bonzování“

Při kybernetické šikaně se v některých případech najde daleko více svědků, než při šikaně školní (šikana na chatu, webové stránky, fotomontáže...), stejně tak ale chápou případné nahlášení nebo svědeckou výpověď jako bonzování. Často se může stát, že i

³⁵ V dostupných internetových zdrojích se o nich nedočteme, proto jsem se inspirovala knihou Michala Koláře, Bolest šikanování (KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. 2. vyd. Praha:Portál, 2005. 255s. ISBN 80-7367-014-3.). Autor sice ve své knize zabývá šikanou školní, ale klasifikace překážek nebo metodika rozhovoru se stejně tak dobře dá aplikovat při vyšetřování šikany kybernetické

případný svědek je účastníkem kybernetické šikany (např. někde zanechal komentář, vložil fotografii...) a má strach ze sankcí.

Dalším velmi častým případem, proč se svědci bojí šikanu nahlásit, je obava, aby se vše nedoneslo agresorovi. Stačí jedno podřeknutí vyšetřujícího pedagoga nebo přítele, který o tom ví a ze svědka šikany se rázem stává její obětí.

4. Někteří rodiče agresorů chrání své děti za každou cenu

Významná skupina rodičů neunese pravdu, že jejich dítě šikanovalo jiného člověka. Nepřijímají výsledky vyšetřování, odmítají jakékoli objasnění a svoje dítě chrání všemi prostředky.

Často se nepodaří rodičům agresora vysvětlit, že urážlivé video, komentář nebo záplava emailů a instantních zpráv jsou pro oběť velice traumatizující. Rodiče, kteří nebývají tak zběhlí v užívání ICT jako jejich potomci nechápou, proč oběť jednoduše nemůže vypnout počítač, vyměnit telefonní číslo nebo nenavštěvovat stránky, které ji urážejí. Proto vše, co se stane v kybernetickém prostoru, považují za malichernosti a klukoviny, které není třeba trestat a už vůbec se na ně dívat jako na šikanu.

5. Někteří rodiče oběti se obávají spolupracovat při vyšetřování

Vyšetřování může být někdy zkomplikováno požadavkem rodičů oběti, aby se nic nevyšetřovalo, případně aby agresor/ři nebyli potrestáni a hlavně aby se vůbec nic nedozvěděli.

V případě kybernetické šikany je tato situace často zkomplikována tím, že agresor nemusí být vůbec vypátrán a pokud ano, může se stát, že v šikaně budou pokračovat o to ostřeji přátelé agresora, kteří to berou jako odplatu oběti za vyšetřování.

Je proto nutné na jedné straně respektovat strach rodičů, kteří mají obavy z nekvalifikovaného zásahu bez jejich vědomí, na druhé straně je potřebné rodiče přesvědčit, že vyšetřování bude probíhat pod vedením odborníka a veškeré kroky se s nimi budou konzultovat.

6. Při některých šikanách pedagogové chrání vůdce agresorů a nevědomky brání vyšetřování

Pokud je za agresora označen sociálně zdatný, celkově sympatický jedinec, se kterým pedagogický sbor nemá žádné potíže, plní řádně všechny studijní povinnosti a často se

na něj učitelé obracejí s žádostí o vyřízení určitých věcí, jelikož je na něj spolehnutí, nechce se pedagogům věřit, že by právě tento výborný student mohl být agresorem.

Máme tendence podléhat apriorním názorům na osobnost dítěte, které jsou poplatné našim očekáváním. Jestliže je žák vnímán příznivě, pedagogové mívají sklon hodnotit veškeré dílčí vlastnosti kladně.

Je proto přirozené, že se učitelé brání nějakým způsobem zakročit proti „tomu sympatickému, chytrému a spolehlivému předsedovi třídy“. Ke všemu je často oběť vnímána jako méně sociálně zdatná, nepříliš pracovně aktivní či „vlastní“ jiný handicap, který ji nějakým způsobem přeci jen snižuje v očích učitele.

4.3. vyšetřování a jeho metodika³⁶

V praxi se často začne vyšetřovat šikana pouze na základě nahodilého alarmu, který vychází především od:

- rodičů, především se žádostí o vyšetření týrání jejich dítěte
- informátora (většinou přítele oběti)
- oběti
- náhlým provalením šikany (učitel si v hodině, kdy žáci pracují s počítačem všimne urážlivých zpráv, obrázků, videí....., které se týkají některého studenta).

Pokud se k pedagogovi dostane informace, že je některý z jeho žáků kyberneticky šikanován, v první řadě je třeba zabránit prozrazení toho, kdo na šikanu upozornil a ochránit (oběť či informátora) před pomstou agresora. V rámci vyšetřování je nutné zodpovědět několik otázek, které nám poskytnou ucelený obraz o kybernetické šikaně:

- 1. kdo je oběť, případně kolik je obětí,**
- 2. kdo je agresorem/ry, který z nich je iniciátor šikany, kdo je aktivní účastník, kdo je obětí i agresorem,**
- 3. co, kdy a jak agresori dělali konkrétním obětem,**
- 4. k jak závažným agresivním projevům došlo, zabezpečit veškeré důkazy, které by mohly napomoci vyšetřování,**
- 5. jak dlouho šikana trvá.**

Odpovědi na tyto otázky nám pomůže nalézt 5ti kroková strategie vyšetřování:

1. rozhovor s informátory a oběťmi

V případě, že nejprve hovoříme s informátorem (kamarádem nebo rodičem), následují po něm ihned rozhovory s oběťmi, ne s podezřelými pachateli!

a) rozhovor s informátorem

Při rozhovoru s informátorem je především potřeba ho ubezpečit, že se rozhodl správně, když přišel ohlásit šikanu, že nebude prozrazen a celý pedagogický sbor bude okamžitě iniciovat vyšetřování.

³⁶Viz. podle KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. 2. vyd. Praha:Portál, 2005. 255s. ISBN 80-7367-014-3.

b) rozhovor s obětí

V popředí rozhovoru s obětí by mělo být „aktivní naslouchání“, které oběť ubezpečí o zájmu o její problém, soucitu a podpoře. Důležitým místem v rozhovoru jsou nejen otázky, které se konkrétně dotýkají problému (především otázky otevřené, projektivní a otázky s otevřeným koncem), ale i otázky vyjadřující účast, povzbuzení a zájem.

2. nalezení vhodných svědků

Ve spolupráci s oběťmi a informátory jde o vytipování členů skupiny, kteří budou ochotni vypovídat.

V případě kybernetické šikany by se tato fáze, spíše než na nalézání vhodných svědků, kteří budou chtít vypovídat o průběhu šikany, měla zaměřit na vyhledání svědků, od kterých bychom mohli získat relevantní informace o totožnosti agresorů.

3. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

Při práci se svědky (i agresory) se osvědčila strategie rozhovoru, která zahrnuje:

a) zahřívací předkolo

Slouží k navození určité atmosféry, v tomto případě je namístě podpora a povzbuzení. Základním pravidlem je zajištění bezpečnosti. Je nutné svědky přesvědčit, že jejich spolupráce nebude prozrazena.

b) monolog

Pokud svědek má možnost souvisle vypovídat o šikaně, často se dá z monologu odhalit, zda-li žák vypovídá pravdu. Někdy poví něco, co ani nechtěl nebo na co by při přímé otázce neodpověděl, případně na co bychom se ani nezeptali (stejně tak platí i pro rozhovor s agresory).

c) dialog

Kladení otázek žákovi a jeho odpovědi na ně (v případě vyšetřování agresora se dají využít metody „přítlačení ke zdi“ – práce s citovým napětím, které se postupně stupňuje nebo „odkrývání rozporů“ – žáci citliví na logické souvislosti se dají lehce vykolejit).

4. Zajištění ochrany obětem

V případě kybernetické šikany by se v této fázi spíše než na ochraně oběti mělo pracovat na zamezení šikanování (např. požádat hostitele sociální sítě o stažení

urážlivých komentářů, správce sítě o stažení webových stránek, ve spolupráci s rodiči vyměnit oběti tel. číslo, vysvětlit oběti, jak se bezpečněji chovat na internetu...).

5. Rozhovor s agresory případně konfrontace mezi nimi

Je to vždy poslední krok vyšetřování. Dokud neporozumíme konkrétnímu případu, nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl s agresory mluvit. Hlavním účelem rozhovoru je zastavení šikany ze strany agresorů.

4.4. co mohou udělat rodiče³⁷

V rámci prevence kybernetické šikany by někteří rodiče nejraději své děti absolutně odřízli od všech informačních a komunikačních technologií. Ovšem ve světě, kde ICT používáme ke vzdělávání, práci a především k zábavě, je to zhora nemožné.

Děti, které vyrůstají pod vlivem mobilních telefonů připevněných u pasu, nepřetržitě možnosti být připojen k internetu a které velkou část svých sociálních vztahů „provozují“ online, jsou s moderními technologiemi spjati poutem, které rodiče mohou těžko přetnout.

Nejlepším řešením tedy není izolování dítěte před virtuální realitou, ale pozorný, účastný a otevřený rodič, který dokáže doma navodit prostředí důvěry, ve kterém se dítě nebojí svěřit se svými problémy.

I přesto se může stát, že se dítě nebude chtít svěřit se šikanou, třeba právě z obav, že by rodiče omezili jeho přístup k internetu nebo mu odebrali mobilní telefon.

I přesto, že se dítě odmítne svěřit, existují některé varovné signály, které by rodiče měly upozornit, že něco není v pořádku:

- oběť kybernetické šikany často vysedává dlouhé hodiny u počítače
- zavírá internetová okna, pokud rodiče nečekaně vstoupí do místnosti
- pokud je dotazována ohledně internetových aktivit, často je hodně tajnůstkářská a „mlží“
- mění se její chování, je uzavřená, depresivní, špatně spí, stěžuje si na bolesti břicha, hlavy...
- pokud se šikana odehrává po telefonu, mohou přicházet vysoké účty na kterých se často objevují dlouhé hovory, které nechce vysvětlovat
- na otázky s kým dítě mluvilo buďto neodpovídá nebo se snaží vytáčet
- může mít strach chodit samo ven, pokud je rodiče pověří např. nákupem
- často se objevuje pláč bez zjevné příčiny
- dítě má málo sociálních kontaktů a ani o ně neprojevuje zájem
- stěžuje si na různé bolesti a nevolnosti před odchodem do školy, často navštěvuje školního lékaře nebo si stěžuje u učitele, s žádostí o uvolnění ze školy
- má nízké sebevědomí
- nápadná změna chování, názorů, oblékání...

³⁷ Viz. podle <http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/cyberbullying/advice/>, <http://www.cyberbullying.ca/>,

- vybíjí si nepřiměřeným způsobem agresi doma

Toto jsou jen některé signály, kterými se oběť kybernetické šikany může projevovat. Je důležité si uvědomit, že i když se dítě doma nesvěří rodičům, svým osobitým způsobem bude volat o pomoc. Je proto nutné si všimnout veškerých projevů dítěte, které se určitým způsobem odlišují od jeho dosavadního chování a jednání.

V lepším případě, kdy dítě najde odvahu a svěří se rodičům, nesmí rodiče podporovat myšlenku, které často propadají oběti šikany: „S kybernetickou šikanou se musím naučit žít, je to můj problém.“ Ne, za šikanu je vždy odpovědný pouze a jen agresor, ne dítě, které je jí vystaveno.

Profesoři kriminologie na Floridské Univerzitě, Sameer Hinduja a Justin W. Patchin, kteří se zabývají kybernetickou šikanou a jsou autory několika obsáhlých studií, které se zaměřují na tuto tematiku, na svých internetových stránkách³⁸ vytvořili krátký „manuál“, který má rodičům a dětem napomáhat v diskusi o tomto problému.

Z počátku autoři stručně charakterizují kybernetickou šikanu a dále se zaměřují na její možné formy. Inspirující (nejen) pro rodiče mohou být orientační rozhovory mezi dospělým a dítětem:

Kybernetická šikana pomocí emailu³⁹

Rodič (R): Chtěl bych si s tebou promluvit o používání emailu a jestli se ti někdy nestalo, že bys byl jeho pomocí nějak obtěžován.

Dítě (D): Proč?

R: Slyšel jsem hodně příběhů o tom, že některé děti ubližují jiným přes Internet. Chtěl bych vědět, jestli se to netýká i tebe. Máš nějakou zkušenost např. s obtěžujícími emaily?

D: Několikrát se stalo, že mně přišel podivný, trochu znervózňující email od lidí, které neznám. Nejsem si jistý, jak získali moji adresu, protože jsem s nimi nikdy nekomunikoval.

R: Fajn, jsem na tebe hrdý, že jsi našel odvahu a svěřil se mi. Chci ti pomoci, aby se to již nikdy neopakovalo. Je možné, že ten dotyčný člověk mohl získat tvoji adresu od některého z tvých přátel nebo z některé sociální sítě, kterou navštěvuješ? Umístil jsi někdy na Internet své osobní informace jako např. emailovou adresu?

³⁸ www.cyberbullying.us

³⁹ Viz. podle http://www.cyberbullyingbook.com/Internet_use_contract.pdf

D: Ne, nemyslím si. Myslím tím, že někdy jsem umístil svou adresu na stránky přítele, aby mne rychleji našel. A tyto zprávy jsou zřejmě viditelné pro všechny, kteří navštíví stránky mého přítele, takže asi takhle se někdo mohl dostat k mé adrese.

R: Jistě, ale i když jsi takhle zaslal svou emailovou adresu, neznamená to, že si zaslouhuješ, aby tě někdo takovýmto způsobem obtěžoval. Pouze bys měl být opatrnější, pokud budeš umísťovat některé důvěrné informace online. Nikdy nevíš, kdo je může vidět. Pro začátek můžeme umístit do tvého počítače software, který zabrání dotyčnému v dalším posílání obtěžujících emailů. Také se můžeme podívat na IP adresu, podle které se dá dotyčný zasilatel identifikovat a poté kontaktovat poskytovatele sítě a sdělit mu, co se stalo a zaslat jim ty obtěžující emaily, které později mohou sloužit jako důkazy. A pokud by některé zprávy ohrožovaly tvou osobní bezpečnost, můžeme kontaktovat policii. Co si o tom myslíš?

D: Ty emaily, které jsem doslal, byly pouze otravné, nebyly v nich žádné hrozby. Myslím, že bychom mohli pouze zablokovat odesilatele, aby mi už žádné nepřicházely.

R: To zní dobře. Můžeme to udělat ihned. A pokud by to nepomohlo, můžeš se na mne obrátit. Nechci, abys tohle musel řešit sám.

Kybernetická šikana na sociálních sítích⁴⁰

R: Všiml jsem si, že často používáš počítač k připojení na internet. Často komunikuješ s přáteli online?

D: Ano, já i mí přátelé využíváme takovýmto způsobem internet často.

R: Co tě na internetu nejvíce přitahuje?

D: Je to velice jednoduchá cesta, jak si popovídat s přáteli a zůstat s nimi v kontaktu. Můžeš také potkat mnoho lidí, kteří jsou online.

R: Měl jsi někdy problémy s tím, že by tě někdo obtěžoval nebo šikanoval, když jsi byl online? Ptám se z toho důvodu, protože vím, že mnoho lidí je takto online obtěžováno a byl bych rád, aby ses mi svěřil, kdyby se ti něco podobného stalo.

D: Víš, někdy si ze mne přátelé dělají legraci, když spolu hovoříme online. Někteří dokonce umístili komentáře na mou stránku na sociální síti, kde si ji mohl prohlédnout kdokoliv a přidat se tak k tomu obtěžování.

R: Jsem hrozně rád, že jsi se s tím problémem svěřil. Co myslíš tím „obtěžováním“?

D: Několik lidí o mně vytvořilo webovou stránku, na kterou umísťují různé obrázky a legrácky, které mě zesměšňují a zahanbují. Nelíbí se mi to, ale nevím, co s tím mám udělat.

⁴⁰ Viz. podle http://www.cyberbullying.us/cyberbullying_scripts.pdf

R: Je mi líto, že máš takovouto zkušenost. Není to tvoje chyba. Teď, když vím, co se ti děje, mohu ti pomoci. Sociální sítě mají mnoho pravidel, které pomáhají zabránit v ubližování ostatním tímto způsobem. Chtějí, aby lidé věděli, že jejich stránky jsou bezpečné a jakékoliv obtěžování není přípustné. Stačí si přečíst jejich bezpečnostní typy, které existují na každé sociální síti, nebo je můžeme rovnou kontaktovat a říci jim o tvém problému. Poté, co si dotyčnou stránku prohlédnou, rozhodnou se, zda-li je to šikana či ne. A pokud ano, stránku ze sítě odstraní. Co kdybychom je kontaktovali rovnou? Nechci, abys musel být vystaven takovému obtěžování. Myslím, že bychom to mohli zkusit.

Smlouva o užívání internetu⁴¹

Je dobré vypracovat jasná, jednoduchá domácí pravidla pro užívání internetu, která se vyvěsí v blízkosti počítače.

Smlouva může mít následující podobu:

Pravidla pro užívání počítače a internetu – děti

Rozumím, že používání domácího počítače je privilegium, které podléhá následujícím pravidlům:

1. Budu respektovat soukromí ostatních, kteří užívají tento počítač. Nebudu otvírat, manipulovat či mazat soubory, které nejsou na mém osobním účtu.
2. Souhlasím, že rodiče mohou nahlížet do mých souborů kdykoliv.
3. Nikdy nebudu nic stahovat ani instalovat bez vědomí rodičů.
4. Nikdy nikomu nebudu zasílat své soukromé informace online. Nikdy neposkytnu své příjmení, telefonní číslo, adresu – i když budu znát člověka, se kterým komunikuji. Moje přezdívka pro online komunikaci je
5. Počítač budu využívat pouze ke schváleným účelům.
6. Nikdy nenapíši nebo nevložím na webové stránky něco, co by rodiče nějakým způsobem rozzlobilo nebo co bych nechtěl najít online sám o sobě. Nebudu užívat neuctivá a sprostá slova. Pokud dostanu zprávu nebo uvidím obsah s útočným nábojem, řeknu to rodičům.
7. Nikdy nebudu souhlasit se setkáním s někým, koho poznám online, než se na srazu domluvím s rodiči.

⁴¹ Viz. podle www.cyberbullying.us/cyberbullying_internet_use_contract.pdf

8. Pokud budu mít nějakou nepříjemnou zkušenost s užíváním internetu, řeknu o ní rodičům. Rozumím tomu, že rodiče mi chtějí pomoci a nebudou mne trestat, pokud dohodnutá pravidla budu dodržovat.

Pravidla pro užívání internetu a počítače – rodiče

Rozumíme, že je naší odpovědností chránit naši rodinu a pomáhat jí v získávání toho nejlepšího, co může internet nabídnout. Proto souhlasíme s následujícími body:

1. Budeme naslouchat. Pokud naše dítě přijde s problémem, který se vztahuje k užívání internetu, slibujeme, že se nerozzlobíme, ale uděláme to nejlepší, co pomůže našemu dítěti vyřešit konkrétní problém.
2. Připravíme rozumná pravidla při používání internetu. Ustanovíme rozumné následky, které se budou vztahovat k porušení naší smlouvy.
3. Budeme zacházet s naším dítětem s úctou. Budeme respektovat jeho kamarády, které může najít online, stejně tak jako respektujeme jeho přátele v reálném světě.
4. Pokud to nebude nutné, nebudeme narušovat soukromí našeho dítěte. Slibujeme, že nikdy nebudeme zacházet dále než bude nutné, při zajištění jeho bezpečnosti. Nebudeme číst deníky, emaily ani jiné soubory, pokud k tomu nebudeme mít závažný důvod.
5. Nebudeme přijímat drastická opatření. Nezáleží na tom, co se stane. Chápeme, že internet je dnes důležitým nástrojem, který je důležitý pro naše dítě jak při školní práci, tak při zábavě. Slibujeme, že nikdy nedojde k úplnému zákazu využívání internetu.
6. Budeme trávit čas s naším dítětem a budeme se snažit být pozitivní součástí jeho online aktivit a vztahů, stejně tak, jako to děláme v reálném životě.

Smlouva o užívání mobilního telefonu⁴²

Stejně tak jako v případě internetu, je dobré vytvořit smlouvu o užívání mobilního telefonu. Stejně jako v případě smlouvy o užívání internetu se sepíší pravidla pro obě strany: dítě a rodiče.

⁴² Celá verze je uveřejněna na: www.cyberbullying.us/cyberbullying_cell_phone_contract.pdf

4.5. co může udělat uživatel ICT⁴³

Stejně tak jako škola a rodiče, i sám uživatel informačních a komunikačních technologií může udělat několik věcí, které mohou napomoci k lepší ochraně před kybernetickou šikanou:

- Umístit počítač s připojením na internet na otevřeně přístupné, obvyklé místo.
- Nikdy nikomu nedávat své osobní údaje a přístupová hesla (vyjma rodičů, v případě potřeby učitelům).
- Nevěřit všemu, co se na internetu píše (to, že někdo napíše, že je mu 15 let, ještě neznamená, že mluví pravdu).
- Praktikovat netiketu⁴⁴ (být ke každému online slušný tak, jako v reálném světě tváří v tvář).
- Nezasílat nikomu vzkazy ve zlosti (pokud je zpráva odeslána, těžko se pak napravují škody, které může způsobit).
- Neotvírat zprávy od lidí, které neznám.
- Důvěřovat svému instinktu (pokud něco nebo někdo online nepůsobí důvěryhodně, nahání strach nebo se člověk v komunikaci necítí dobře, může opravdu být něco v nepořádku).
- Nainstalovat software, který pomáhá zjistit odesilatele zpráv.

V dnešní době již existuje několik různých programů, které:

- a) pomáhají zpětně vysledovat IP adresu⁴⁵ odesilatele emailu a zemi, ze které byl odeslán (eMailTrackerPro),
- b) nabízejí filtraci instantních zpráv a chatování (pokud se v nich vyskytnou slova či výrazy které by mohly dítě ohrozit) a zabraňují uživateli v odesílání osobních údajů (McAfee Parental Controls),
- c) scanují veškeré texty na obrazovce počítače, v jakémkoliv softwarovém programu (Microsoft Word, Microsoft Office, Outlook Express a jakékoliv aplikace pro zaslání instantních zpráv) a jsou schopné zjistit, který text by mohl být považován za ohrožující (výhrušný text, sprostá slova, sexuálně zabarvené výrazy) pro uživatele a pokud si uživatel přeje (nebo je tato funkce přednastavena rodičem), danou aplikaci okamžitě ukončí.

⁴³ Viz. podle <http://www.cyberbullying.ca/>

⁴⁴ z výrazu netiquette – síťová etika

⁴⁵ jednoznačná identifikace konkrétního zařízení (typicky počítače) v prostředí Internetu

- Není nutné být neustále online (často je opravdová realita mnohokrát lepší, než ta virtuální).

Co dělat, pokud jsem se stal obětí kybernetické šikany

- Nikdy neodpovídat na zprávy od agresorů (odpověď je přesně to, na co agresori čekají, uspokojí je jakákoliv reakce, ve které oběť dá najevo strach, ponížení či zklamání).
- Svěřit se s problémem dospělému člověku, kterému důvěřuji.
- Informovat mobilního operátora nebo poskytovatele internetových služeb.
- Nikdy nemazat zprávy od agresorů, mohou být použity jako důkazní materiál.

4.6. jak nahlásit kybernetickou šikanu provozovateli internetových nebo mobilních služeb

1. Kybernetická šikana na sociálních sítích

Na portálech pro tvorbu sociálních sítí jsou stránky, jež umožňují ohlásit přímo na dané doméně případy kybershikany, většinou snadno dostupné (např. pod ikonami „Report abuse, Contact...“).

Je důležité, aby se případy šikany nahlásily na portál pro tvorbu sociální sítě, aby je poskytovatelé služeb mohli prošetřit a odstranit veškerý obsah, jenž je nelegální či porušuje podmínky užívání. Mohou rovněž vymazat účet člověka, který tyto podmínky porušuje.

2. Portály umožňující videohosting

Pokud je nějaký videosnímek nelegální anebo porušuje podmínky užívání, které stanovuje poskytovatel služeb, lze ho nechat odstranit.

Podrobnosti ohledně toho, co se považuje za nevhodné, uživatel najde v podmínkách služeb dotyčné domény.

3. Instant Messenger (IM)

Poskytovatelé IM mají ve svých službách popisy potřebných stránek většinou snadno přístupné. Poskytovatelé IM mohou případ prošetřit a podle jejich uvážení uzavřít jakýkoliv účet, který je zneužíván ke kybernetické šikaně. Nejlepším důkazem jsou archivované či nahrané konverzace.

4. Mobilní operátoři

Případy obtížných telefonátů či SMS dokáží řešit všichni poskytovatelé mobilních služeb. Například ve Velké Británii či v USA bezplatně změni telefonní číslo oběti kybernetické šikany (v České Republice je prozatím tato služba nedostupná).

Jestliže je třeba podniknout kroky vůči agresoru a jeho mobilu, tj. zablokovat mu účet, je nutné se obrátit na policii.

5. Anonymní linky krizové intervence

Internet Helpline

V České Republice začátkem roku 2007, odstartovala Linka bezpečí zatím ojedinělý projekt – Internet Helpline, který je součástí mezinárodního projektu Safer Internet Plus. Jedná se o specializovanou linku krizové intervence, která poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem.

Odborní konzultanti poskytují dětem a dospívajícím nezbytnou psychosociální pomoc a poradí jim, jak mají internet používat bezpečněji. Jedná se především o případy, kdy děti pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek při chatování a hraní her nebo jsou obtěžovány prostřednictvím mobilního telefonu či jiných informačních a komunikačních technologií.

Vedle kybernetické šikany se Internet Helpline zaměřuje také na: „ochranu dětí před veškerým násilím, zneužíváním a v poslední době také před negativním vlivem médií, zejména internetu. Internetová síť představuje pro děti zřejmá rizika - anonymní prostor internetu se může stát nebezpečným nástrojem pro komerční zneužívání, dětskou pornografii i obchod s dětmi. Negativní vliv lze zaznamenat i v určitém typu reklamy předkládající matoucí informace a pochybné hodnoty“, vysvětluje vedoucí projektu Mgr. Kodetová. „Děti jsou na internetu vystavovány nezákonným či škodlivým obrázkům (násilí a sex, rasismus), svou roli zde hraje i závadný marketing výrobků určených dětem⁴⁶“. Veřejné rozpoznání škodlivého a nezákonného obsahu je v České republice obecně nízké a jeho množství narůstá. Lhostejnost evropských rodičů k nebezpečí na internetu je skutečnost potvrzená údaji z posledních výzkumů Eurobarometru vč. údajů platných pro ČR.

Internet Helpline také poskytuje základní informace pro rodiče, jak poskytnout dětem bezpečnější práci s internetem.

Internet Hotline

Na obdobných principech jako výše uvedená Internet Helpline, funguje i projekt Nadace Naše dítě – Internet Hotline. Neposkytuje sice přímo poradenství a krizovou intervenci, je zde ale možnost nahlásit jakýkoliv problém, se kterým se dítě, dospívající či dospělý na internetu setká. Oznámení bude zařazeno do databáze a bude se s ním dále pracovat. Po posouzení obsahu oznámení pracovníci zváží, zda by bylo vhodné jej předat Policii ČR, a to na základě skutečnosti, zda-li se jedná o potenciální porušení českých právních předpisů. V takovém

⁴⁶Viz podle <http://www.internethelpline.cz/o-projektu>

případě budou podniknuta i opatření ke stažení nelegálního obsahu z internetové sítě. V případě webových stránek umístěných v zahraničí je oznámení přeposláno i spolupracujícím partnerům příslušného státu. Údaje o odesilateli oznámení zůstávají v anonymitě.

5. KYBERNETICKÁ ŠIKANA A ZÁKONY

V říjnu 2006 se 13letá studentka Megan Meier oběsila. Při vyšetřování se zjistilo, že dívka, která trpěla delší dobu depresemi, spáchala sebevraždu poté, co obdržela několik krutých zpráv na sociální síti MySpace. Předpokládalo se, že zprávy odeslal 16letý hoch, jménem Josh Evans.

Megan a Josh si zasílali zprávy přes 6 týdnů, ale poté se Joshova komunikace začala stávat agresivnější a nepřátelská. Jedna z posledních zpráv Megan nazývá krutou a zlou osobou.

Poté se případ ale dramaticky otočil. Zjistilo se, že Josh Evans nikdy neexistoval. Byl vytvořen matkou (Lori Drew) jiné dívky, se kterou měla Megan spory, za účelem jejího online obtěžování.

Tento případ vyvolal v Americe diskusi o zakotvení kybernetické šikany do federálních zákonů. Ve výše uvedeném případě totiž žalobci marně hledali zákon, na základě kterého by mohli ženu obvinít.

I díky tomuto případu se to v listopadu 2007 částečně podařilo. Ve státě Missouri, kde se případ odehrál, se kybernetická šikana stala zločinem, za který může osoba, která obtěžuje dostat pokutu ve výši 500 dolarů a strávit 90 dní ve vězení.

Obtěžování je v zákoně specifikováno jako zapříčinění značné emoční úzkosti. Zákon zahrnuje také komunikaci mezi dospělým a dítětem do 18 let, která odůvodněně způsobuje strach rodičů o zdraví a život jejich dítěte. Zákon pokrývá rozličné druhy informačních a komunikačních technologií (SMS, telefonní hovory, emaily, instantní zprávy...).

Tento zákon převzalo již několik států v USA.

Ve výše uvedeném případě byla nakonec začátkem prosince Lori Drew, usvědčena ze zločinu neoprávněného počítačového přístupu, za který jí hrozí pokuta 300 000 dolarů a 3 roky ve vězení.

I v Kanadě se snaží zakotvit kybernetickou šikanu do trestního zákoníku. V červnu 2008 se kanadské společenství učitelů (CTF) dohodlo s částí politické reprezentace, že budou společně usilovat o to, aby se kybernetická šikana, pokud zahrnuje zastrašování, vzbuzuje strach nebo obsahuje hrozby, stala trestným činem. Učitelé zastávají názor, že právě tento

druh šikany se dnes stává seriózním, výrazně vzrůstajícím problémem nejen ve školách, ale v celé společnosti.

Ať se již k celé problematice stavíme jakkoliv, pokud bude rozpoutána debata o zakotvení kybernetické šikany do trestního zákona, dostane se tomuto závažnému problému takové pozornosti, jakou si jistě nejen v Kanadě zaslouží.

V České republice zatím žádný zákon, který by nějakým způsobem definoval kybernetickou šikanu jakožto trestný čin neexistuje (nutno říci, že ani „školní“ šikana není zakotvena v českém právním řádu jakožto samostatný trestný čin).

Doufejme, že po vzoru USA a Kanady se alespoň rozvine celospolečenská debata, která třeba jednou vyústí v zakotvení kybernetické šikany do českého právního řádu.

6. VÝZKUMY KYBERNETICKÉ ŠIKANY

V posledním desetiletí se otázka kybernetické šikany dostává do popředí zájmu mnoha odborníků a také přibývá relevantních výzkumů, které se zabývají touto problematikou. Většinu výzkumů je možno shlédnout online na internetových stránkách, které jsou tomuto tématu věnovány. Nejvíce z nich pochází především z USA, Velké Británie a Austrálie.

Dr. Quing Li, profesorka na Calgarské Univerzitě provedla v roce 2007 výzkum⁴⁷ na 2 středních školách, mezi 177 respondenty (80 chlapců, 97 dívek), který se zaměřil především na osobní zkušenost se šikanou školní a šikanou kybernetickou. Dle jejího zjištění bylo 54% respondentů obětí šikany a více než ¼ z nich se stala taktéž obětí šikany kybernetické. Více než ½ respondentů dále uvedla, že zná někoho, kdo je kyberneticky šikanován.

Další zjištění se zaměřila na otázku, zda oběti kybernetické šikany vědí, kdo je agresorem. 31% respondentů, kteří se stali obětí kybernetické šikany uvedlo, že agresorem je některý ze spolužáků, 11% uvádí jedince ze svého okolí a 15% uvádí jak spolužáky, tak jedince ze svého okolí. 40% nemá tušení, kdo je agresorem.

Další otázka se zaměřovala na četnost kybernetické šikany.

Více než 60% obětí bylo šikanováno 1 – 3krát, přes 18% 4- 10krát a 22 procent respondentů uvedlo, že byli obtěžováni více než 10krát.

Výzkum se také zaměřil na otázku charakteristik obětí a jejich agresorů.

Více než 60% obětí kybernetické šikany jsou ženy, a přes 52% agresorů se rekrutuje z řad mužů.

Přes 88 % obětí uvádí, že užívají počítač s připojením na internet minimálně jednou týdně a každý respondent, který se ve výzkumu přiznal ke spáchání kybernetické šikany, používá počítač s připojením na internet minimálně 4x do měsíce.

⁴⁷Viz.podle http://www.ucalgary.ca/~qinli/publication/cyber_chb2005.pdf

Které typy elektronické komunikace byly zneužity k šikaně?

Více než 22% procent bylo šikanováno pouze pomocí emailů, téměř 37% pouze v chatovacích místnostech a dalších 40% bylo obtěžováno jak přes email, chatovací místnosti, tak pomocí mobilních telefonů.

Pro agresory platí obdobná čísla. Přes 9 % uvádí obtěžování pouze pomocí emailu, téměř 37% pouze chatovací místnosti a necelých 55% uvádí více zdrojů, kterými šikanovali své oběti.

Další otázkou, kterou se výzkum zabýval, byla důvěra obětí kybernetické šikany v účinnou pomoc dospělých, na které se obrátily.

Plných 67% dotázaných se domnívá, že učitelé, kteří se o šikaně dozvěděli, se jí také pokusili zastavit.

Pouze 34% obětí šikany se svěřilo se svým problémem. Podobně, z 87 studentů, kteří uvedli, že znají někoho, kdo je kyberneticky obtěžován, pouze 34,5% se svěřilo dospělé osobě.

Ať již oběti nebo studenti, kteří jsou o šikaně informováni, tedy ve většině případů o ní preferují mlčet, než-li se svěřit dospělé osobě.

Další rozsáhlý výzkum⁴⁸ byl proveden americkou společností Pew internet and American Life Project (Amanda Lenhart, 2007). Byl prováděn pomocí telefonického dotazování 935 dospívajících ve věku 12 – 17 let a také jejich rodičů.

Téměř 1/3 všech dotázaných (32%) uvedla, že se stali terčem obtěžujících či výhrůžných online aktivit. Jednalo se především o harassment (13%), outing (6%), trickery (15%) a denigration (13%) nebo jejich vzájemné kombinace.

Obdobně jako výzkum Dr. Quing Li, i zde se oběťmi kybernetické šikany častěji stávaly dívky (38%) než chlapci (26%).

Oběťmi šikany se více stávají starší studenti. 34% dívek ve věku 12-14 let uvedlo, že se staly obětí šikany. Ve věku 15 – 17 let se toto číslo zvyšuje již na 41%. Obdobné je to i u chlapců. Ve věku 12 – 14let jich uvádí zkušenost s kybernetickou šikanou 22%, ve věku 15 – 17 již 29%.

⁴⁸Viz. podle <http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2007/PIP%20Cyberbullying%20Memo.pdf.pdf>

Obdobný nárůst spojený s věkem můžeme sledovat i u různých druhů kybernetické šikany. Devět procent dotázaných ve věku 12 – 14 let uvedlo zkušenost s harassmentem, kdežto ve věku 15 – 17 let uvádí zkušenost s tímto jevem již 16 % dotázaných.

Výzkum dále uvádí některé zajímavé skutečnosti. Dospívající, kteří jsou uživateli sociálních sítí, se ve větší míře stávají oběťmi šikany. Téměř 4 uživatelé z 10 (39%) byli někdy kyberneticky obtěžováni, kdežto dospívající, kteří sociální sítě neužívají se stávají oběťmi šikany ve 22%.

Kybernetická šikana je také ve větší míře prováděna offline. Dvě třetiny (cca 67%) respondentů uvádí, že šikana je prováděna častěji offline, méně než 1/3 (29%) uvádí, že šikana je více online záležitostí a 3% dotázaných si myslí, že k ní dochází ve stejné míře offline i online.

Oběti kybernetické šikany uvádějí, že k ní dochází spíše online (57%), kdežto dospívající, kteří nemají zkušenost se šikanou zastávají názor, že k ní dochází spíše offline (71%).

Výzkum⁴⁹ provedený Americkou psycholožkou Jaan Juvonen na 1 454 respondentech ve věku 12 – 17 let, dochází k obdobným číslům.

Celkem 41% dotázaných uvedlo 1 – 3 incidenty spojené s kybernetickou šikanou, 13% uvedlo 4 – 6 incidentů a 19 % respondentů se setkala s více než 7 případy za uplynulý rok.

Další otázka se zaměřila na skutečnost, proč se tak málo obětí šikany svěřuje s tímto problémem rodičům.

Nejobvyklejší důvod, proč se dospívající nesvěří svým rodičům, uvedený 1/2 dotázaných byl: „musím se s tím poprat sám“.

Dále 31 % uvedlo, že mají obavu z úplného či částečného zákazu užívání informačních a komunikačních technologií, pokud by se o šikaně dozvěděli rodiče. Tento důvod byl velice silný především u dívek ve věku 12 – 14 let (46%), u chlapců ve stejné věkové skupině to bylo pouze 26%.

⁴⁹ Viz. podle <http://www.newsroom.ucla.edu/portal/ucla/bullying-of-teenagers-online-is-64265.aspx>

Více než 2/3 (71%) respondentů uvádí, že jsou si jisti nebo téměř jisti, kdo za šikanou stojí. Celých 51% obětí uvádí za agresory své spolužáky, 43% uvádí někoho, koho znají pouze online a 20% obětí uvádí někoho známého, kdo ale není jejich spolužákem.

Nejnovější výzkum⁵⁰, který se zaměřil na fenomén kybernetické šikany byl proveden v letošním roce v Americe na téměř 2 000 studentech amerických středních škol. Autoři jsou profesory kriminologie na Floridské Univerzitě: Sameer Hinduja a Justin W. Patchin

Výzkum zjistil, že téměř 10% respondentů se stalo obětí kybernetické šikany v posledních 30 dnech a 17% studentů má zkušenost s šikanou od té doby, co začali využívat informační a komunikační technologie.

U agresorů byla zjištěna podobná čísla. Přes 8% respondentů uvádí, že někoho obtěžovalo pomocí ICT v uplynulých 30 dnech a více než 17% studentů uvádí, že ubližují ostatním pravidelně.

Za uplynulý měsíc uvádí přes 5 % respondentů, že se stali jak oběťmi, tak agresory kybernetické šikany a dlouhodobě má tuto zkušenost a podílí se na šikaně 12% studentů.

Dále se výzkum zaměřil na praktiky agresorů. Plných 22% z nich uvádí, že online umístili určité věci o konkrétní osobě, aby se ostatní pobavili, 13,5% uvádí, že zaslali oběti urážlivou či zesměšňující SMS, téměř 12% umístilo online obrázek oběti bez jejího svolení, 11% umístilo zesměšňující materiály na sociální síť (MySpace, Twitter, Facebook...), 9% zaslalo oběti zesměšňující či urážlivý email a přes 33% respondentů z řad agresorů uvádí minimálně 1 výše uvedenou aktivitu během posledních 30 dnů.

Dále z výzkumu vyplývá, že na kybernetické šikaně se obě pohlaví podílejí téměř shodně. Dívky však ve větší míře používají k šikaně sociální síť a častěji také umísťují obrazové materiály online, které slouží k pobavení ostatních.

Podobná čísla se ukazují i u obětí kybernetické šikany.

Další otázka, na kterou se výzkum zaměřil byla spojena s pocity při zkušenosti se šikanou. Mezi nejčastěji uváděné patří: zloba, frustrace, smutek, zahanbení a strach.

⁵⁰Viz. podle <http://www.cyberbullying.us/research.php>

Reakce obětí na kybernetickou šikanu je různá. Celých 22% z nich se šikanu pokouší zastavit, 22% se odhlásí z internetu, téměř 10% změní přezdívku či emailovou adresu, 10% nedělá nic, 7% opustí webovou stránku, 3% zavolají policii a přes 12% obětí udělá něco jiného.

Agresory se nejčastěji stávají spolužáci (26,5%), přátelé (21%), bývalí přátelé (20%), ex-partneři (14%), neznámí lidé (6,5%), někdo, koho oběť zná pouze online (1,6%), někdo jiný (1,6%) a v 1% případech se jedná o více agresorů.

Ať již výzkum pochází z jakéhokoliv koutu světa, ve většině případů dochází k obdobným číslům. Kybernetická šikana tedy není pouze místní záležitostí, ale týká se každé země, ve které jsou informační a komunikační technologie masově využívány.

A jak je na tom Česká Republika?

Kybernetická šikana je prozatím okrajovým tématem, v popředí zájmu stojí šikana školní. Bohužel, podařilo se mi objevit pouze jeden výzkum, provedený v České Republice, který se tohoto tématu dotýká:

Výzkum⁵¹ byl proveden v roce 2007, Pavlou Macháčkovou, doktorandkou na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Byl realizován v Olomouckém kraji, na 5 Základních školách (545 respondentů ve věku 12 – 15let).

V dotazníkovém šetření odpovědělo 27% dětí, že jim agresori ubližují prostřednictvím internetu a 32% žáků uvedlo, že jim ubližováno prostřednictvím mobilních telefonů.

Nejvíce se respondenti setkali s šikanou přes SMS (116 dotázaných – 38%), email (73 dotázaných – 24%), telefonní hovory (36 dotázaných – 12%), chat (30 dotázaných – 10%), zasílání obrázků/fotografií (23 dotázaných – 7%), webové stránky (12 dotázaných – 4%) jinak – video nahrávky, webová kamera, instantní zprávy... (9 dotázaných – 3%).

Pokud budeme vycházet z výše uvedeného výzkumu, můžeme vysledovat zajímavou skutečnost. V zahraničních výzkumech si oběti kybernetické šikany především stěžují na

⁵¹ Viz. podle MACHÁČKOVÁ, Pavla. Kyberšikana: ubližování bez hranic. *Psychologie dnes*. 4.9.2007, roč. 13, č. 9, s. 50-53. Dostupný z WWW: <portal.cz/pd>.

obtěžování prostřednictvím internetu, kdežto ve výzkumu Pavly Macháčkové se ve větší míře setkali se šikanou prostřednictvím mobilního telefonu.

Co může být příčinou? Je možné, že dnes většina dětí a dospívajících vlastní mobilní telefon, zatímco připojení k internetu z domova nebo dostupnost internetu ve škole ještě není plošně rozšířeno po celém území.

Ale to jsou pouhé spekulace, bohužel, pro tuto a další otázky týkající se kybernetické šikany v České Republice zatím nemáme dostatek relevantních výzkumů.

7. VÝZKUM (VÝZKUMNÁ SONDA)

7.1. metodika výzkumu

1. Problémové okruhy výzkumu

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na několik základních otázek, týkajících se problematiky kybernetické šikany:

- a) Jak velká část dotazovaných zná ve svém okolí někoho, kdo má zkušenost s kybernetickou šikanou.
- b) Jak velká část dotazovaných se setkala osobně s kybernetickou šikanou.
- c) Jak často jsou oběti obtěžovány.
- d) Jaký mají agresoři důvod k obtěžování.
- e) Zda-li a komu se oběti kybernetické šikany nejvíce svěřují s tímto problémem.
- f) Jakým způsobem (pokud se o to pokoušely) se oběti kybernetické šikany brání.
- g) Kdo jsou agresoři a jaký vztah mají k oběti.
- h) Jaké informační a komunikační technologie agresoři nejvíce používají.
- i) Jaké jsou nejčastější formy kybernetické šikany.

2. Popis základního souboru a výzkumného vzorku

Za základní soubor a výzkumný vzorek jsem vybrala 3. ročníky 4letých a septimy 8letých pražských gymnázií, tedy studenty ve věkovém rozmezí 17 – 18 let. Právě tyto ročníky jsem zvolila z několika důvodů:

- a) U gymnaziálních studentů je předpoklad, že jsou dostatečně obeznámeni s ICT, umí je využívat a pracovat s nimi. Také by měly být schopni tyto technologie využívat společensky přijatelným způsobem.
- b) Tato věková skupina se pravděpodobně již ve svém ranném věku naučila ovládat a užívat informační a komunikační zdroje, takže dnes k jejich životu neodmyslitelně patří. Užívají je denně nejen jako pomocníky při práci či studiu, ale především pro zábavu.

- c) Tato věková skupina užívá ICT také pro komunikaci s přáteli a kamarády. Budují virtuální sociální vztahy v daleko větší míře, než generace, která se k ICT dostala až v ranné dospělosti.
- d) Tato věková skupina pravděpodobně v rámci své školní docházky již několikrát absolvovala různé programy primární prevence, zaměřené na minimalizaci sociálně patologických jevů, včetně šikany (školní).
- e) Tato věková skupina vyrůstala s ICT prakticky bez jakékoliv korekce ze strany rodičů či učitelů (dospělí v mnoha případech rozumí především počítačům daleko méně než jejich děti či studenti a možná také proto se velmi málo zajímají o jejich virtuální zábavu, komunikaci či sociální vztahy).
- f) Díky častému užívání ICT k udržování virtuálních sociálních vztahů, může být tato skupina konfrontována s kybernetickou šikanou v daleko větší míře, než generace starší či mladší.

Při zpracovávání výzkumné sondy jsem chtěla použít náhodného výběru, což se mi posléze (díky velké neochotě některých ředitelů oslovených gymnázií) nepodařilo. Zvolila jsem tedy výběr záměrný a výzkumnou sondu jsem realizovala pouze na školách, na kterých bylo vedení školy ochotné mi „propůjčit“ studenty na 1 vyučovací hodinu.

Nakonec se mi ji podařilo zrealizovat v 8 třídách následujících škol⁵²:

Tabulka 1 - Gymnázia

Název gymnázia	Počet mužů	Počet žen	Celkem
<i>Štěpánská, Praha 1</i>	25	25	50
<i>Jana Keplera, Praha 1</i>	14	13	27
<i>Josefská, Praha 1</i>	17	21	38
<i>Nad Alejí, Praha 6</i>	21	43	64
Celkem	77	102	179

⁵² Viz Tabulka č. 1

3. Metody a techniky použité při výzkumné sondě

a) Dotazník

Jelikož jsem potřebovala získat v relativně krátkém čase (v 1 vyučovací hodině) obsáhlé množství dat od velkého počtu osob, nejvhodnější způsob, jakým data o dotazovaných získat, byl dotazník.

Dotazník⁵³ je rozdělen na 2 hlavní části a obsahuje 34 otázek. V první (jejíž součástí byly i otázky identifikační), jsem se snažila zjistit, zda-li respondenti znají ve svém okolí někoho, kdo je/byl obětí kybernetické šikany, jaký je/byl k ní důvod, komu se oběti nejvíce svěřují a kdo by jim mohl nejvíce pomoci (a jak), či jakým způsobem by agresora potrestali. Respondenti se také v této části vyjadřovali k tomu, zda-li oni sami byli někdy agresory kybernetické šikany a jaké ICT a metody byly k této formě šikany použity.

Ve druhé části se respondenti vyjadřovali k vlastní zkušenosti s kybernetickou šikanou.

Dotazník obsahuje otázky identifikační a v menší míře otázky uzavřené. Jinak je převážně zkonstruovaný na otázkách polootevřených a otevřených.

Ve všech třídách, které dotazník vypracovávaly, jsem byla při jeho vyplňování přítomna sama. Domnívala jsem se, že by přítomnost učitele při vyplňování dotazníku mohla některé studenty ovlivnit v jejich odpovědích.

a) Beseda

Vyplňování dotazníků studentů většinou zabralo 20 – 25 minut. Ve zbylém čase jsem se s nimi snažila diskutovat především na témata, která nebyla součástí dotazníku a snažila se zjistit především:

- a) Jaký je jejich postoj ke kybernetické šikaně a zda-li si dostatečně uvědomují, co může a nemusí být touto formou šikany, diskuse nad mediálně známými případy.
- b) Kam a na koho se mohou obrátit v případě takovýchto problémů.
- c) Povědomí studentů o (ne)zakotvení školní/kybernetické šikany v právním řádu ČR.

4. Zpracování dat

Získaná data jsou zpracována kvalitativně, jelikož typy otázek použité v dotazníku tomuto přístupu odpovídají. Metodou vyhodnocení jsou absolutní a relativní hodnoty.

⁵³ Celá verze dotazníku viz Příloha č. 4

7.2. výsledky výzkumné sondy

Dotazník vypracovalo 8 tříd ze 4 různých pražských gymnázií⁵⁴. Výzkumné sondy se zúčastnilo celkem 179 studentů:

Tabulka 2 - Počet a pohlaví respondentů

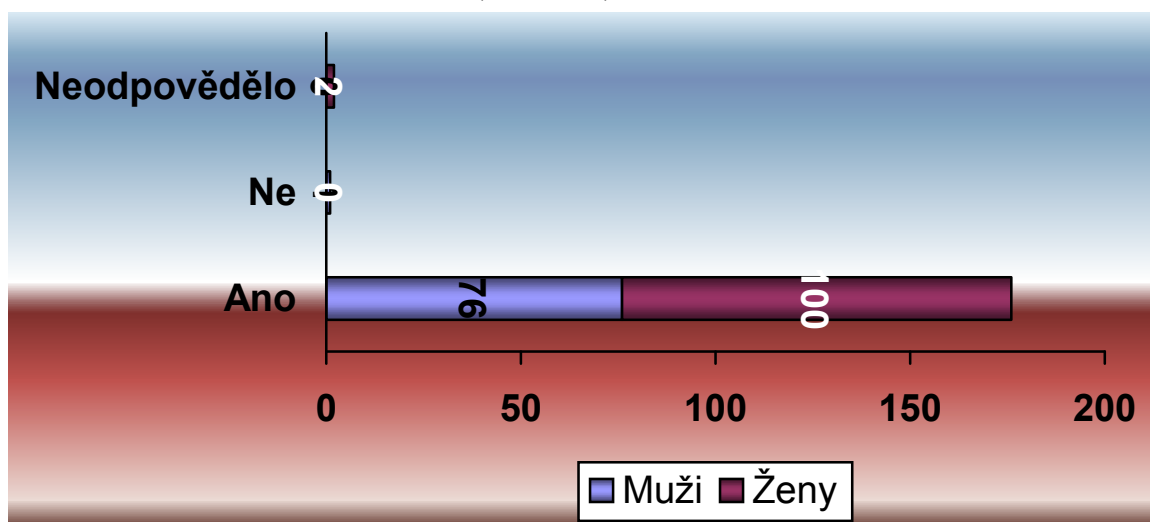
	Muži	Ženy	Celkem
Počet	77	102	179
Podíl v %	43	57	100

7.2.1. Výsledky výzkumu z první části dotazníku

a. Otázky 1 – 4

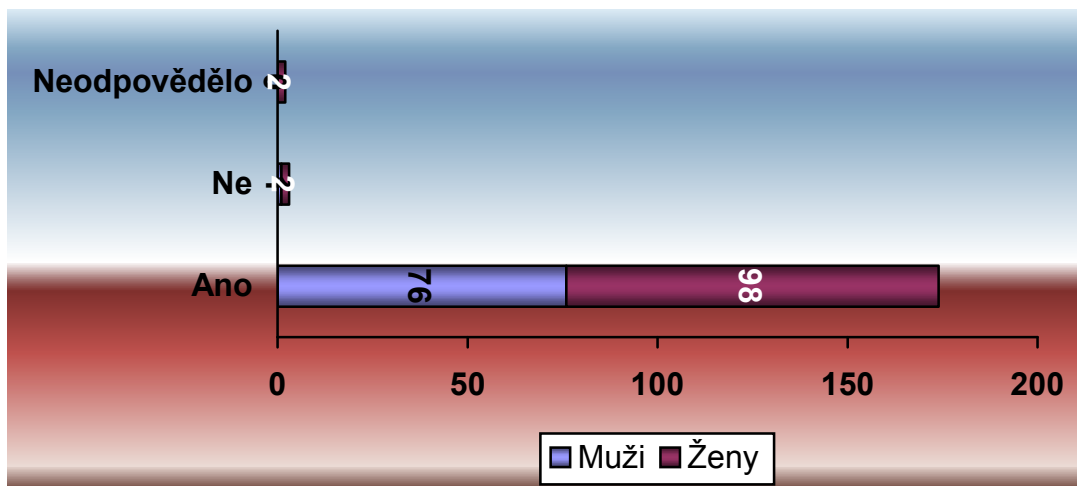
V prvních 4 otázkách dotazníku jsem se zaměřila na skutečnost, zda-li studenti vlastní některé dnes běžně používané ICT (mobilní telefon, domácí přístup k internetu) a četnost jejich užívání (kolik hodin týdně tráví na internetu a zda-li jsou uživateli sociálních sítí). Tyto 2 informační a komunikační technologie jsou totiž nejvíce zneužívány ke kybernetické šikaně a dle zahraničních výzkumů jsou uživatelé sociálních sítí častěji oběťmi i agresory, než ti, kteří tyto sítě nevyužívají.

Graf č. 1 – Vlastnictví mobilního telefonu (otázka č. 1)

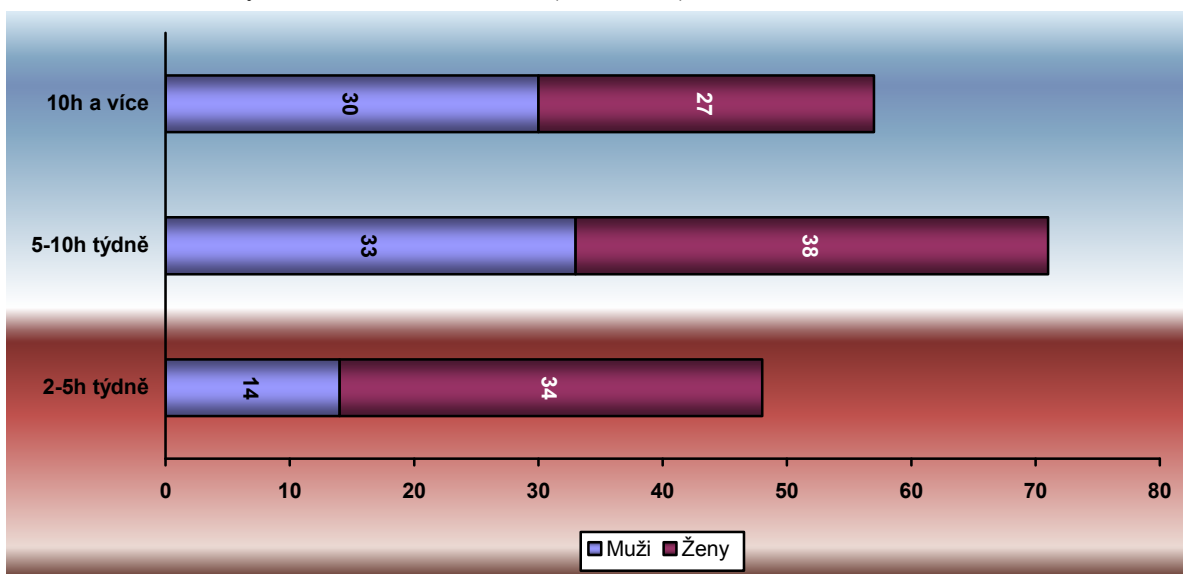

⁵⁴ Viz Tabulka 1

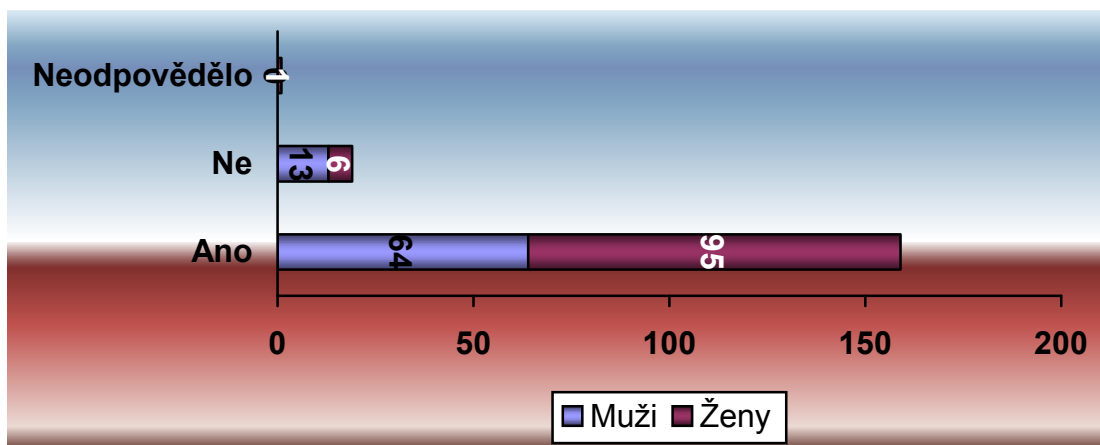
Graf č. 2 – Možnost přístupu na internet z domova (otázka č. 2)

Graf č. 3- Čas strávený surfváním na internetu (otázka č. 3)

Graf č. 4 – Uživatelé sociálních sítí (otázka č. 4)

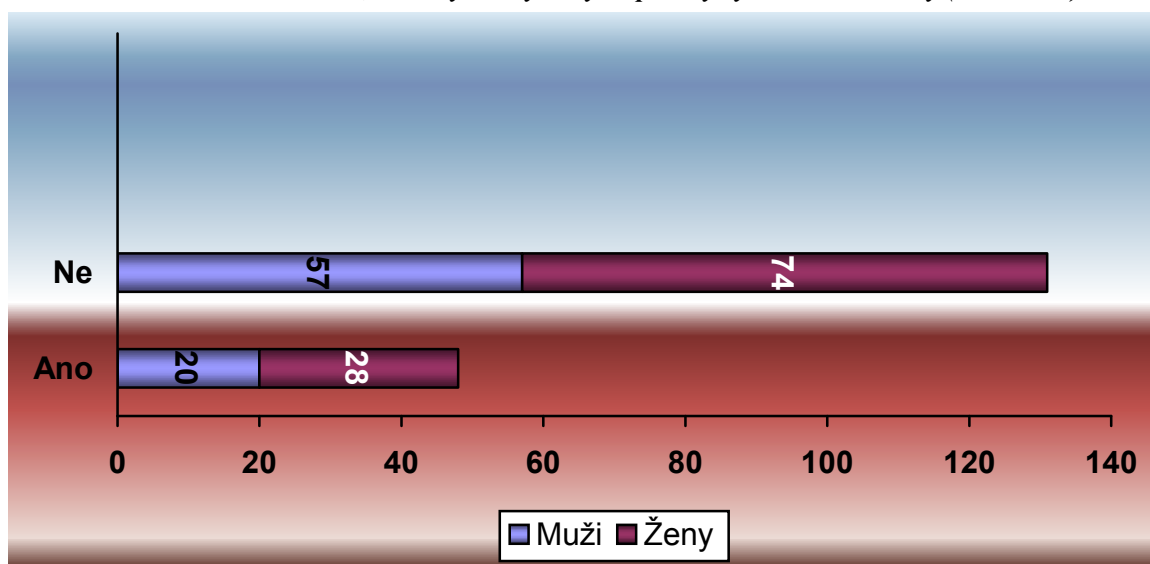
Shrnutí: Jak vyplývá z výše uvedených výsledků, téměř všichni respondenti vlastní jak mobilní telefon, tak domácí přístup k počítači s připojením na internet. Co se týká četnosti užívání internetu, dominují spíše muži. Více jak 1/3 z nich surfuje na internetu 10 a více hodin týdně. Z toho 5- 10 hodin týdně na internetu tráví téměř ½ dotázaných mužů. Ženy jsou nejčastěji na internetu 5 – 10 hodin týdně (37%) a méně než 5 hodin týdně tráví na internetu 33% z dotazovaných žen.

Ve větší míře jsou uživatelé sociálních sítí ženy, které zřejmě daleko více tíhnou k udržování virtuálních sociálních vztahů, než muži (téměř 94% z dotázaných žen uvádí alespoň občasné užívání sociálních sítí – u mužů je toto číslo nižší – 83%).

b. Otázky 5 – 10

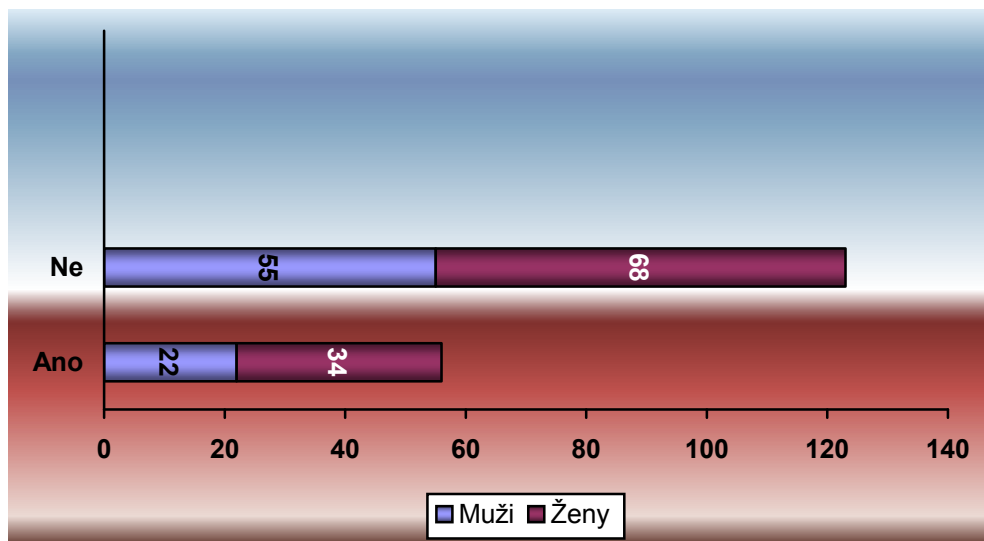
V této sérii otázek jsem se dotazovala studentů, zda-li našli/navštívili www stránky, které by mohly nabývat podoby kybernetické šikany, zda-li existuje v jejich okolí někdo, kdo se setkal s tímto sociálně-patologickým jevem osobně, jakými ICT a jakou formou byli tito lidé obtěžováni. Dále jsem zjišťovala četnost útoků, důvody agresorů ke kybernetické šikaně a vztah oběti k agresorovi.

Graf č. 5 - Nalezení www stránek, které by mohly nabývat podoby kybernetické šikany (otázka č. 5)

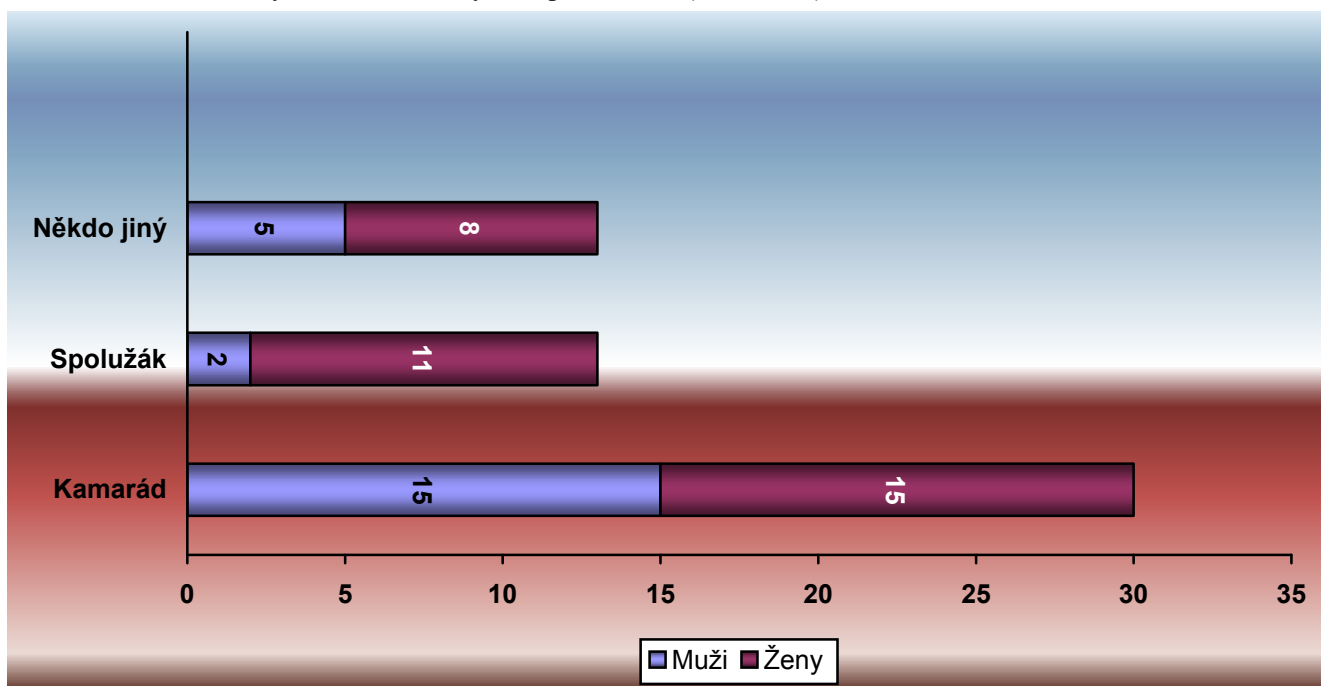
Přes ¼ mužů i žen našlo nebo navštívilo www stránky, které zesměšňovaly ponižovaly či jinak ubližovaly někomu z jejich okolí. Kybernetická šikana formou vytváření www stránek s různým obsahem, který nějakým způsobem napadá či zesměšňuje oběť, je jednou z nejčastějších forem tohoto sociálně – patologického jevu.

Graf č. 6 - Oběti kybernetické šikany v okolí respondentů (otázka č. 6)

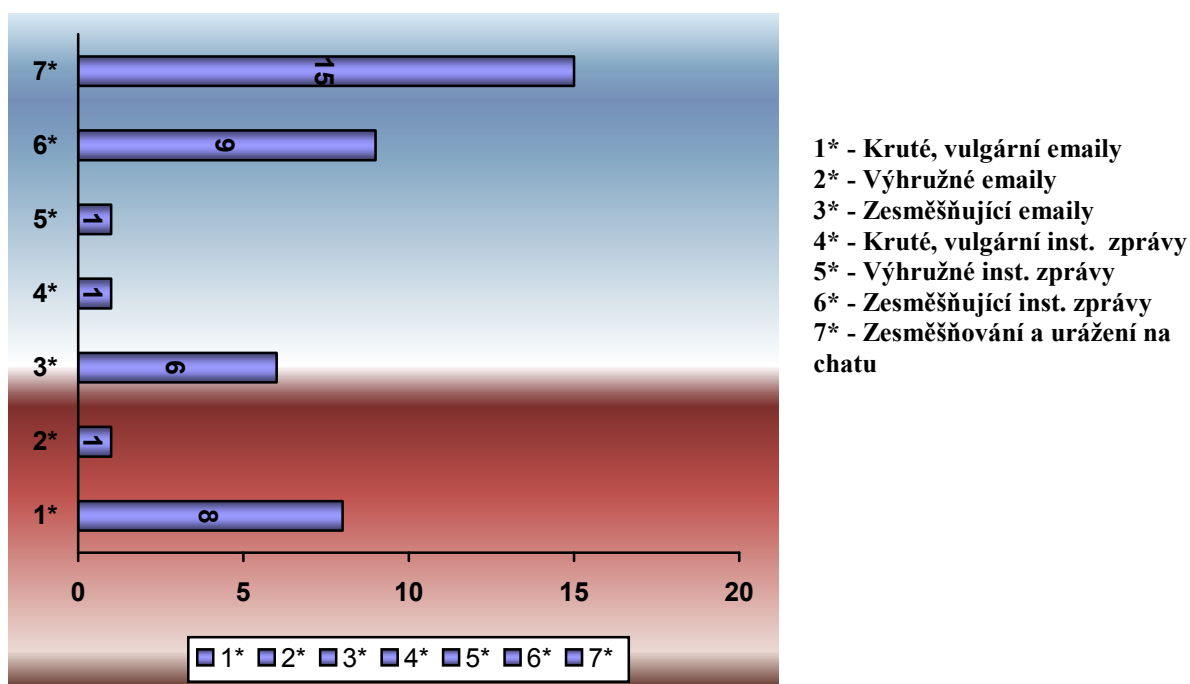

Téměř 1/3 mužů a více než 1/3 žen znají ve svém okolí někoho, kdo se stal obětí kybernetické šikany. Jak u mužů, tak i u žen se nejčastěji jedná o kamarády (muži – 68%, ženy – 44%) a spolužáky (muži – 9%, ženy – 32%). Dále uvádějí jako oběti kybernetické šikany své rodinné příslušníky (zejména sourozence), partnery a osoby, které se kterými udržují pouze virtuální sociální vztahy.

Graf č. 7 - Vztah obětí kybernetické šikany k respondentům (otázka č. 6)

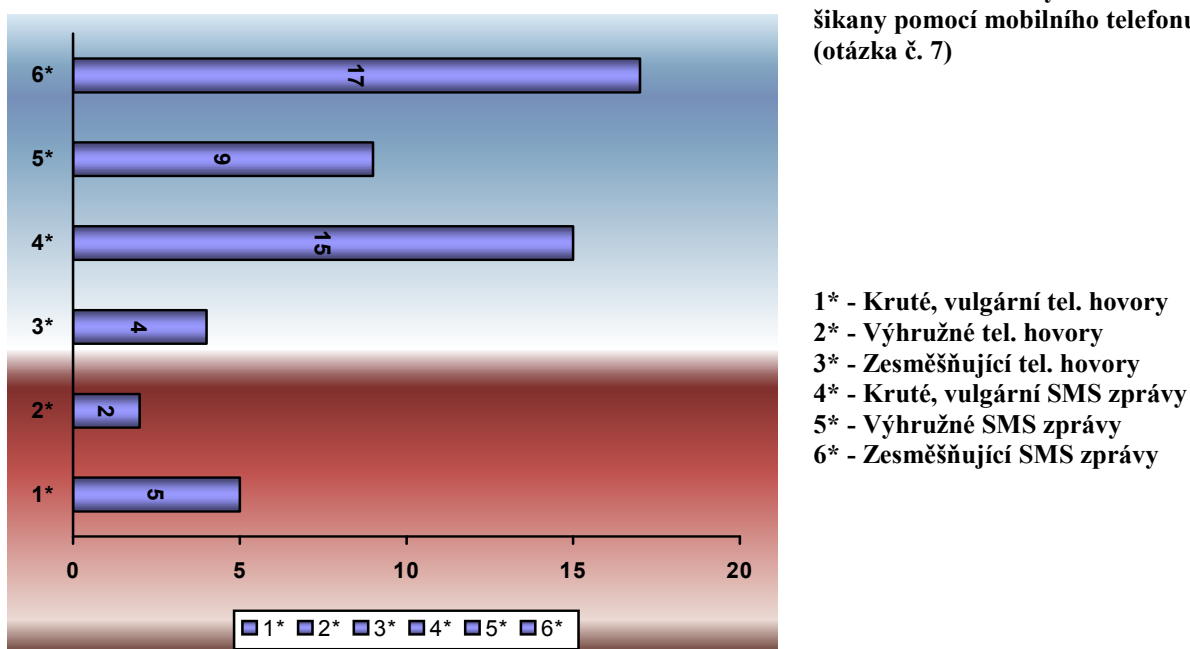
Graf č. 8 - Četnost kybernetické šikany pomocí emailů, instantních zpráv a v chatovacích místnostech (otázka č. 7)

S některou z výše uvedených forem se setkala 27 osob (téměř 50%), které studenti uvedli v dotazníku jakožto oběti kybernetické šikany.

Oběti kybernetické šikany z okolí respondentů, kteří byli obtěžováni pomocí emailů, instantních zpráv a v chatovacích místnostech, uváděly jako nejčetnější zesměšňování a urážení chatu (55%). Ve 33% respondenti uváděli zesměšňující instantní zprávy, ve 30% kruté a vulgární emaily a ve 22% zesměšňující emaily. Ve 3% se oběti kybernetické šikany z okolí respondentů setkaly s výhružnými emaily, vulgárními a zesměšňujícími instantními zprávami.

Graf č. 9 - Četnost kybernetické šikany pomocí mobilního telefonu (otázka č. 7)

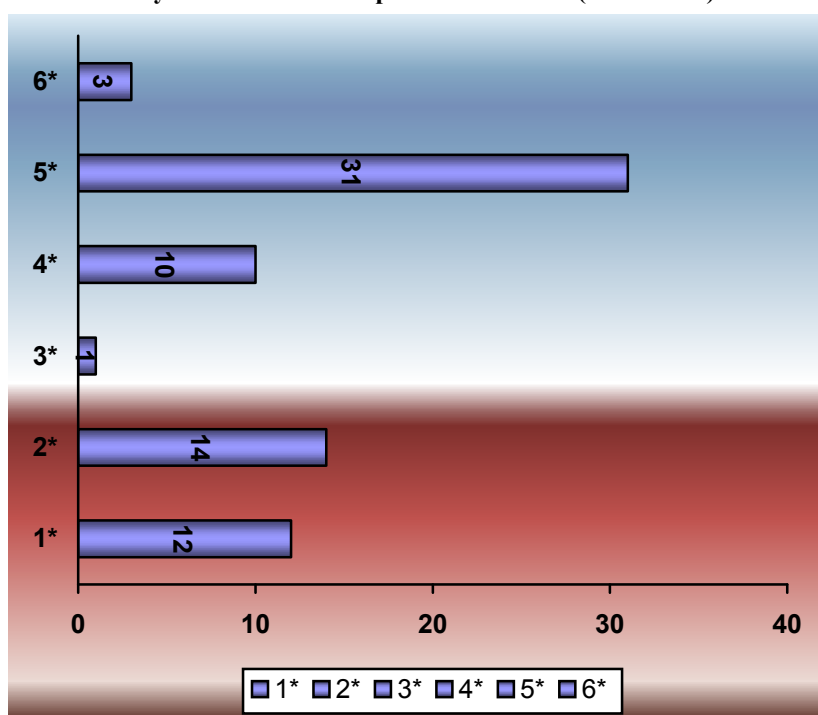

- 1* - Kruté, vulgární tel. hovory
- 2* - Výhružné tel. hovory
- 3* - Zesměšňující tel. hovory
- 4* - Kruté, vulgární SMS zprávy
- 5* - Výhružné SMS zprávy
- 6* - Zesměšňující SMS zprávy

S některou z výše uvedených forem se setkala 33 osob (téměř 60%), které respondenti v dotazníku uvedli jakožto oběti kybernetické šikany.

Více jak ½ obětí kybernetické šikany, které byly atakovány pomocí mobilních telefonů, přicházely zesměšňující SMS zprávy. V 45% obětí přicházely kruté a vulgární SMS zprávy a v 27% výhružné SMS. Kybernetická šikana přes telefonní hovory není tak častá jak je tomu u SMS zpráv. V 15% agresori zvolili kruté a vulgární tel. hovory, v 9% oběti zesměšňovali a ve 6% jim pomocí telefonu vyhrožovali.

Graf č. 10 - Kybernetická šikana pomocí internetu (otázka č. 7)

1* - Zaslání obrázků, fotografií či video nahrávek lidem znajících oběť nebo umístování těchto materiálů na servery typu YouTube

2* - Vytváření www stránek o oběti

3* - Odesílání vulgárních/obtěžujících emailů pod jménem oběti

4* - Publikování privátních elektronických informací, které byly původně určeny pro soukromé účely

5* - šíření nepravdivých informací online

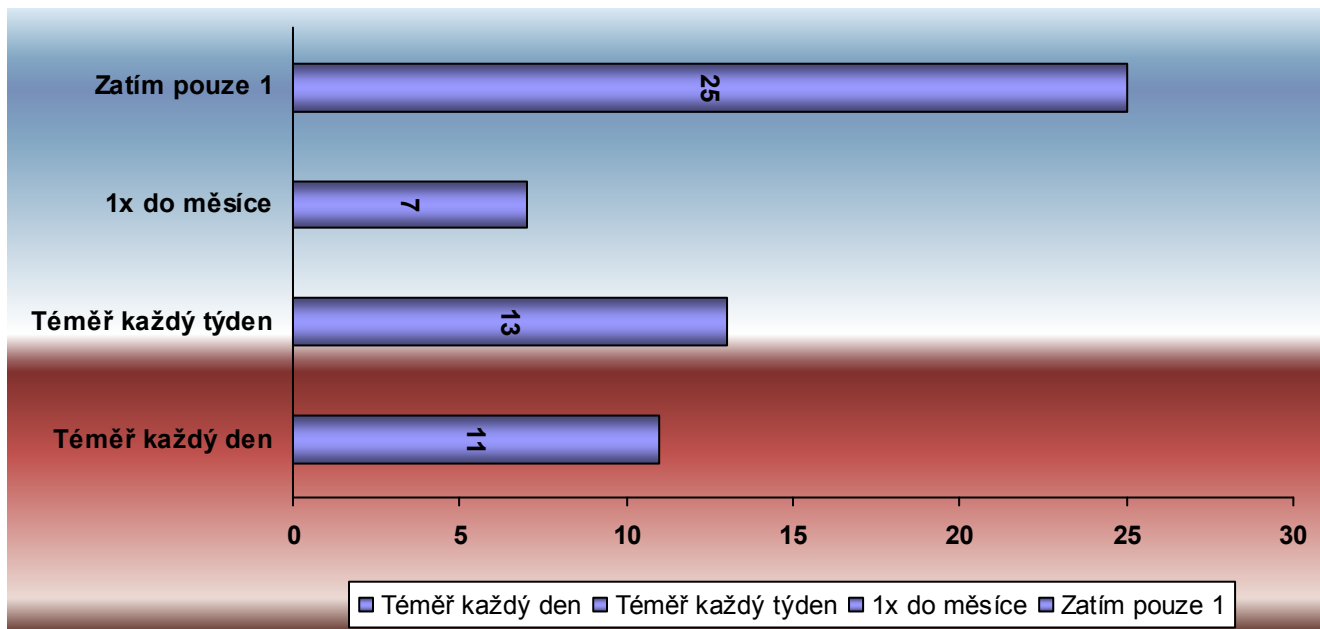
6* - Jiné způsoby

S některou z výše uvedených forem se setkala 40 osob (více jak 70%), které studenti uvedli jakožto oběti kybernetické šikany.

Jako nejčastější útok studenti uvádějí šíření nepravdivých informací online (uskutečňované převážně na sociálních sítích a diskusních fórech). S touto formou se setkala více jak ¾ obětí. Dalšími častými útoky jsou vytváření www stránek o oběti (35%), zaslání obrázků, fotografií či video nahrávek lidem znajících oběť a jejich umístování na servery umožňující videohosting – např. YouTube (30%). V 25% případech si oběti stěžují na publikování privátních elektronických informací, které byly původně určeny pro soukromé účely. Odesílání různých obtěžujících emailů pod jménem oběti není již tak časté, objevilo se pouze v jediném případě, tedy ve 3%.

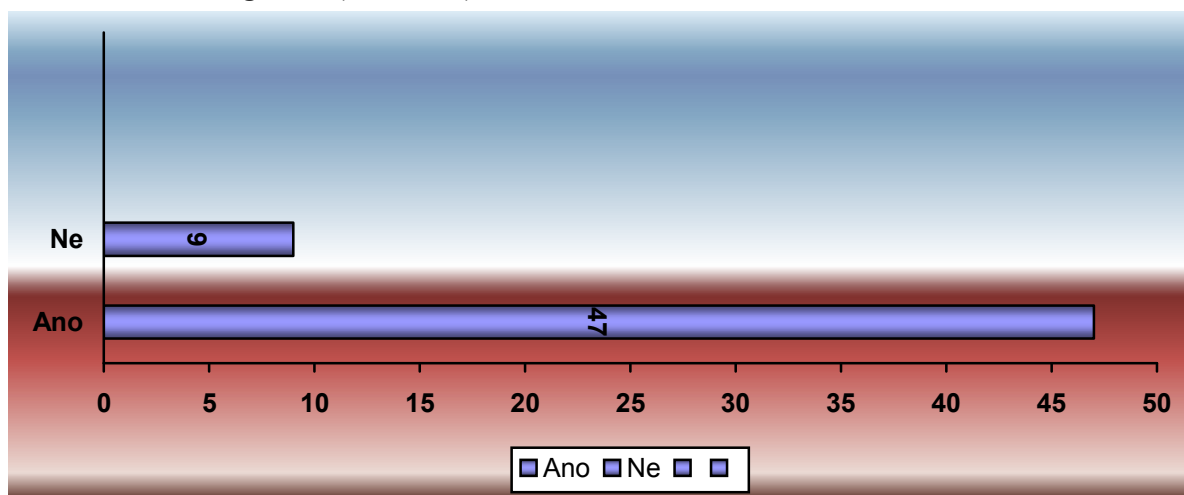
Ve většině výše zmíněných případů, agresori při útoku na oběť, kombinují nejenom rozličné formy kybernetické šikany, ale také často používají i běžně dostupné informační a komunikační technologie (výše zmíněné případy - mobilní telefon a internet). V 11 případech, tedy ve 20%, byly oběti atakovány všemi 3 výše zmíněnými způsoby. V 21 případech (38%) byly oběti napadány některými ze 2 výše zmíněných způsobů a ve 24 případech (42%) pouze jedním.

Graf č. 11 - Frekvence útoků (otázka č. 8)

Ve 20% si oběti stěžují na každodenní obtěžování, ve 23 procentech jsou atakovány téměř každý týden a alespoň 1x do měsíce jsou obtěžovány ve 13%. Jednorázovou kybernetickou šikanu zažila téměř 1/2 obětí z okolí respondentů.

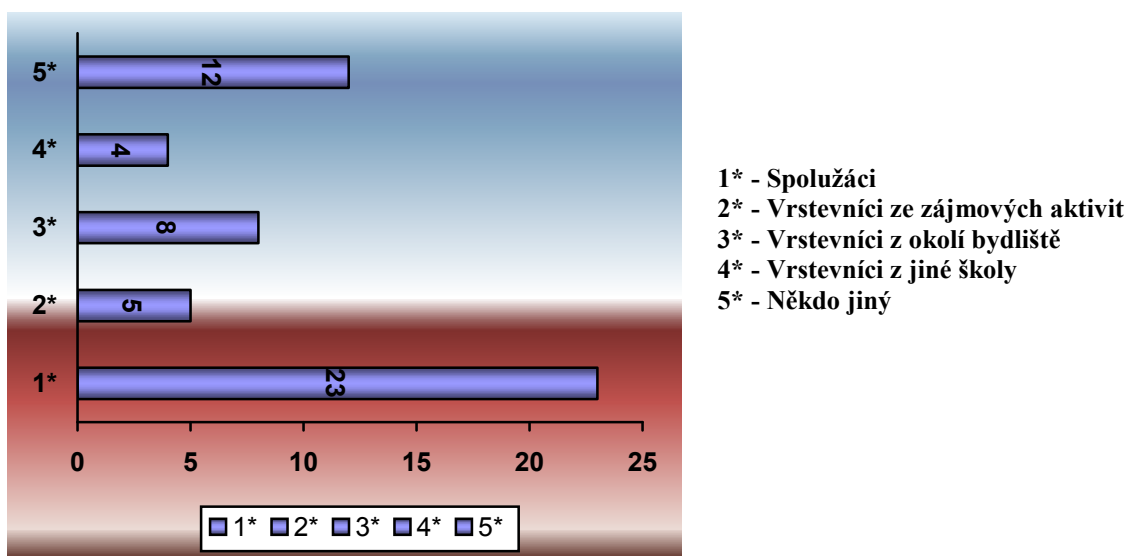
Graf č. 12 – Znalost agresora (otázka č. 9)

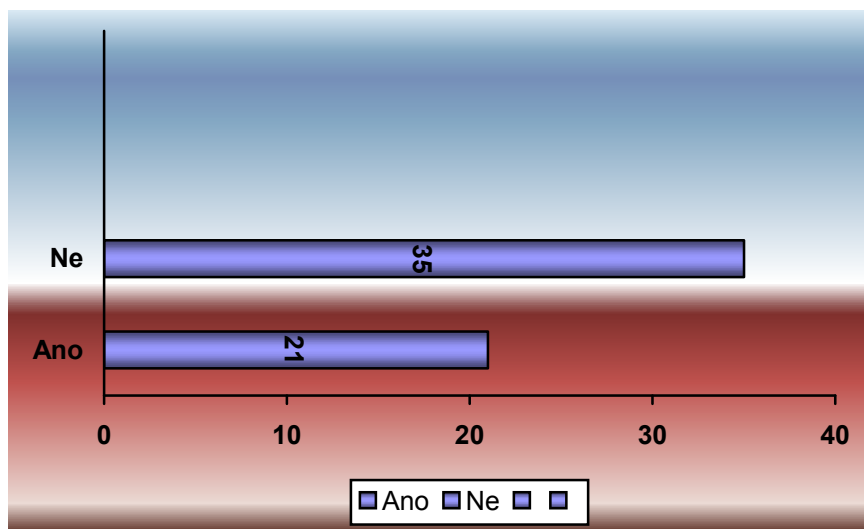
Většina obětí kybernetické šikany (přes 80%) ví, nebo má alespoň představu, kdo je obtěžuje. Nejčastěji to bývají spolužáci (téměř z 1/2), vrstevníci z okolí bydliště oběti (17%), vrstevníci ze zájmových aktivit (11%) a vrstevníci z jiné školy (9%). V ostatních případech oběti

uvádějí jako nejčastější agresory bývalé partnery, bývalé spolužáky, sourozence kamarádů a známých či jedince, které znají pouze přes diskusní fóra.

Graf č. 13 – Vztah agresora a oběti (otázka č. 9)

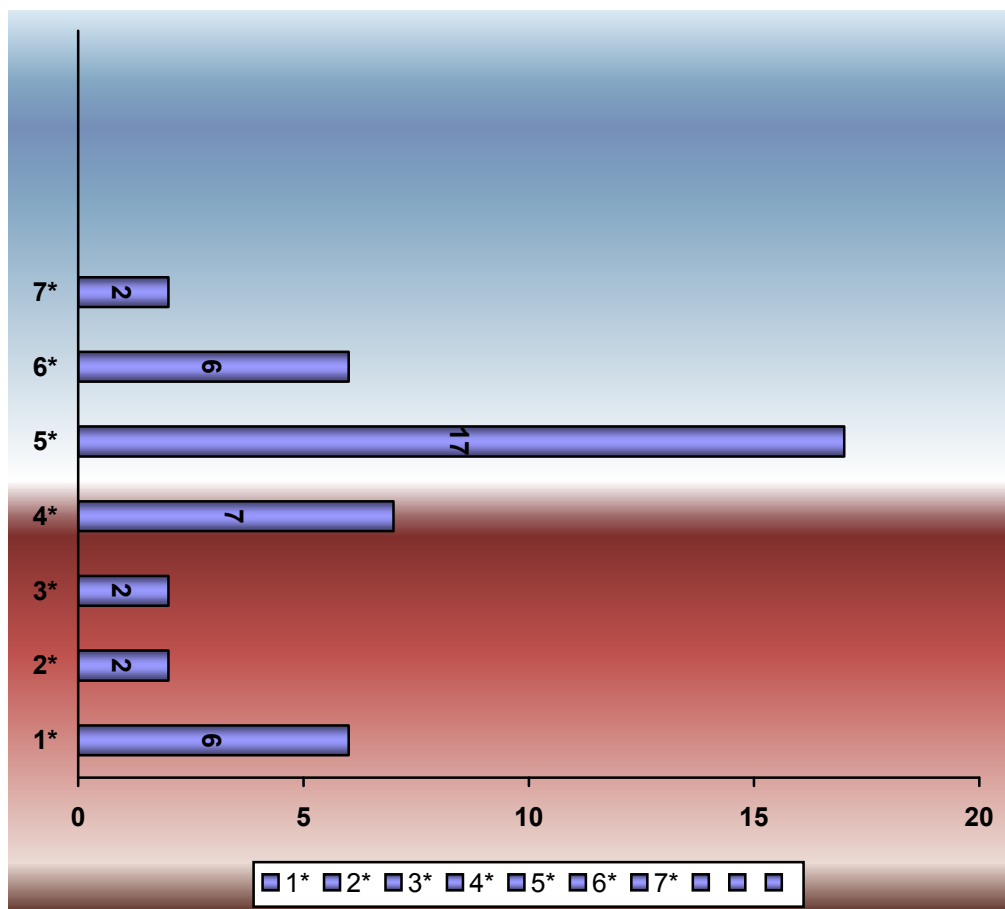

Graf č. 14 – Oběť ví, proč je obtěžována (otázka č. 10)

Téměř ve 30% jsou si oběti kybernetické šikany vědomy (nebo se alespoň domnívají), z jakého důvodu jsou obtěžovány. I přesto, že oběti většinou netuší, proč jsou takto obtěžovány, respondenti ve většině případů uvádějí pravděpodobné důvody, které vedou agresory k jejich útokům. Nejčastěji uváděným důvodem je: zábava a potěšení agresora z kybernetické šikany (uvádí ho 41% respondentů). Další 3 důvody (závist, rozchod a odmítání oběti) jsou na tom procentuelně obdobně, pohybují se od 15% do 17%. Na 5% jsou zbylé záminky k útokům: hádka mezi obětí a agresorem, oběť a agresor patří k jinému názorovému proudu a oběť je sama agresorem.

Graf č. 15 – Důvody kybernetické šikany (otázka č. 10)

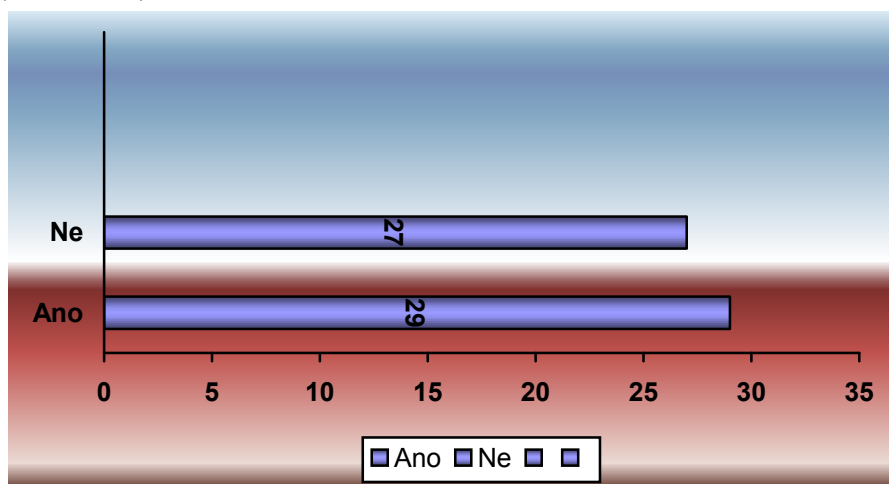

- 1* - Závist
- 2* - Oběť a agresorem patří k „nepřátelskému“ názorovému proudu
- 3* - Hádka mezi obětí a agresorem
- 4* - Rozchod s agresorem
- 5* - Pro zábavu agresora
- 6* - Oběť nezapadla do kolektivu a je odmítána
- 7* - Oběť je sama agresorem

c. Otázky 11 – 20

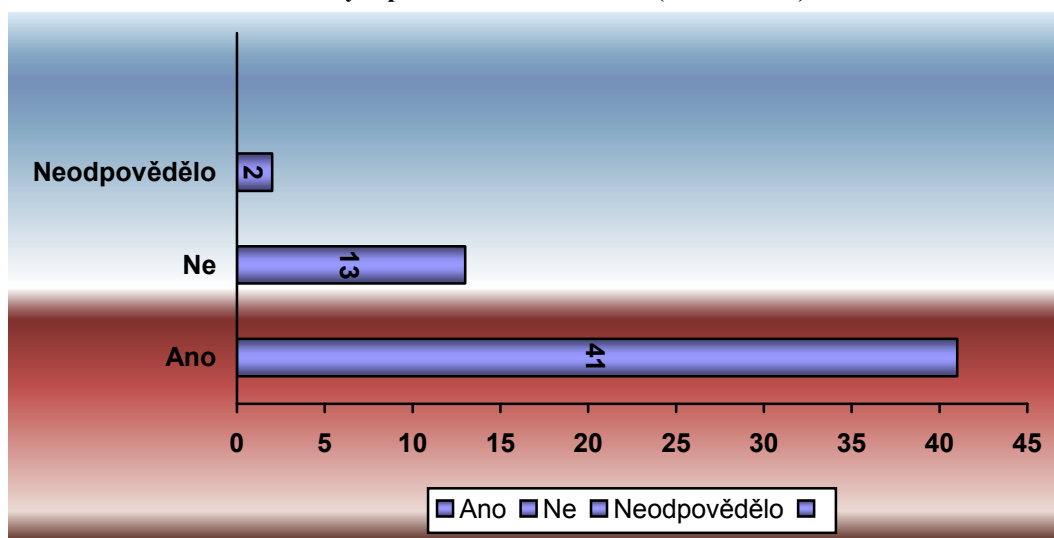
V této sérii otázek jsem se zaměřila především na skutečnosti, které by mohly obětem kybernetické šikany pomoci: omezení kontaktů oběti a agresora, osoby které by mohly nejvíce pomoci oběti kybernetické šikany a způsob pomoci, či případný trest pro agresory za jejich chování. Dále jsem se dotazovala studentů, zda-li oni sami oběti pomohli či jí určitým způsobem pomohl někdo jiný z jejího okolí. Jakým způsobem se oběť pokusila bránit a zda-li je vhodné v případech kybernetické šikany, které uváděli respondenti žádat o pomoc učitele, rodiče, spolužáky nebo kamarády. Poslední otázka se dotazuje respondentů, zda-li oni sami byli agresory kybernetické šikany a jakým způsobem byla provedena.

Graf č. 16 – Ukončení obtěžování, pokud by se oběť nemusela fyzicky (či virtuálně) setkávat s agresorem (otázka č. 11)

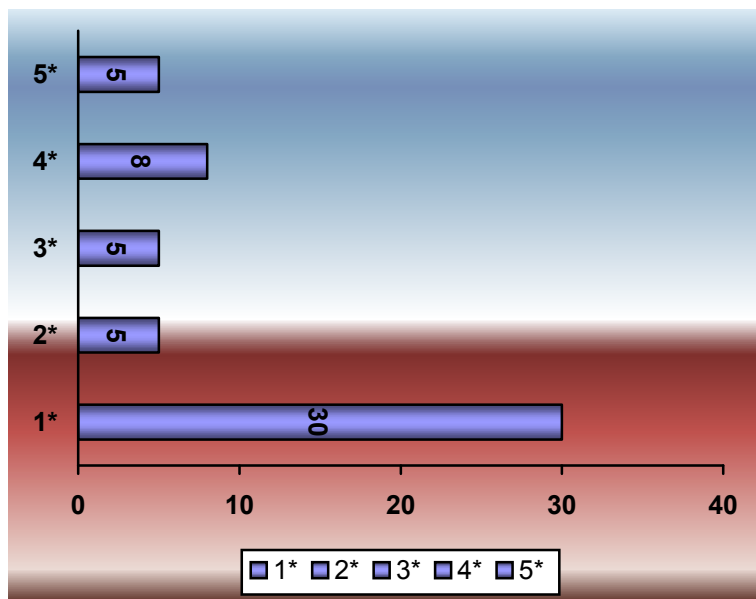
Více jak ½ respondentů, kteří znají někoho, kdo je vystaven kybernetické šikaně, uvádějí, že by toto obtěžování ustalo, pokud by se oběť nemusela fyzicky či virtuálně stýkat s agresorem. 48% respondentů se domnívá, že obtěžování by pokračovalo i přesto, že by oběť s agresorem přerušila veškeré kontakty.

Graf č. 17 – Svěření oběti se svým problémem další osobě (otázka č. 12)

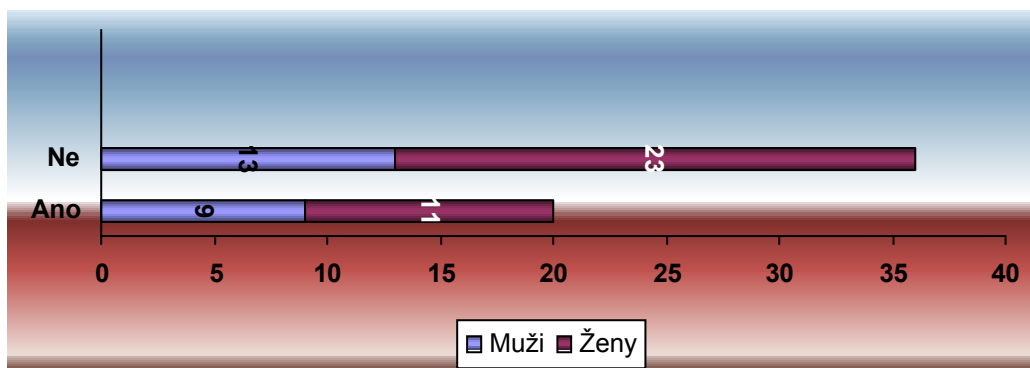
Téměř ¾ respondentů uvádějí, že se oběť kybernetické šikany, kterou znají, svěřila ještě další osobě. Nejčastěji to bývá další kamarád - 55%. Rodičům se svěřilo 15% obětí. Jak za učitelů, tak za ředitelů školy přišlo se svým problémem 10% obětí. V 10% případech se oběti svěřily jiné osobě – nejčastěji sourozencům a partnerům.

Graf č. 18 – Osoby, kterým se oběti nejčastěji svěřují (otázka č. 12)

- 1* - Jinému kamarádovi
- 2* - Učíteli
- 3* - Řediteli školy
- 4* - Rodičům
- 5* - Někomu jinému

Graf č. 19 – Poskytnutí pomoci obětem ze strany respondentů (otázka č. 13)

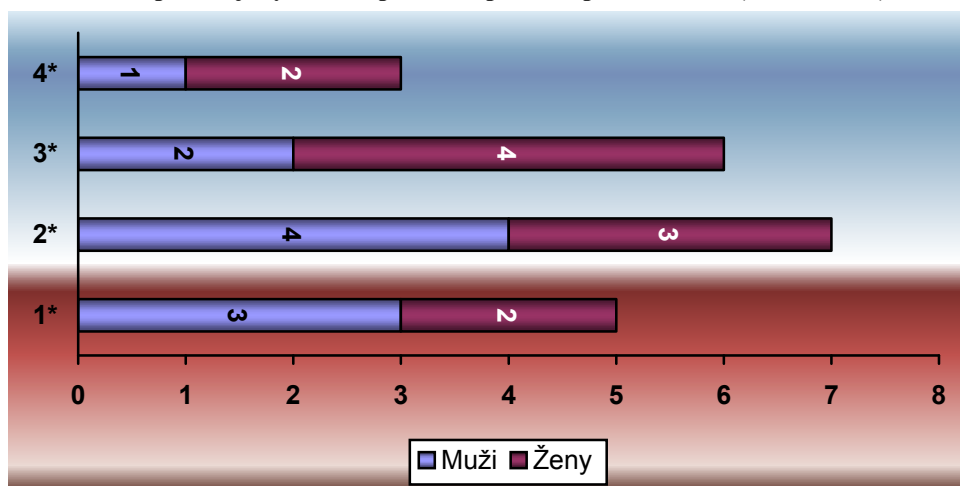

Při pomoci obětem kybernetické šikany ze strany respondentů jsou výrazně aktivnější muži. Ve více jak 40% z nich se oběti pokusili nějakým způsobem pomoci. Psychickou podporu poskytlo obětem 40% mužů, pomoc s technickými opatřeními (formou ignore⁵⁵ listů, zabezpečení emailové schránky, stažení nevhodného obsahu z www stránek a upozornění administrátora) poskytlo obětem 30% mužů a ve 20% se tyto respondenti snažili ukončit obtěžování oběti osobní domluvou agresorovi. Kybernetickou šikanu agresora, jakožto formu „pomoci“ oběti vnímal a zrealizoval pouze 1 respondent (10%).

Pomoc obětem ze strany žen přišla pouze v ¼ případů. Její nejčastější formou, uváděnou v 36%, byla osobní domluva agresorovi. V 27% ženy uvádějí podpoření oběti psychicky a v 19% pomoc s technickými opatřeními. Kybernetickou šikanou agresora uvádějí 2 respondentky (19%).

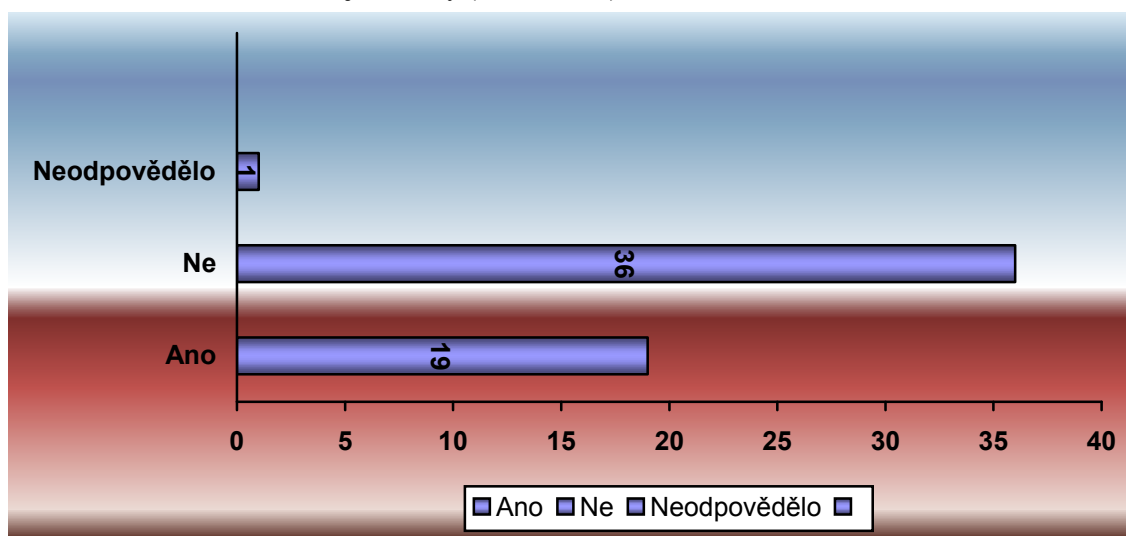
⁵⁵ Každý přihlášený uživatel, který si zařadí příslušné téma či uživatele do Ignore listu, dosáhne toho že se mu nebudou zobrazovat daná témata či příspěvky od příslušných uživatelů.

Graf č. 20 – Způsob, jakým se respondenti pokusili pomoci oběti (otázka č. 13)

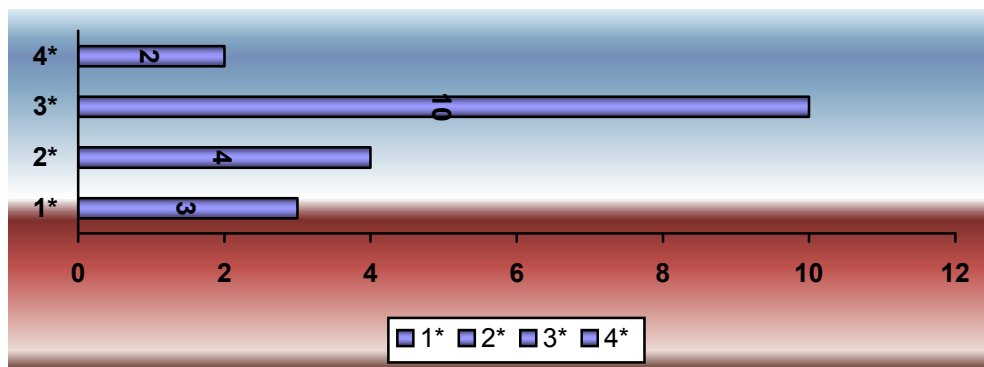
- 1* - Technická opatření
- 2* - Psychická podpora oběti
- 3* - Domluva agresorovi
- 4* - Kybernetická šikana agresora

Graf č. 21 – Pomoc obětem od jiné osoby (otázka č. 14)

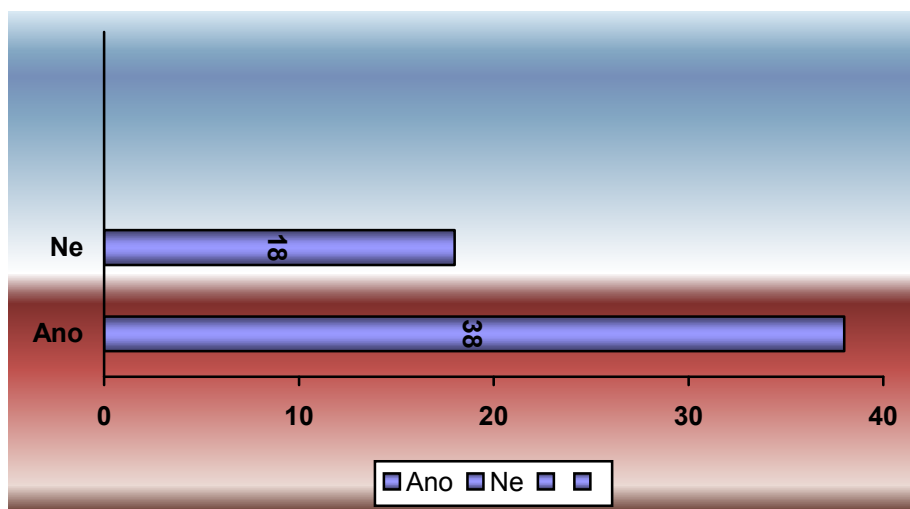
V 1/3 případů se obětem dostalo pomoci od jiné osoby než od respondenta. Přes 50% osob se snažilo o ukončení kybernetické šikany osobní domluvou s agresorem. Ve 20% případů poskytly oběti psychickou podporu a v 16% případů se jednalo o podporu technickou. Kybernetickou šikanou agresora jakožto formu pomoci oběti si vybraly 2 osoby, tedy 11%.

Graf č. 22 – Způsob pomoci oběti od jiné osoby (otázka č. 14)

- 1* - Technická opatření
- 2* - Psychická podpora oběti
- 3* - Domluva agresorovi
- 4* - Kybernetická šikana agresora

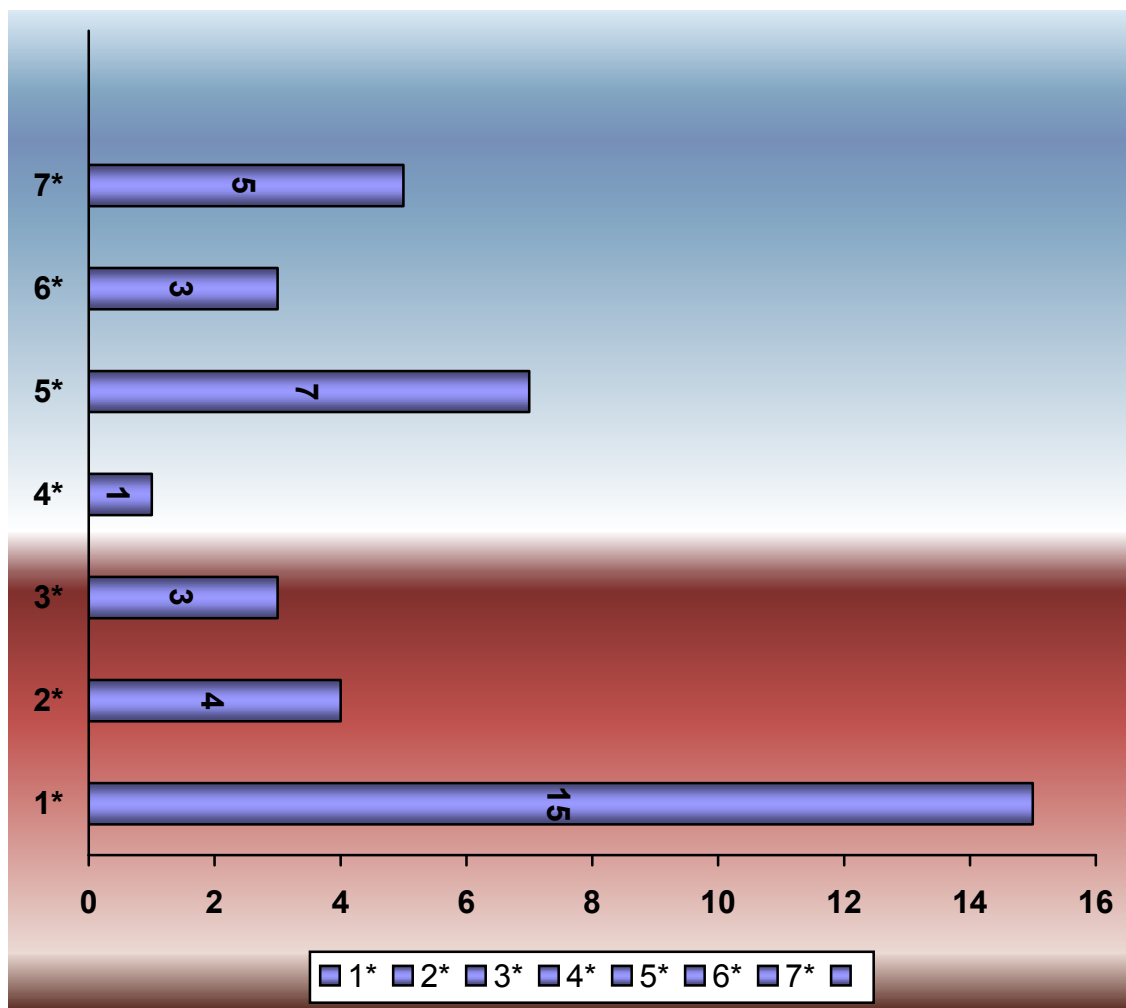
Graf č. 23- Obrana oběti (otázka č. 15)

Oběti z okolí respondentů se o nějakou obranu pokusily v 68%. Nejčastější (a také z hlediska zastavení kybernetické šikany zřejmě nejúčinnější možností) byla ignorace. Tuto formu obrany využilo 40 % obětí. Druhou nejčastější obranou, uváděnou v téměř 20%, byla domluva agresorovi od jiné osoby. 9% obětí se pokusilo bránit se a obhájit na internetu. Technická opatření provedlo na svém počítači či mobilním telefonu taktéž 9% obětí. K veřejnému označení agresora před spolužáky se odhodlala pouze 1 osoba (3%). Ke kybernetické šikaně agresora, jakožto k nejúčinnějšímu prostředku obrany, se uchýlilo 5 osob, tedy 13%.

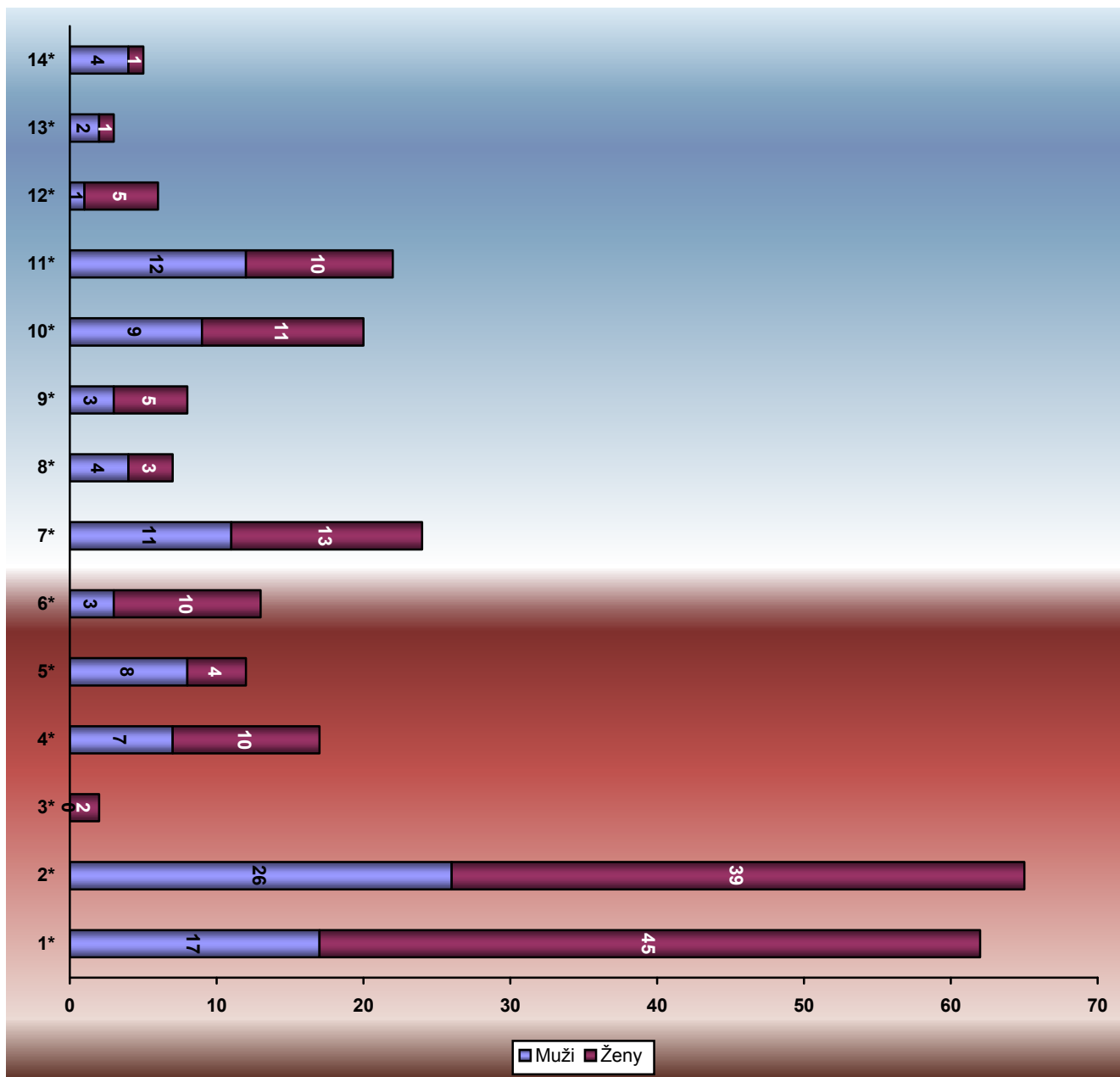
Zajímavé je (pokud respondenti znali veškeré způsoby obrany oběti), že ani jedna z osob, která měla potíže s kybernetickou šikanou a rozhodla se pro určitý způsob obrany, nekombinovala více možností. Vždy se pokusili bránit pouze jediným způsobem.

Graf č. 24 – Způsob obrany oběti (otázka č. 15)

- 1* - Ignorance
- 2* - Obrana a obhajování na internetu
- 3* - Technická opatření
- 4* - Veřejné označení agresora před spolužáky
- 5* - Domluva agresorovi od jiné osoby
- 6* - Svěření oběti učiteli
- 7* - Kybernetická šikana agresora

Graf č. 25 – Osoby, které by mohly nejvíce pomoci oběti (otázka č. 16)

- 1* - Rodiče
- 2* - Přátelé
- 3* - Partner
- 4* - Blízká osoba
- 5* - IT odborník
- 6* - Psycholog
- 7* - Policie
- 8* - Učitel
- 9* - Správce internetové sítě
- 10* - Oběť sama
- 11* - Nezodpovězeno
- 12* - Nevím
- 13* - Osoba, která má stejnou zkušenost jako oběť
- 14* - Agresor osobně

Muži: Za nejvhodnější osoby, které by mohly být oběti nápomocny při problémech s kybernetickou šikanou, považují muži v 34% kamarády oběti a ve 22% rodiče oběti.

Ve 14% muži považují za vhodné obrátit se na policii ČR. Oběť samu, jakožto nejvhodnějšího člověka, který by mohl být nápomocen při problémech s kybernetickou šikanou, uváděli muži ve 12%.

V 10% muži uváděli jakožto vhodnou osobu IT odborníka. Jakoukoliv osobu, která je oběti blízká uvedlo 9% mužů.

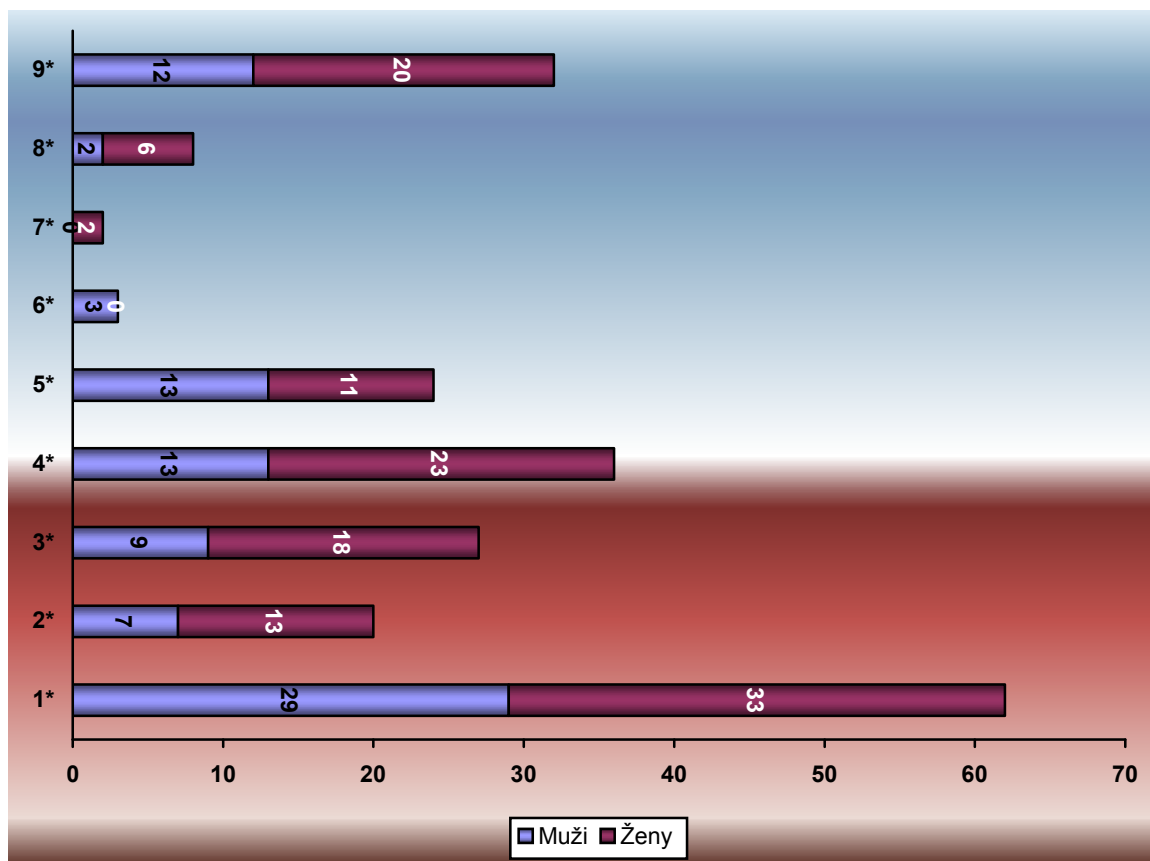
Další možnosti již nejsou tak časté, jde především o: učitele (5%), agresory kybernetické šikany (5%), správce internetové sítě (4%), psychologa (4%) a osoby, které mají obdobnou zkušenost jako oběť (2%).

Ženy: Jakožto nejvhodnější osobu pro svěřeni se při problémech s kybernetickou šikanou, uváděly ženy nejčastěji rodiče oběti (44%) a přátele (38%). Obrátit se na policii považuje za vhodné 13% z dotázaných žen. Jakoukoliv osobu, která je oběti blízká, pomoc psychologa a samu oběť vybraly ženy shodně v 10%.

Další možnosti, které respondentky uváděly již nejsou tak procentuelně vysoké. Jedná se především o: správce internetové sítě (5%) IT odborníky (4%), učitele (3%), partnery (2%) a osoby, které mají obdobnou zkušenost jako sama oběť (1%).

Většina respondentů uváděla v dotazníku více možností. Jak vyplývá z výše uvedeného grafu, nejčastější kombinací byli rodiče a přátelé.

Graf č. 26 – Způsob, jakým by měla dotyčná osoba pomoci oběti (otázka č. 17)

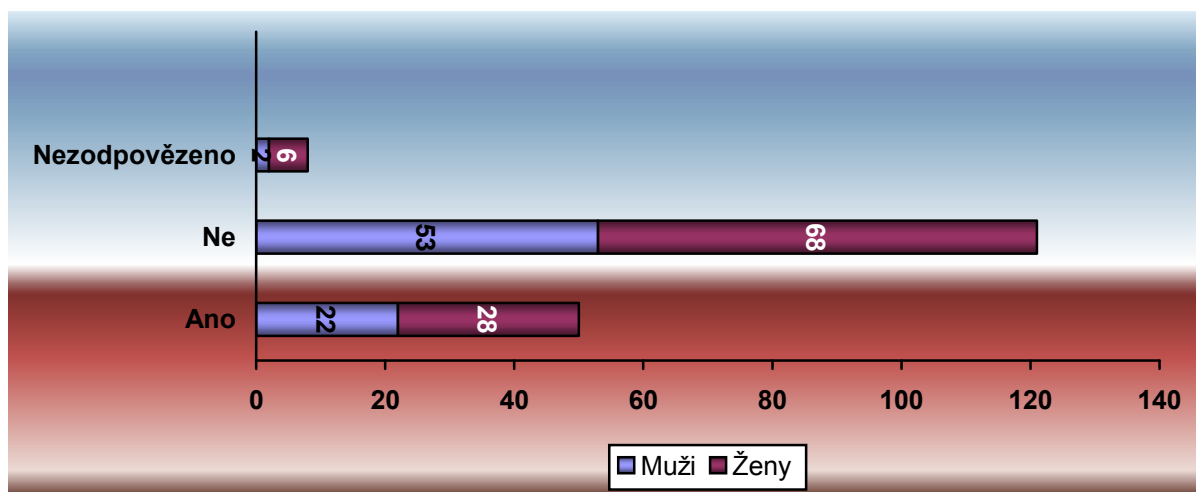
- 1* - Psychická podpora oběti
- 2* - Zastavení kybernetické šikany
- 3* - Zavedení technických opatření
- 4* - Vypátrání a potrestání agresora
- 5* - Rada, jak nejlépe v konkrétním případě postupovat
- 6* - Kybernetická šikana agresora
- 7* - Pomoc při podání trestního oznámení a při spolupráci s policií
- 8* - Nevím
- 9* - Nezodpovězeno

Muži: Jako nejčastější odpověď na otázku, „jakým způsobem by měla výše zmíněná osoba pomoci člověku, který má problém s kybernetickou šikanou“, uváděla více jak 1/3 mužů poskytnutí psychické podpory oběti. Pomoc při vypátrání a potrestání agresora a také radu, jak nejlépe v konkrétním případě postupovat, by přivítalo 19% respondentů. Pomoc při výběru a zavedení technických opatření by od osoby, které se oběť svěřila, přivítalo 12% mužů. Pomoc se zastavením kybernetické šikany uvedlo 9% mužů. Kybernetickou šikanu agresora, jakožto nejlepší formu pomoci, zvolili pouze muži, a to ve 4%. 3% mužů nevědělo, jaký by byl nejlepší způsob pomoci od osoby, které se oběť svěřila.

Ženy: Stejně tak jako muži, i ženy označily za nejlepší pomoc oběti kybernetické šikany psychickou podporu. Tuto odpověď vybrala celá 1/3 žen. Další častou odpovědí u žen bylo zavedení technických opatření (24%). Plných 22% žen uvedlo vypátrání a potrestání agresora a 19% uvedlo jakožto pomoc radu, jak nejlépe v konkrétní situaci postupovat. Pomoc se zastavením kybernetické šikany by přivítalo 13% žen. Pomoc při podání trestního oznámení a následnou pomoc při spolupráci s policií uváděly pouze ženy, a to ve 2%. 6% žen nevědělo, jaká forma pomoci by byla nejadekvátnější.

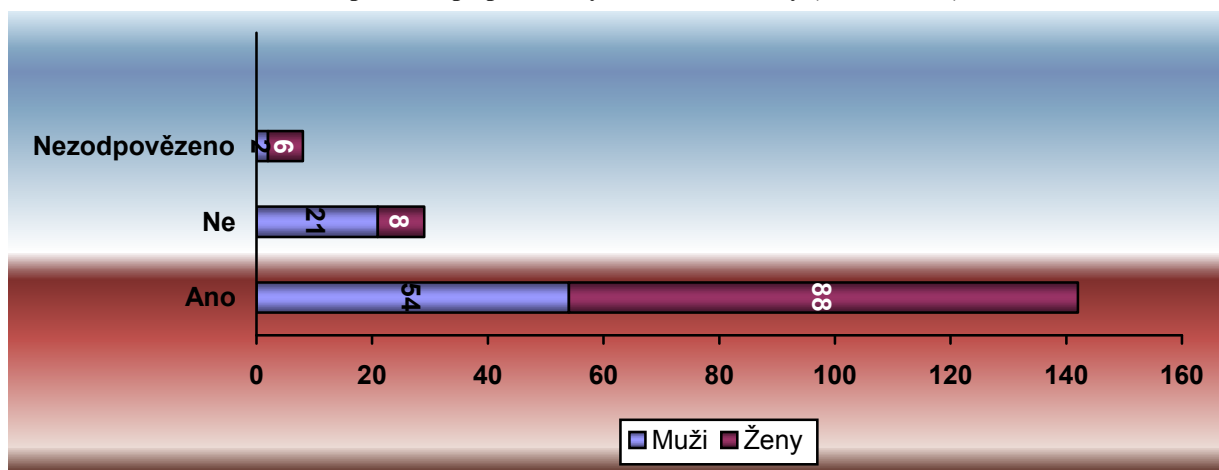
Také na tuto otázku respondenti ve většině případů volili několik možností. Nejčastějšími kombinacemi byly: psychická podpora, vypátrání a potrestání agresora a zavedení technických opatření.

Graf č. 27 – Požádání učitele o pomoc v případech kybernetické šikany (otázka č. 18)

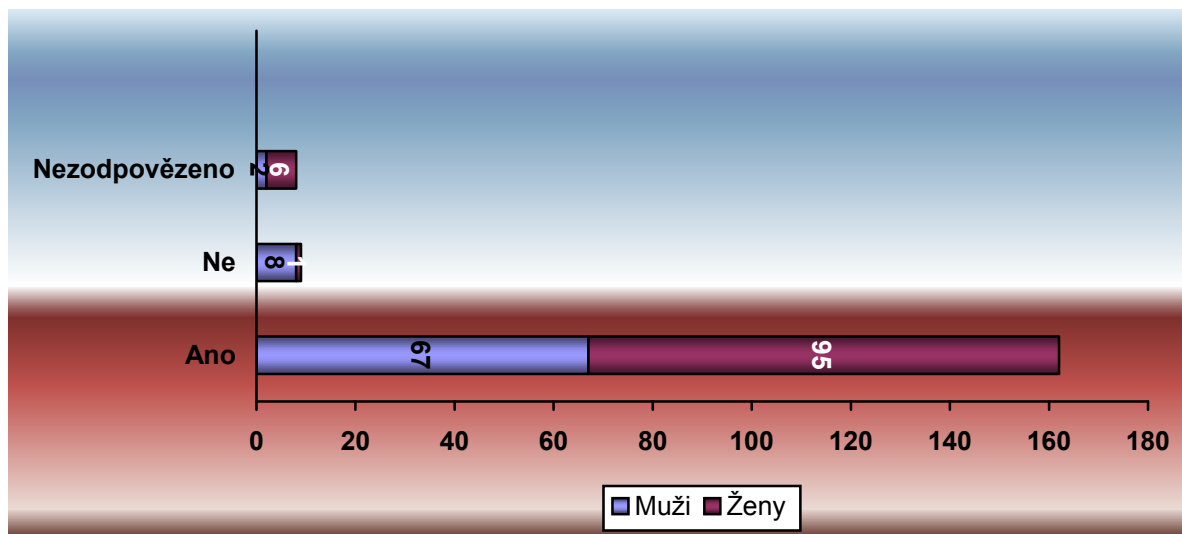
Učitelé nepatří mezi studenty k nejoblíbenějším osobám, kterým by se svěřovali se svými problémy. Na otázku, zda-li je vhodné se v případě kybernetické šikany svěřit učiteli, odpověděla ano pouze ¼ žen a ¼ mužů.

Graf č. 28 – Požádání rodičů o pomoc v případech kybernetické šikany (otázka č. 18)

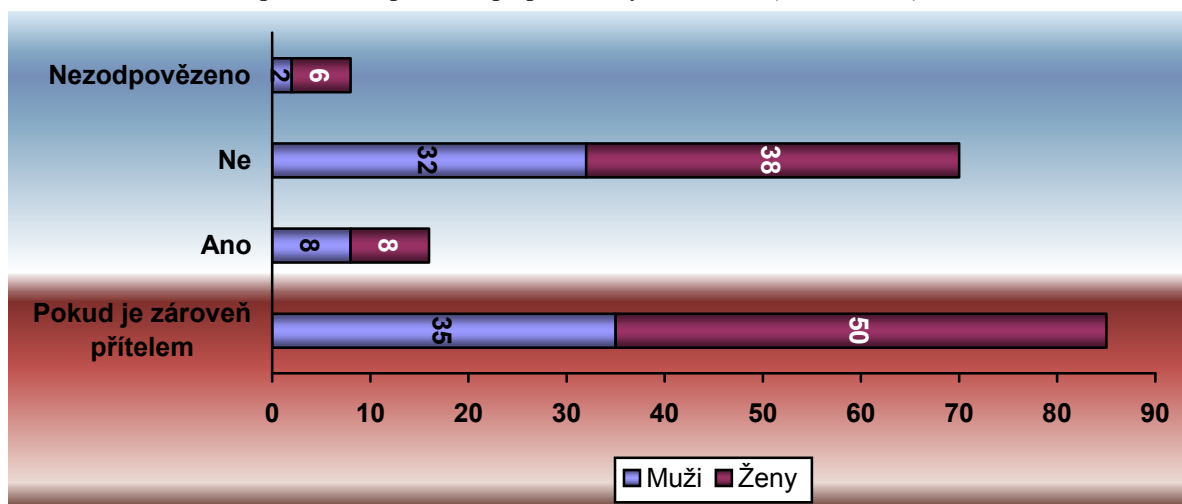
Oproti zahraničním výzkumům, kde respondenti všech věkových skupin nepovažovali rodiče za vhodné osoby, kterým se v případě takovýchto problémů svěřit, důvěra pražských gymnaziálních studentů v jejich rodiče je velká. Jakožto dobrý nápad svěřit se právě jim uvedlo v dotazníku 86% žen a 70% mužů.

Graf č. 29 – Požádání přítele o pomoc v případech kybernetické šikany (otázka č. 18)

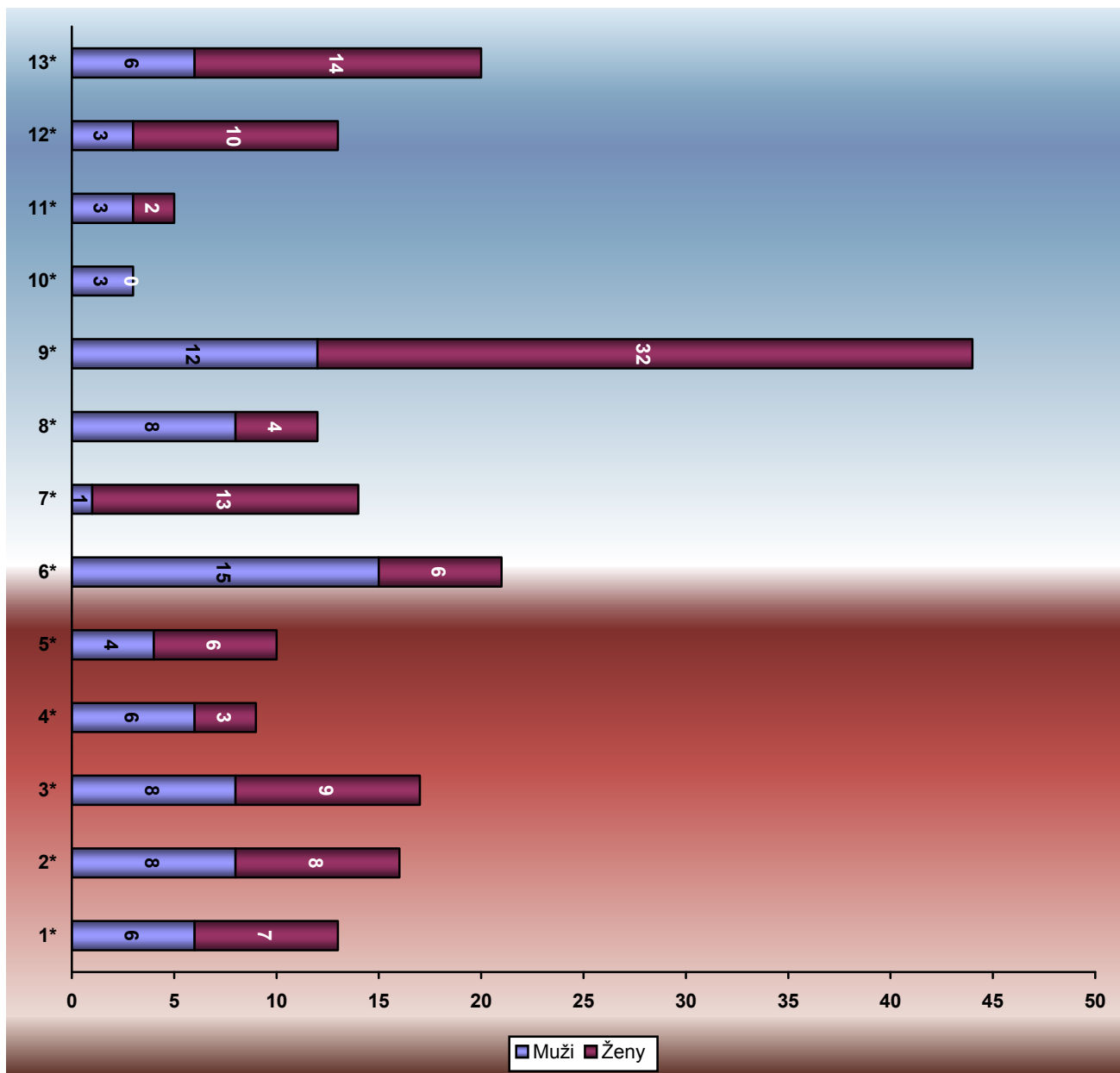
Přátelé jsou nejvhodnějšími osobami, kterým by se oběť kybernetické šikany měla svěřit. Tuto možnost uvedlo 93% žen 87% mužů.

Graf č. 30 – Požádání spolužáka o pomoc v případech kybernetické (otázka č. 18)

Na tuto otázku odpovídali studenti ve většině případů takto: pokud je spolužák zároveň přítelem, pak ano. Tuto možnost uvedla téměř 1/2 žen a mužů. 37% žen a 42% mužů nepovažuje spolužáka za vhodnou osobu, kterou by měla oběť kybernetické šikany požádat o pomoc (je to možná dané faktem, že nejčastější agresoři kybernetické šikany jsou právě spolužáci obětí). Za osobu, kterou je vhodné požádat o pomoc, považuje spolužáka 8% žen 10% mužů.

Graf č. 31 – Trest pro agresory (otázka č. 19)

1* - Kázeňské postihy ve škole

2* - Pokuta

3* - Zákaz užívání ICT, které byly využívány ke kybernetické šikaně

4* - BAN⁵⁶

5* - Veřejná omluva oběti

6* - Kybernetická šikana agresora

7* - Nařízená spolupráce agresora s psychologem/psychiatrem

8* - Odsouzení agresora k veřejně prospěšným pracím

9* - Podání oznámení Policii ČR

10* - Sociální bojkot agresora

11* - Nijak

12* - Nevím

13* - Nezodpovězeno

⁵⁶ Z anglického výrazu „to ban“ – zakázat, zamezit. Zákaz přístupu k uživatelskému účtu osobě, která se nějakým závažným způsobem proviní proti pravidlům dané sociální sítě či jiné internetové služby.

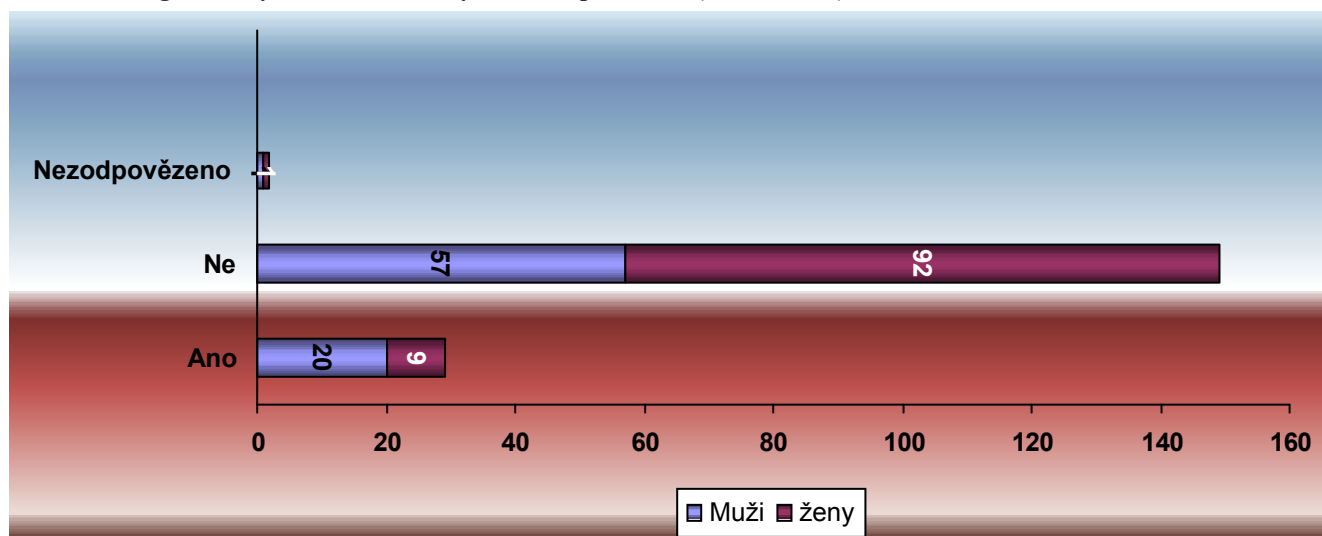
Muži: Nejčastějším trestem, který by muži zvolili pro agresory kybernetické šikany, byla ve 20% kybernetická šikana agresora. Podání oznámení PČR na agresora uvedlo téměř 16% dotázaných. V téměř 11 procentech muži uvádějí jakožto adekvátní trest pro agresora kybernetické šikany pokutu, veřejně prospěšné práce a také zákaz užívání ICT, které byly k šikaně využity (tento trest by považovali za velmi vhodný, byť si uvědomují, že je nereálný). V 8% by přivítali kázeňské postihy ve škole a BAN agresora. 6% z dotázaných mužů zvolilo za odpovídající trest veřejnou omluvu oběti.

Ve 4% by muži zvolili sociální bojkot agresora a neudělení žádného trestu. Stejný počet dotázaných respondentů nevěděl, jaký trest by v případě kybernetické šikany byl pro agresora adekvátní.

Ženy: Nejčastějším trestem, který by zvolily dotazované ženy, bylo ve 31% podání oznámení PČR na agresora kybernetické šikany. Ve 13% by ženy uvítaly nařízenou spolupráci agresora s psychologem či psychiatrem. V 9% by za adekvátní trest pro agresora považovaly pokutu a také zákaz užívání ICT, které byly k šikaně využity. Kázeňské postihy ve škole, jakožto postačující trest, uvedlo 7% dotázaných žen. Veřejnou omluvu oběti a taktéž kybernetickou šikanu agresoru uvedlo 6% dotázaných žen. Ve 4% respondentky vybraly odsouzení agresora k veřejně prospěšným pracím.

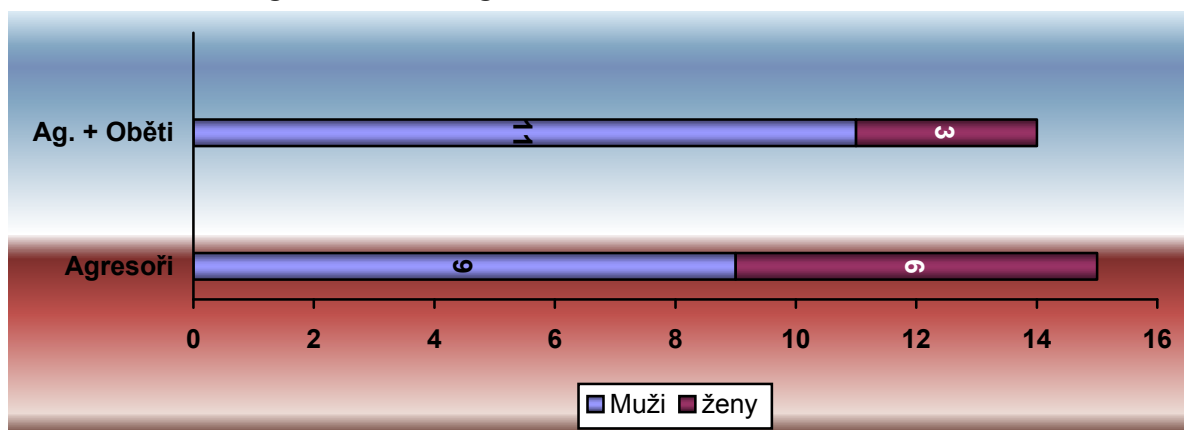
Od potrestání by upustilo 2% žen. Téměř 10% žen nevědělo, jaký by byl adekvátní trest pro agresora kybernetické šikany.

Graf č. 32 – Agresoři kybernetické šikany z řad respondentů (otázka č. 20)

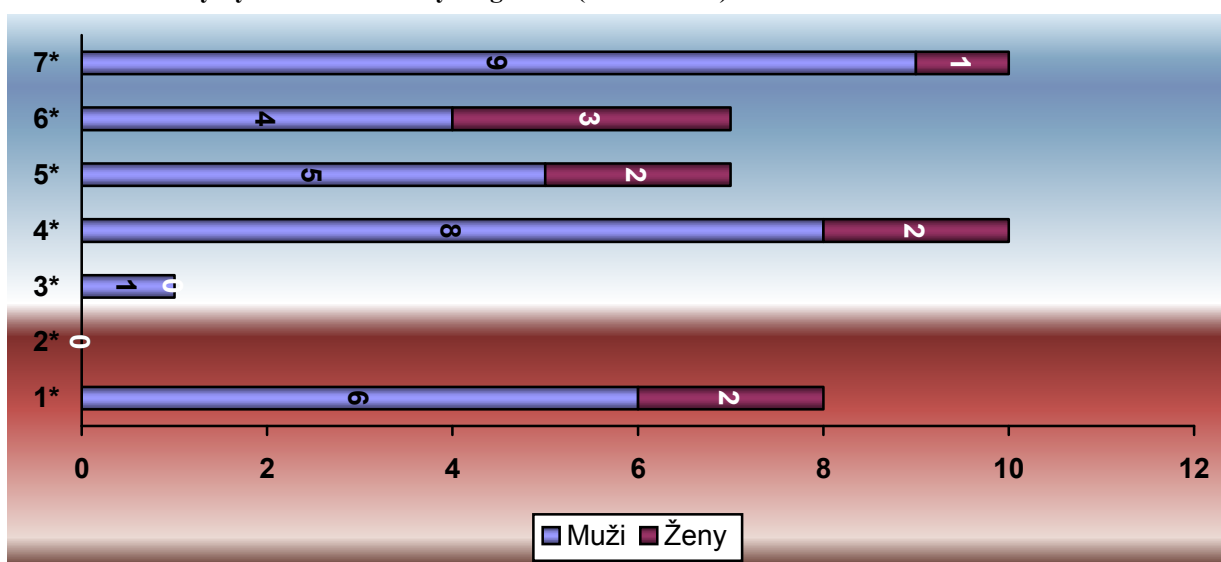
Celá ¼ mužů, kteří se zúčastnili výzkumu, se někdy podílela na zasměšňování či urážení někoho ze svého okolí. U žen jen toto číslo daleko nižší. Ke kybernetické šikaně se přiznalo 9% z dotázaných žen.

Graf č. 33 – Rozložení agresorů a obětí a agresorů zároveň

Agresori kybernetické šikany mohou mít k obtěžování mnoho důvodů. Jedním z nich (a velmi častý) je situace, kdy se agresor sám stává obětí kybernetické šikany. 55% mužů, kteří se v dotazníku přiznali ke kybernetické šikaně někoho ze svého okolí, byli také současně oběťmi. U žen tato situace nastala v 1/3 případů, tedy ve 33%.

Graf č. 34 – Formy kybernetické šikany – agresori (otázka č. 20)

- 1* - Vytváření www stránek o oběti
- 2* - Zasílání obtěžujících emailů
- 3* - Obtěžující, zesměšňují či výhružné hovory
- 4* - Zesměšňování oběti na chatu
- 5* - Zasílání obrázků, fotografií či videonahrávek vztahujících se k oběti dalším osobám
- 6* - Publikování privátních informací, které byly původně určeny jen agresorovi
- 7* Jiný způsob

Muži: Nejčastější formou kybernetické šikany, které se dopouštěli muži – agresori, bylo zesměšňování oběti v chatovacích místnostech. Tuto možnost uvedlo 40% respondentů z řad agresorů. Další častou formou obtěžování, bylo vytváření webových stránek o oběti. Muži tento způsob použili ve 30%. V 25% muži zasílali obrázky, fotografie či videonahrávky vztahující se k oběti dalším osobám a ve 20% se dopouštěli publikování privátních informací, které jim oběť svěřila jakožto důvěrné. V 1 případě (5%) realizovali kybernetickou šikanu pomocí telefonních hovorů.

Ženy: 1/3 respondentek se dopustila publikování privátních informací, které jim oběť svěřila jakožto důvěrné. Ve 22% ženy vytvářely www stránky o oběti, zesměšňovaly oběť na chatu a zasílaly obrazové materiály vztahující se k oběti jiným osobám.

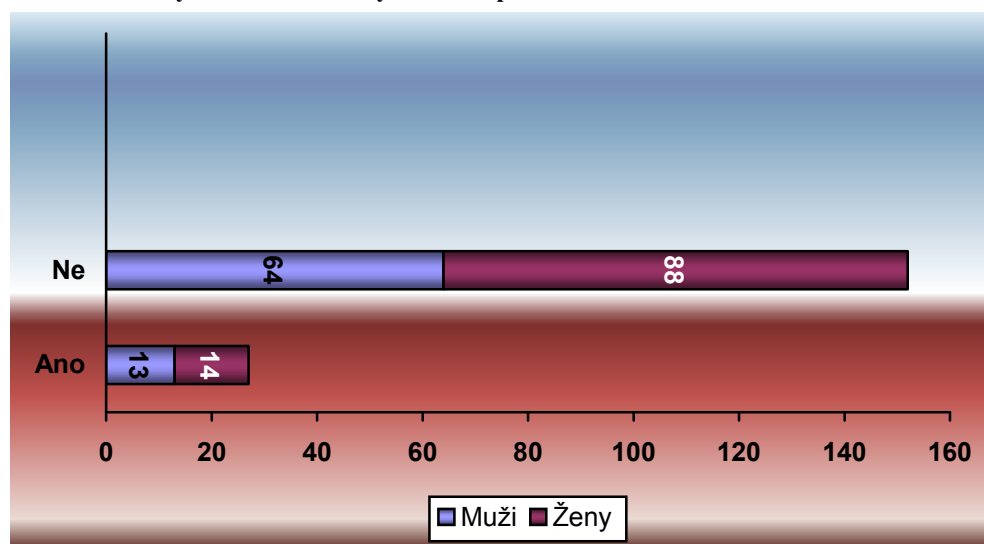
7.2.2. Výsledky výzkumu z druhé části dotazníku

Druhá část dotazníku se týká osobní zkušenosti respondentů s kybernetickou šikanou. Otázky jsou obdobné jako v části první, až na otázky č. 30. a 31. které se dotazují respondentů, zda-li je vhodné se v jejich konkrétním případě svěřit rodičům či učiteli a pokud ne, jaký k tomu mají důvod.

a. otázky 21 – 25

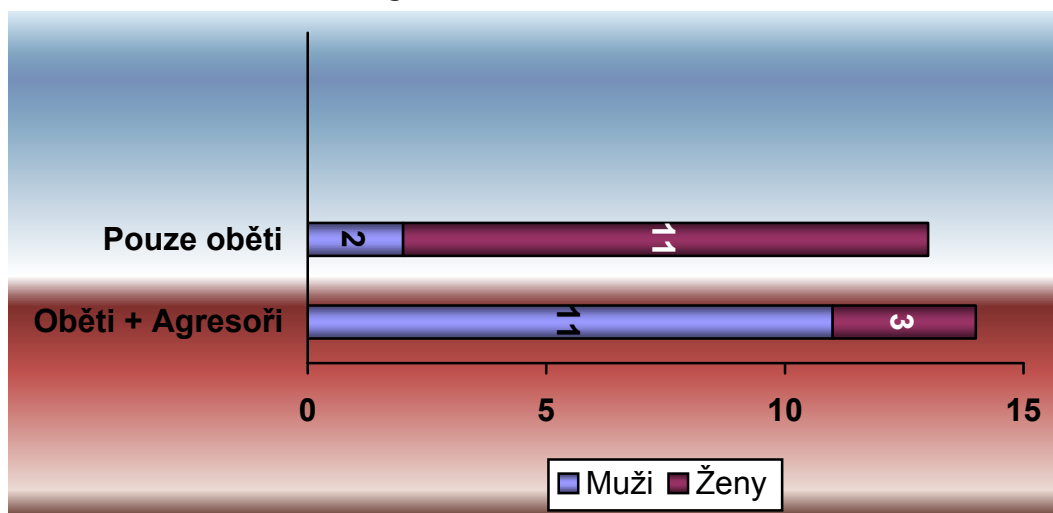
Tyto otázky jsou zaměřené na formy a metody kybernetické šikany a frekvenci útoků. Dále jsem se dotazovala respondentů, zda-li mají představu o tom, kdo je takovýmto způsobem obtěžuje a jaké důvody by mohly stát za kybernetickou šikanou.

Graf č. 35 – Oběti kybernetické šikany z řad respondentů

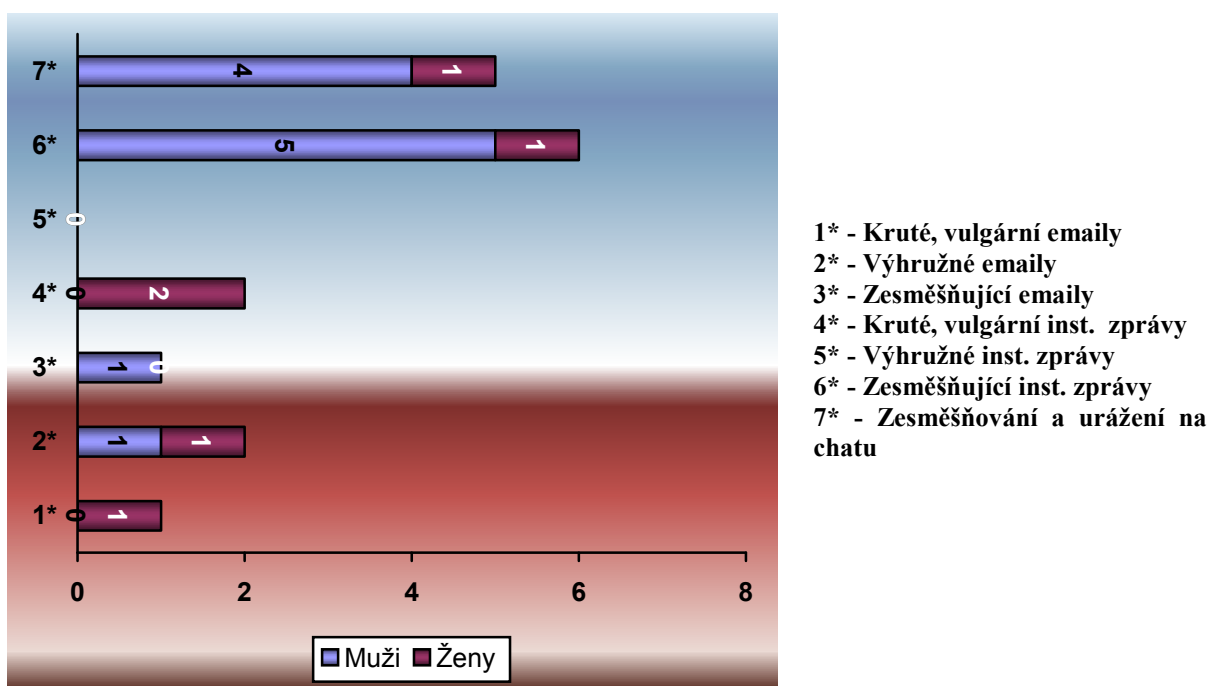
Oběťmi kybernetické šikany mezi respondenty jsou jak muži, tak ženy. Téměř 17% dotázaných mužů uvedlo, že se stalo obětí kybernetické šikany. U žen je toto číslo o něco nižší, necelých 14%.

Graf č. 36 – Rozložení obětí a obětí + agresorů u mužů a žen

Velký rozdíl mezi muži a ženami můžeme pozorovat v případech, kdy se oběti stávají agresory - či opačně – agresory se stávají oběťmi. (Z dotazníku bohužel nejde zjistit, zda-li se respondent stal nejprve obětí nebo byl agresorem a taktéž, zda-li jeho útoky jsou mířené na osobu agresora, či na jinou oběť, která nemá s kybernetickou šikanou dotyčného respondenta nic společného). Téměř 85% respondentů – mužů, kteří se stali obětí kybernetické šikany, jsou zároveň agresory. U žen jen toto číslo opačné. V 79% jsou ženy pouze oběťmi kybernetické šikany a nestávají se zároveň agresory.

Graf č. 37 - Četnost kybernetické šikany pomocí emailů, instantních zpráv a v chatovacích místnostech (otázka č. 21)

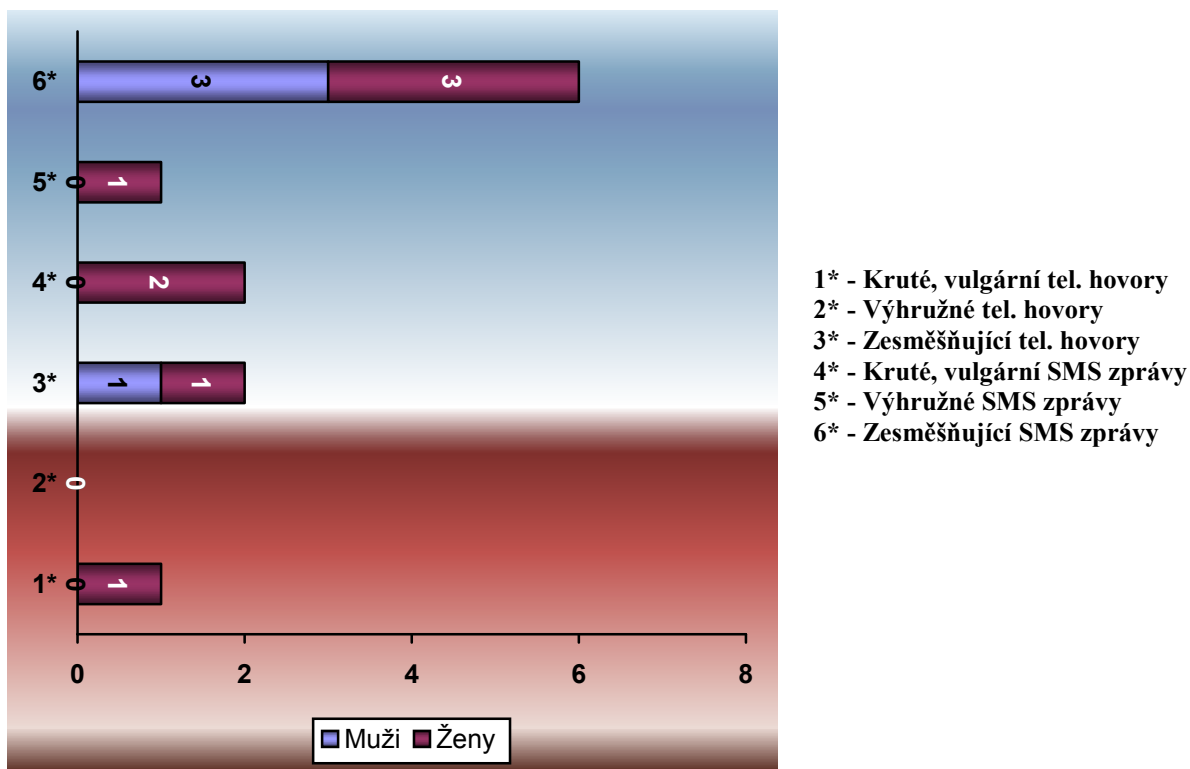
- 1* - Kruté, vulgární emaily
- 2* - Výhružné emaily
- 3* - Zesměšňující emaily
- 4* - Kruté, vulgární inst. zprávy
- 5* - Výhružné inst. zprávy
- 6* - Zesměšňující inst. zprávy
- 7* - Zesměšňování a urážení na chatu

Muži – respondenti, kteří se setkali s kybernetickou šikanou realizovanou pomocí emailů, instantních zpráv a chatovacích místností v 8 případech, uváděli jako nejčastější

zesměšňující instantní zprávy (63%) a zesměšňování a urážení na chatu (50%). V 1 případě (tedy ve 13%) se muži setkali s výhrůžnými a také se zesměšňujícími emaily.

Ženy - respondenty z řad žen se s výše uvedenými formami setkaly v 6 případech (42%). U žen se nejčastější formou staly kruté a vulgární instantní zprávy (33%). V 17% se ženy setkaly s ostatními formami, až na výhrůžné instantní zprávy, které neobdržel nikdo z respondentů.

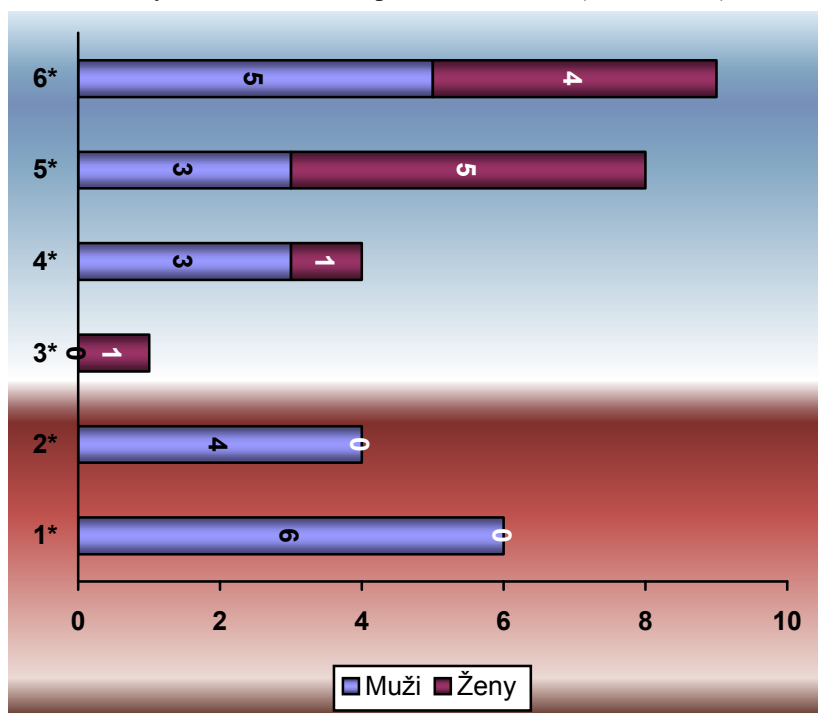
Graf č. 38 - Četnost kybernetické šikany pomocí mobilního telefonu (otázka č. 21)

Muži - v případech kybernetické šikany pomocí mobilních telefonů, se kterými se muži setkali ve 4 případech (31%), dominují zesměšňující SMS zprávy (75%). Jedinou další formou, se kterou se oběti z řad mužů setkaly, jsou zesměšňující telefonní hovory (25%).

Ženy - ženy se s kybernetickou šikanou realizovanou přes mobilní telefon setkaly v 5 případech (36%) a také byly atakovány ve větší míře než muži. Nejčetnější formou jsou zesměšňující SMS zprávy (60%). Kruté, vulgární SMS byly realizovány ve 40% a ostatní formy (kromě výhrůžných telefonních hovorů, které nebyly realizovány vůbec), jsou zastoupeny pouze 1 případem, tedy 20%.

Graf č. 39 - Kybernetická šikana pomocí internetu (otázka č. 21)

- 1* - Zasílání obrázků, fotografií či video nahrávek lidem znajících oběť nebo umístění těchto materiálů na servery poskytující videohosting (např. YouTube)
 2* - Vytváření www stránek o oběti
 3* - Odesílání vulgárních/obtěžujících emailů pod jménem oběti
 4* - Publikování privátních elektronických informací, které byly původně určeny pro soukromé účely
 5* - šíření nepravdivých informací online
 6* - Jiné způsoby

Muži – oběti z řad mužů se s kybernetickou šikanou pomocí internetu a setkali v 11 případech (85%). Nejčastěji se setkali se zasíláním obrazových materiálů (foto, videa...) lidem, kteří je znají nebo byly tyto materiály umístěny na stránky poskytující videohosting. Tuto formu obtěžování uvádí 55% mužů. Také vytváření webových stránek o oběti, bylo častou formou, uvedlo ji 36% respondentů z řad mužských obětí. Publikování privátních elektronických informací, které byly původně určeny pro soukromé účely a šíření nepravdivých informací online, uvádějí ve shodné míře – v 27%.

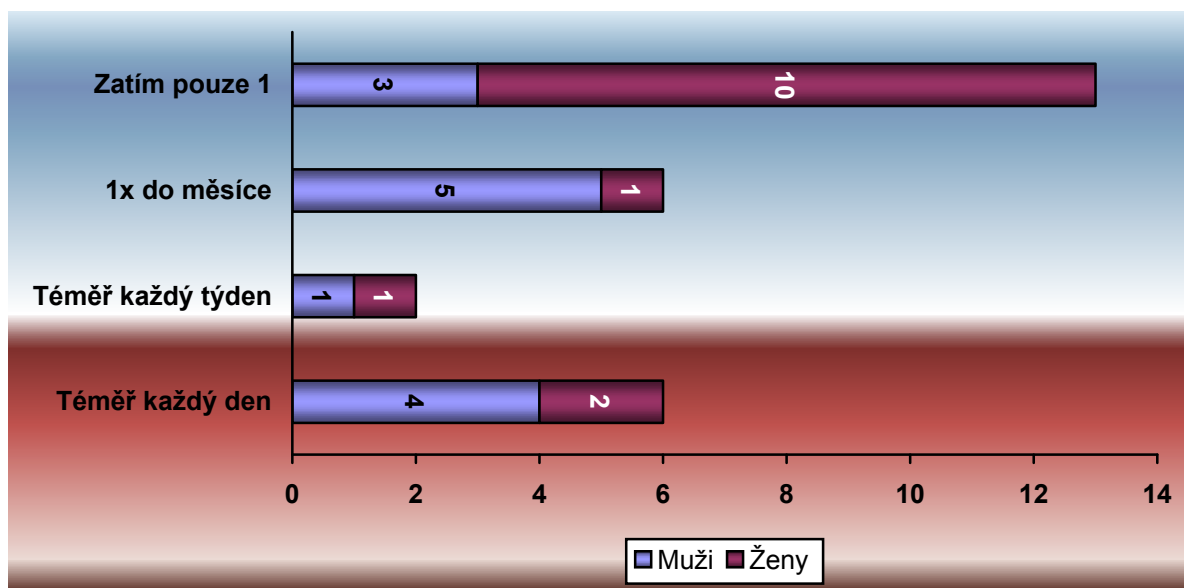
Ženy – Z výše uvedenými formami kybernetické šikany se ženy setkaly v 9 případech (64%). Zajímavé je, že u žen se nejčastější formy kybernetické šikany, které uváděli v dotazníku muži, vůbec neobjevily. V 55% u nich dominuje šíření nepravdivých informací online. V 1 případě, tedy v 11 % uvádějí jak odesílání různých obtěžujících či vulgárních emailů pod jejich jménem, tak i publikování privátních elektronických informací.

Jako jiné způsoby, jak ženy, tak muži ve shodné míře (ve 2 případech) uvádějí úpravu profilu na sociální síti. Dále se u mužů objevil po 1 případě hacking, cyberstalking a zablokování mobilního telefonu díky příchodu velkého množství SMS zpráv za minutu (cca 100 SMS /min). U žen to bylo po 1 případě sexuální obtěžování online a vytvoření profilu (včetně udání telefonního čísla a emailové adresy) na homosexuálně orientované online seznamce.

Také u obětí z řad respondentů nejsou ojedinělé útoky, které kombinují výše zmíněné způsoby. Muži se ve 4 případech (30%) setkali s kombinací všech způsobů, ve 2 případech (15%) agresori kombinovali 2 způsoby a v 7 případech (54%) se muži setkali s kybernetickou šikanou vykonanou pouze jedním způsobem.

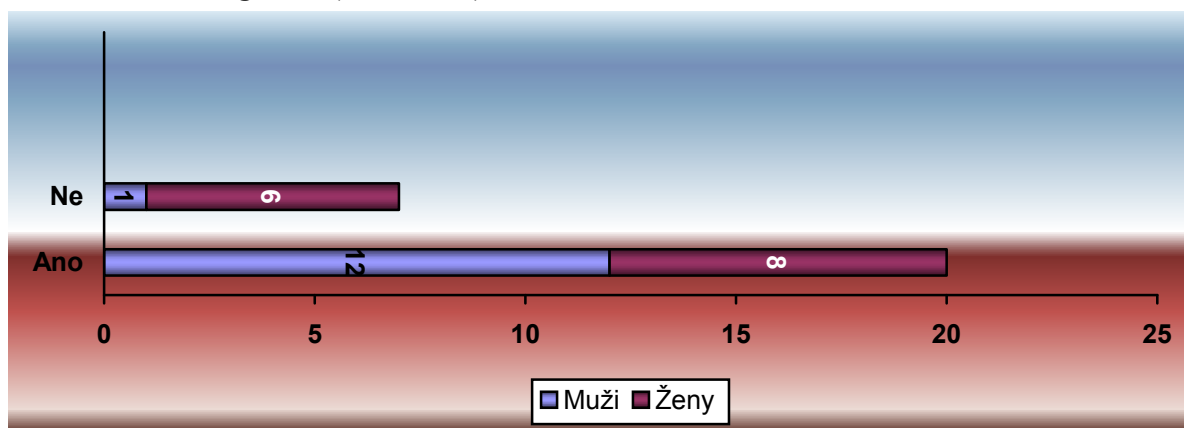
Ženy se se všemi způsoby setkaly pouze v 1 případě (7%), s kombinací 2 způsobů se setkaly v 5 případech (36%) a s kybernetickou šikanou realizovanou pouze jediným způsobem se setkalo 8 žen (57%).

Graf č. 40 - Frekvence útoků (otázka č. 22)

Při srovnávání frekvencí útoků, jsou na tom muži podstatně hůře než ženy. Ve 30% mužů uvádějí téměř každodenní obtěžování (u žen je tato hodnota „pouze“ na 10%). Téměř každý týden byly oběti z řad respondentů (jak mužů, tak žen) obtěžovány pouze v 1 případě, tedy v 7%. Útoky 1x do měsíce uvádí téměř 40% mužů a 7% žen. Jednorázovou kybernetickou šikanou, bez dalších útoků zažilo 23% dotázaných mužů a 60% žen.

Graf č. 41 - Znalost agresora (otázka č. 23)

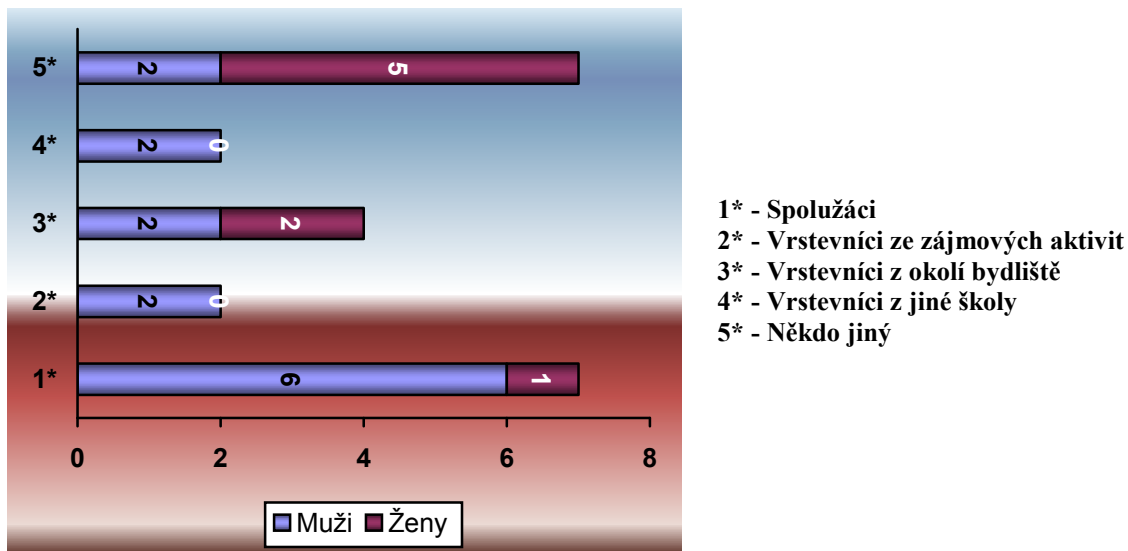

Muži: Ve většině případů (93%) muži – oběti ví, nebo alespoň mají představu, kdo je obtěžuje. Nejčastějšími agresory u mužů jsou jejich spolužáci. Tuto možnost zvolilo 43% dotázaných obětí. Ostatní možnosti: vrstevníci ze zájmových aktivit, vrstevníci z okolí bydliště oběti a vrstevníci z jiné školy, byly uvedeny ve 14% případů. Ve 14% případů oběti také uvedly jakožto agresora někoho jiného: u mužů to byli ve 2 případech neznámí lidé, které potkali v chatovacích místnostech.

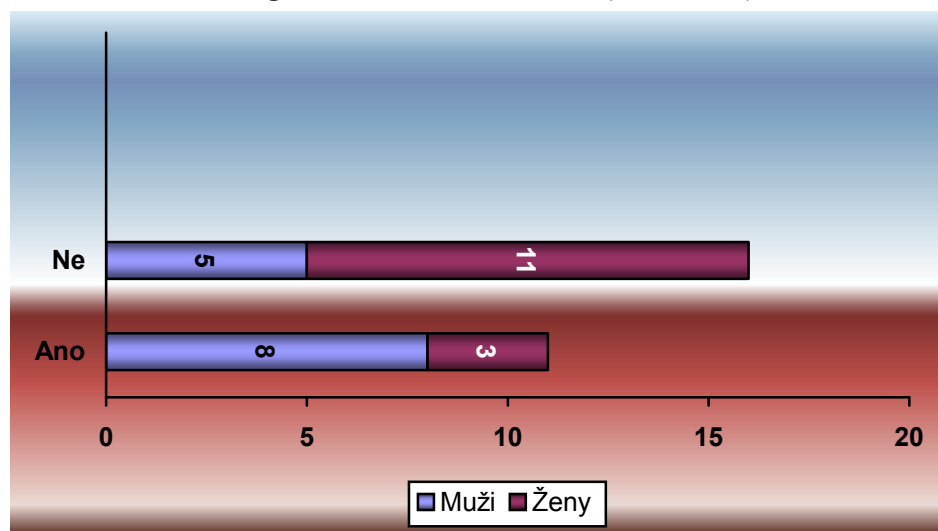
Ženy: Oproti tomu ženy znají totožnost agresora pouze v 58% případů. Nejčastější odpovědi na otázku, kdo je agresorem u žen (v 63%), jimi byla zaškrtnuta možnost: někdo jiný (ve 2

případech to byli bývalí spolužáci a ve 3 případech lidé, kteří oběť znají, ale nejsou s ní v bližším kontaktu. Vrstevníci z okolí bydliště obtěžovali ženy – oběti v 25% případů a spolužáci pouze 12% případů.

Graf č. 42 - Vztah agresora a oběti (otázka č. 23)

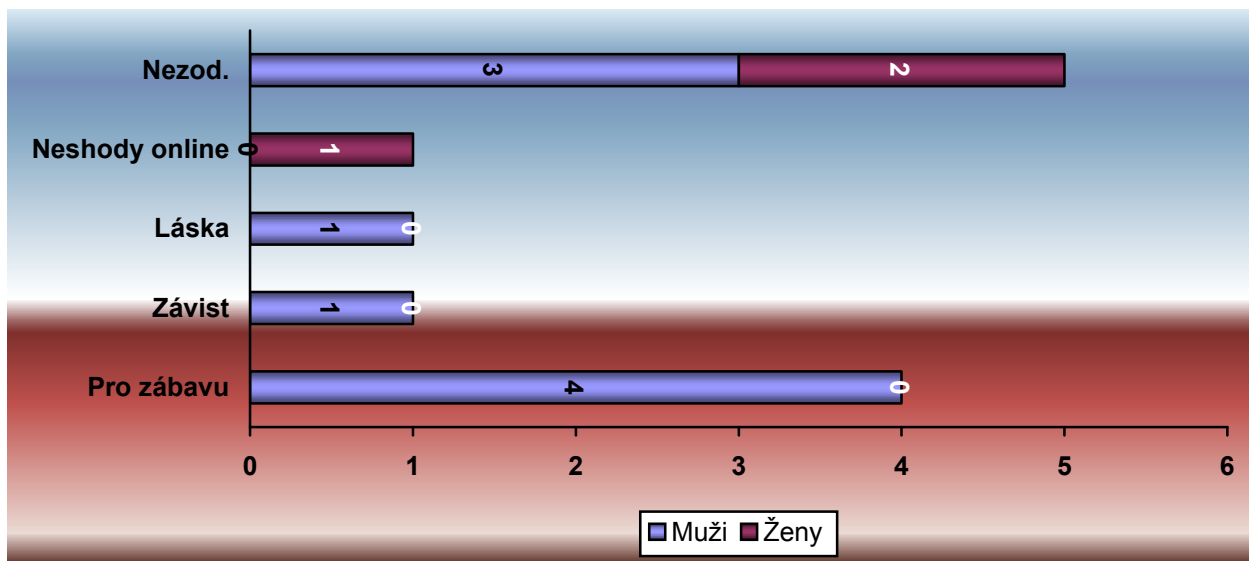
Graf č. 43 – Oběť zná agresorův důvod k obtěžování (otázka č. 23)

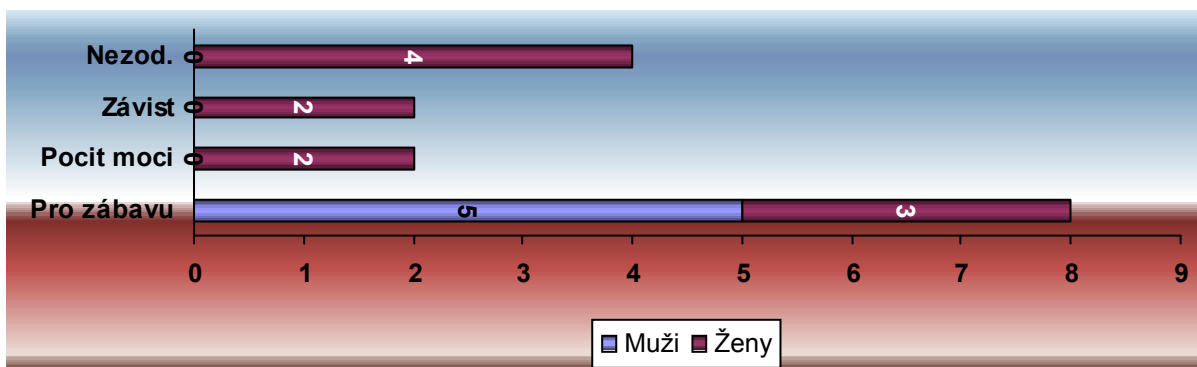
Obeznamení s důvody obtěžování jsou ve větší míře muži. 62% z nich uvedlo, že znají důvody ke kybernetické šikaně. U žen je toto číslo daleko menší. Důvody zná jen 22% z nich.

Nejčastějším důvodem pro kybernetickou šikanu, uváděný muži – oběťmi, byla zábava pro agresora (45%), dále se zde po 1 případě (11%) objevila láska a také závist. U žen byly v 1 případě uveden jako důvod ke kybernetické šikaně neshody s agresorem online, ostatní ženy tuto otázku nezodpověděly.

Graf č. 44 – Znalost důvodů agresorů k obtěžování (otázka č. 24)

Graf č. 45 – Domnívané důvody agresorů ke kybernetické šikaně (otázka č. 25)

I přesto, že obětím nebyl přímo sdělen důvod ke kybernetické šikaně, většina z nich má svou představu, jaké důvody vedou agresory k obtěžování. Muži se ve 100% případů domnívají, že důvodem je zábavnost obtěžování pro agresory. Ženy tuto možnost uvádí v 27%. Pocit moci či závist ženy uvádějí ve stejné míře – v 18%. Ostatní ženy na tuto otázku neodpověděly.

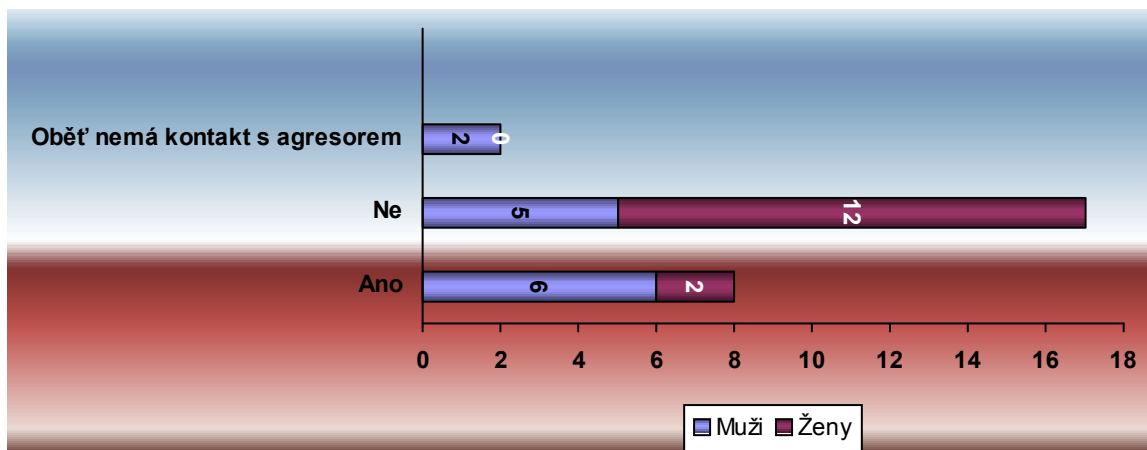
b. otázky 26 – 34

Obdobně jako v první části dotazníku jsem se obětí kybernetické šikany z řad respondentů dotazovala na skutečnosti, které jim osobně pomohly nebo by pomoci mohly při řešení tohoto problému:

- omezení kontaktů oběti a agresora,
- osoby, kterým se svěřily,
- účinná pomoc od těchto osob,
- obrana oběti proti kybernetické šikaně,

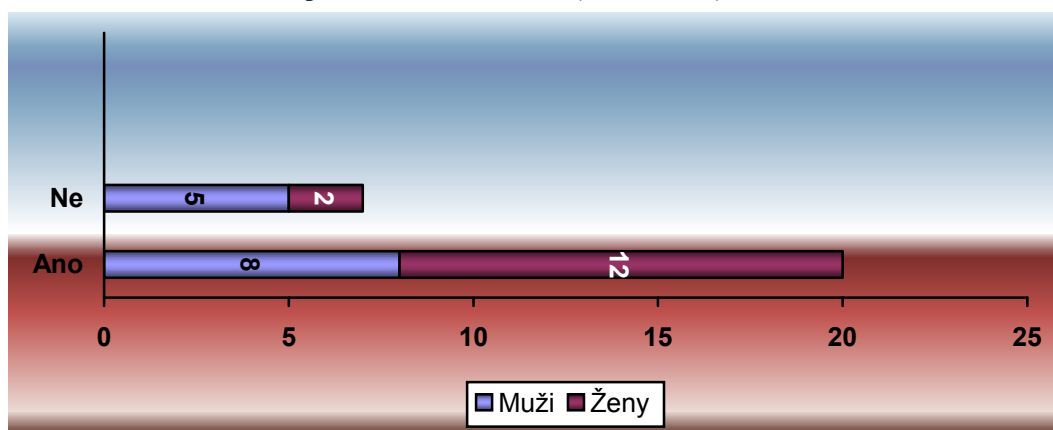
- vhodnost žádosti o pomoc učitelů/rodičů
- osoby, které by mohly účinně pomoci oběti
- jaký způsob pomoci by byl nejúčelnější
- a jaký trest by byl v jejich konkrétním případě adekvátní pro agresory kybernetické šikany

Graf č. 46 – Ukončení obtěžování, pokud by se oběť nemusela fyzicky či virtuálně stýkat s agresorem (otázka č. 26)

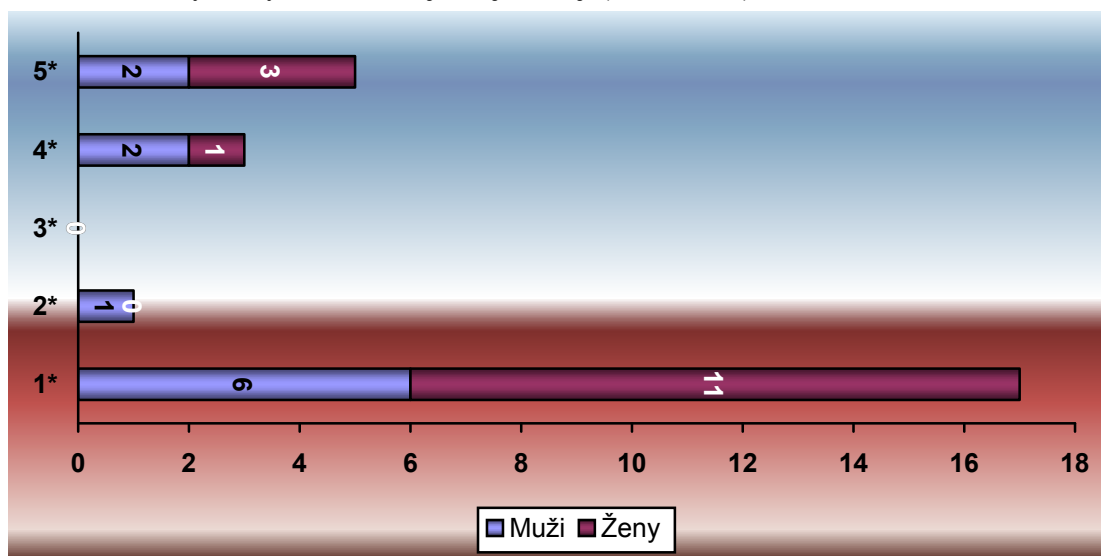
Více jak ½ obětí z řad mužů se domnívá, že by obtěžování přestalo, kdyby nemuseli přicházet do osobního (či virtuálního) kontaktu s agresorem. U žen je tomu opačně. Téměř 85% žen se domnívá, že přerušení kontaktů s agresorem by jim nijak nepomohlo k zastavení kybernetické šikany.

Graf č. 47 - Svěření oběti s problémem další osobě (otázka č. 27)

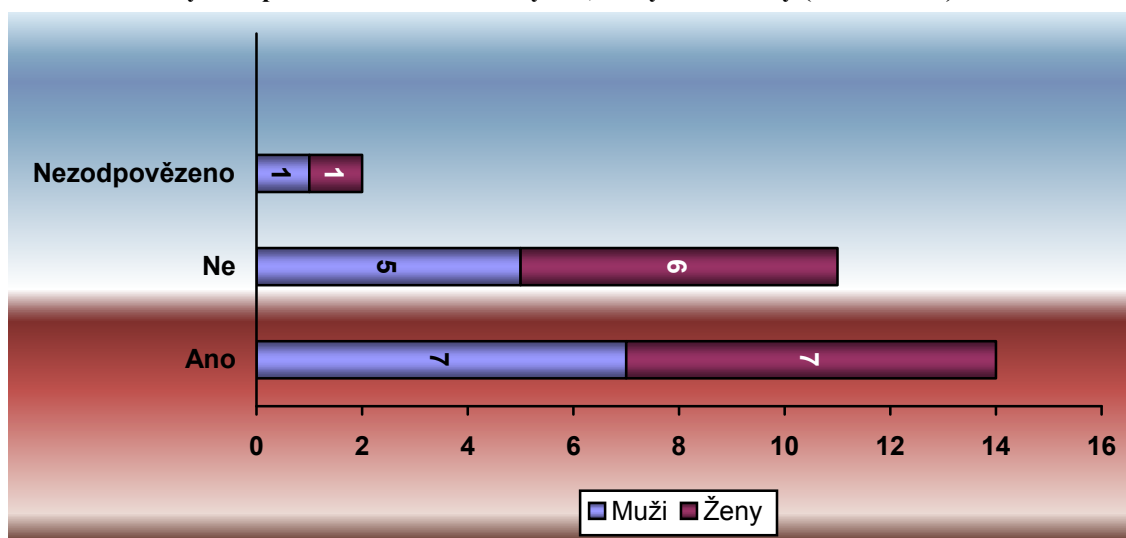
Většina obětí z řad respondentů se se svou zkušeností svěřila nějaké další osobě. Muži se svěřují se svými problémy v daleko menší míře než ženy (muži se svěřili v 61% , ženy v téměř 90% případů). Nejčastější osobou u obou pohlaví je samozřejmě přítel (muži – 55%, ženy - 74%). Dalšími osobami, které nejsou již tak početně zastoupeny jsou rodiče (19% muži, 7% ženy) a jiné osoby (jak ženy tak muži) mezi nimi uvedly ženy ve 2 případech partnera a v 1 případě samotného agresora). V 1 případě (tedy v 9 %) se muž také svěřil svému učiteli.

Graf č. 48 - Osoby, kterým se oběti nejčastěji svěřují (otázka č. 27)

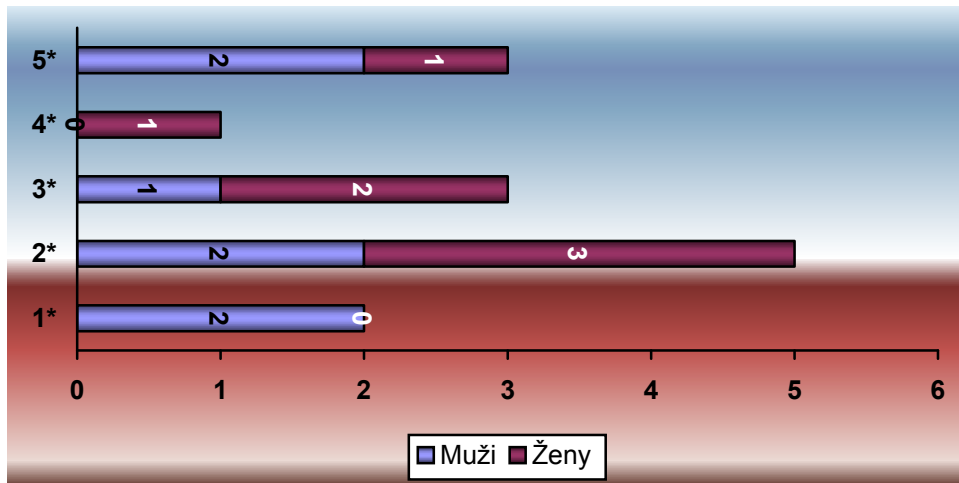
- 1* - Kamarádovi
- 2* - Učiteli
- 3* - Řediteli školy
- 4* - Rodičům
- 5* - Někomu jinému

Graf č. 49 - Poskytnutí pomoci obětem ze strany lidí, kterým se svěřily (otázka č. 28)

Více jak ½ obětí z řad mužů i žen byla poskytnuta určitá forma pomoci ze strany osob, kterým se svěřily. Jak u mužů tak u žen byla nejčastější formou pomoci psychická podpora ze strany osoby, které se svěřily (muži 29%, ženy 50%). U mužů – obětí byla osoba nápomocna se zamezením kybernetické šikany v 29% a domluva agresorovi byla realizována v 15% případů (u žen ve 33%). Pouze ženy (v 1 případě – tedy v 16%) uvedly jako pomoc od osoby, které se svěřily omluvu a vysvětlení člověku, kterému agresor zaslal pod jménem oběti nevhodný obsah.

Graf č. 50 – Pomoc obětem ze strany osob, kterým se svěřily (otázka č. 28)

1* - Zamezení kybernetické šikany

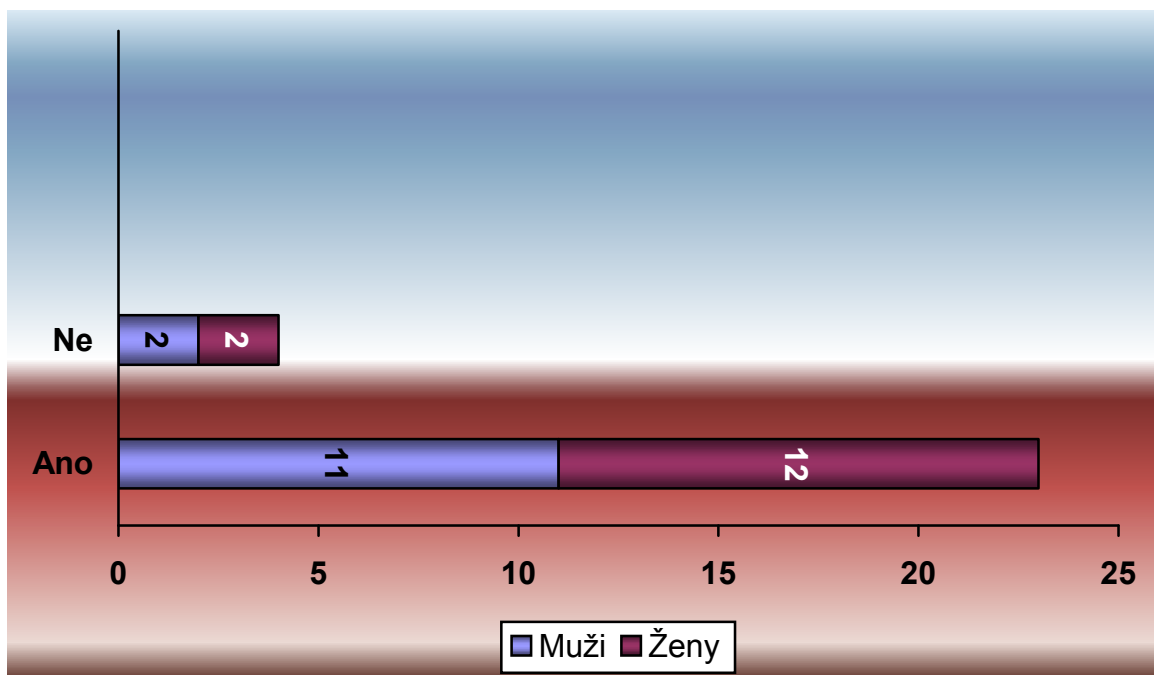
2* - Psychická podpora oběti

3* - Domluva agresorovi

4* - Omluva a vysvětlení člověku, kterému agresor zaslal pod jménem oběti nevhodný obsah

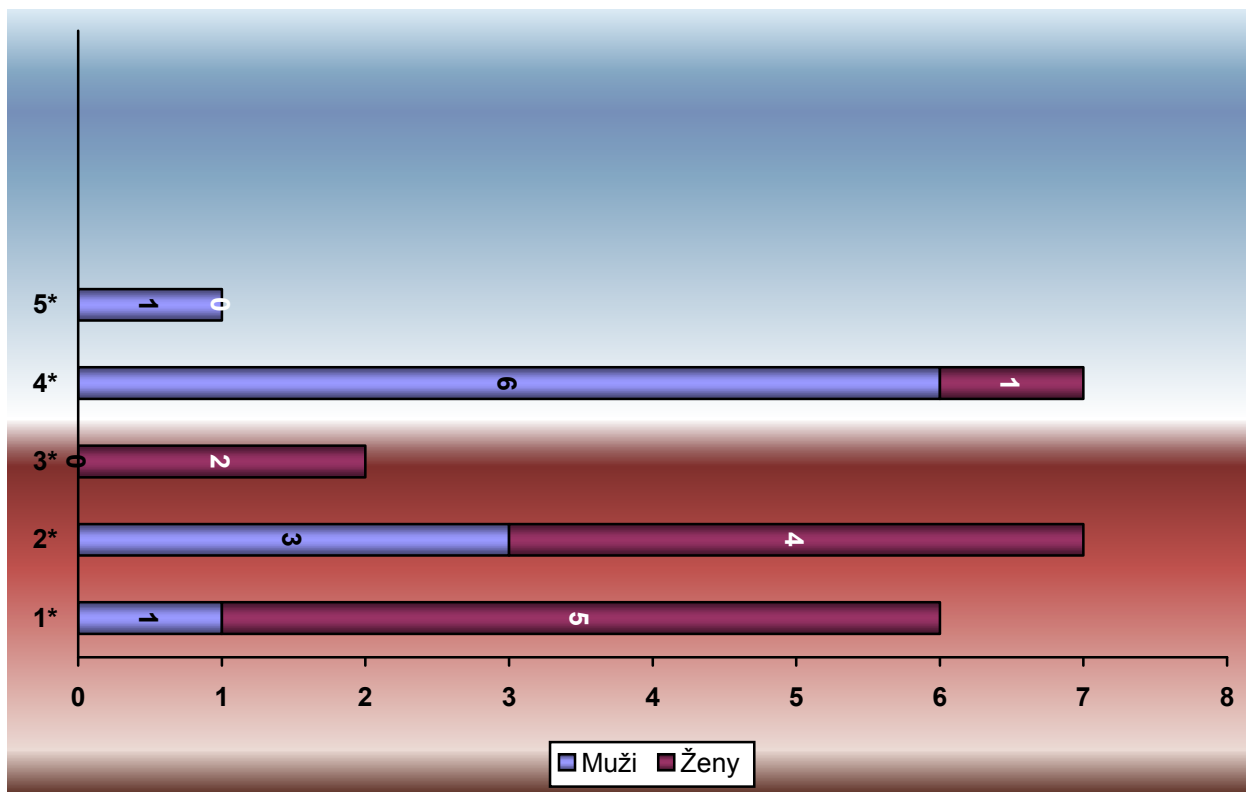
5* - Nezodpovězeno

Graf č. 51 – Obrana obětí (otázka č. 29)

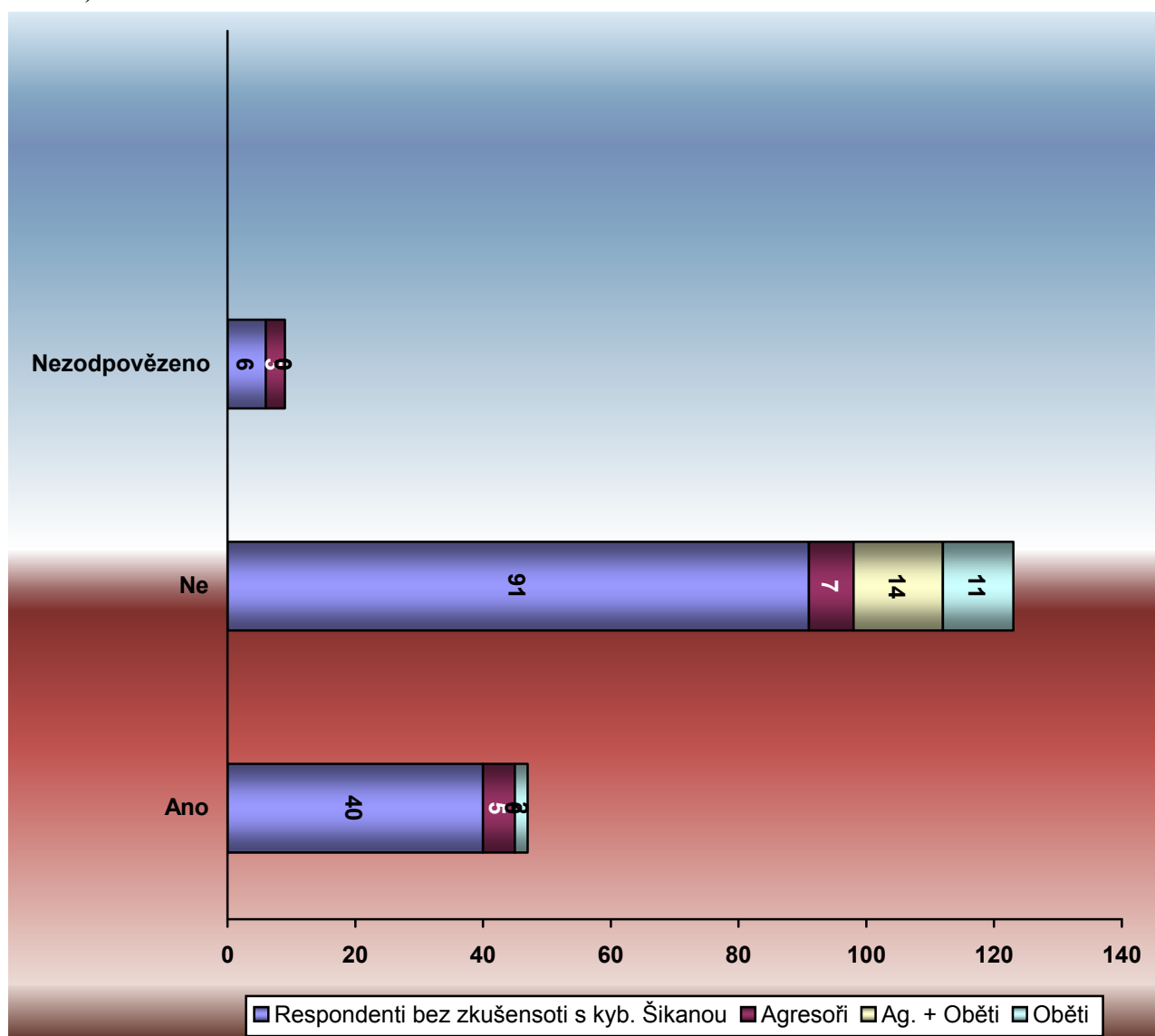
Celkem 85% dotázaných obětí (jak mužů, tak žen) uvedlo, že se nějakým způsobem pokusily proti kybernetické šikaně bránit. U mužů byl nejčastější způsob kybernetická šikana agresora (55%), u žen se tento způsob obrany objevil pouze v 1 případě – tedy v 8%. Dalším způsobem, kterým se oběti snažily bránit, bylo osobní vyřikání mezi obětí a agresorem (muži tento způsob použili v 27% a ženy v 31% případů). Nejčtenější obranou obětí z řad žen byla ignorence, uchýlilo se k ní 41% z dotázaných (muži tento způsob zvolili pouze v 1 případě – tedy v 9%). Technická opatření k zamezení kybernetické šikany využily pouze ženy – v 17% případů.

Graf č. 52 – Způsob obrany obětí kybernetické šikany (otázka č. 29)

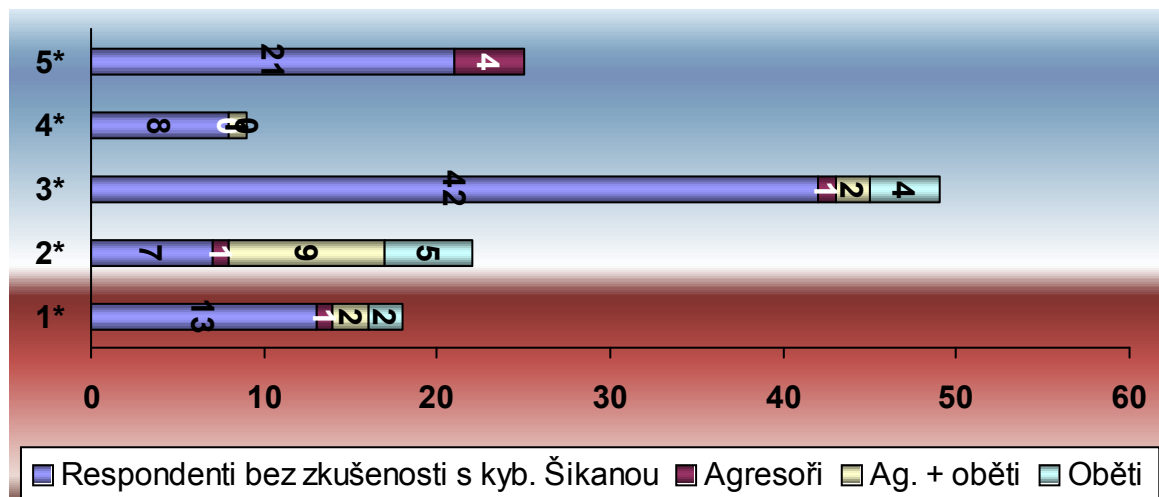
- 1* - Ignorance
- 2* - Osobní vyřikání mezi obětí a agresorem
- 3* - Technická opatření
- 4* - Kybernetické šikana agresora
- 5* - Nezodpovězeno

Graf č. 53 – Vhodnost žádosti o pomoc učitele v případech osobního problému s kybernetickou šikanou (otázka č. 30)

Celkem 29% respondentů, kteří nemají žádnou osobní zkušenost s kybernetickou šikanou uvedlo, že je vhodné se s tímto problémem svěřit některému z učitelů. U respondentů, kteří se stali oběťmi kybernetické šikany je toto číslo daleko menší – 15%. Respondenti, kteří v dotazníku uvedli, že sami byli agresory kybernetické šikany, ale nestali se také její obětí, by o pomoc učitele požádali ve 33% případů. Naproti tomu, pro žádnou osobu, která uvedla, že je zároveň agresorem a obětí kybernetické šikany, není učitel vhodnou osobou, které by byli ochotni se svěřit se svými problémy.

Graf č. 54 – Důvody nesvěření se učiteli při osobních problémech s kybernetickou šikanou (otázka č. 30)

- 1* - Nemá dostatek odborných IT znalostí k vyřešení situace
- 2* - Osobní záležitost
- 3* - Nedůvěřuji mu
- 4* - Mohl by situaci ještě zhoršit
- 5* - Nezodpovězeno

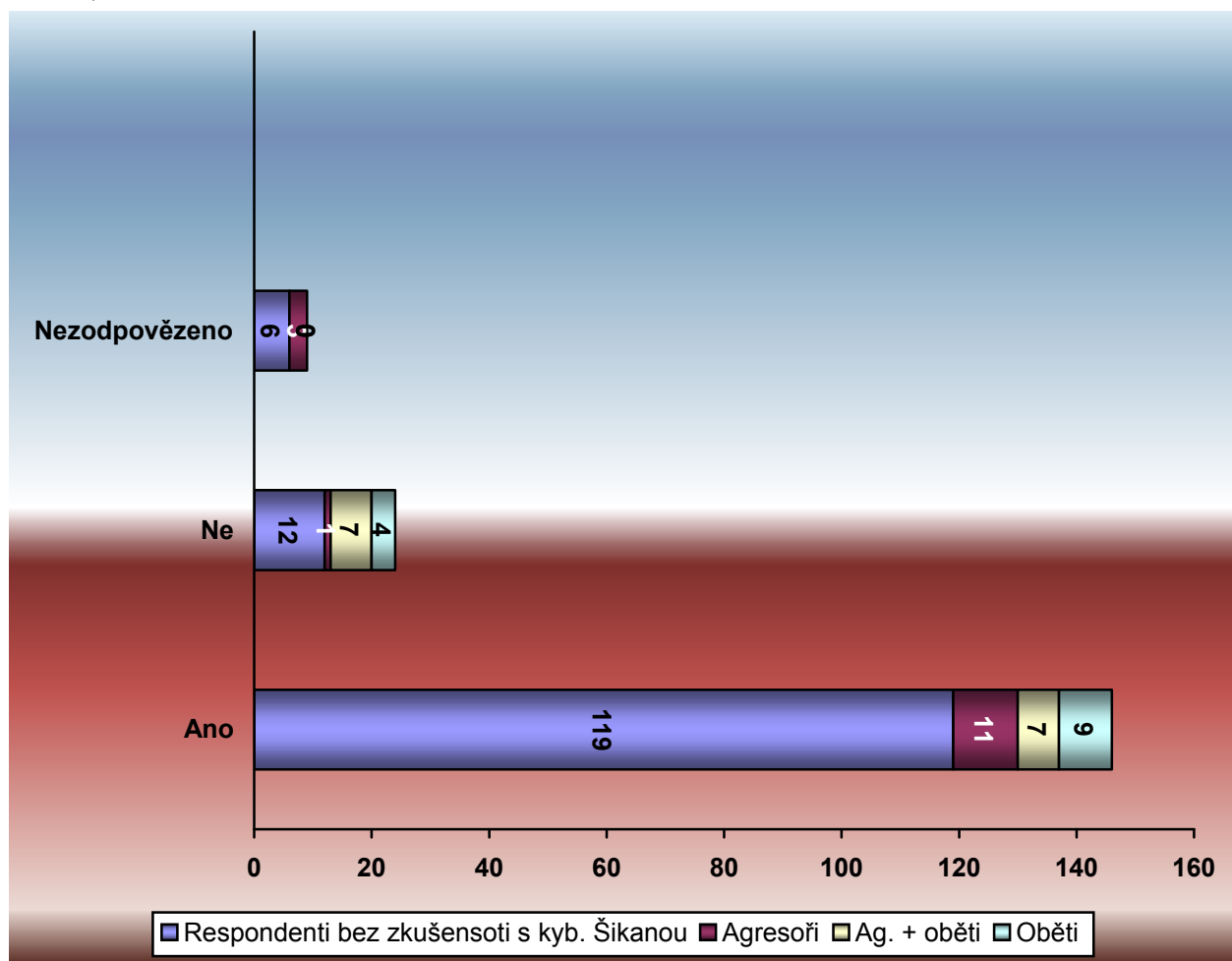
Respondenti bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou: Nejčastější odpovědí u těchto respondentů byla nedůvěra k učiteli – uvedlo ji 46% z dotázaných. Nedostatek odborných IT znalostí uvádí 18% respondentů. Plných 9% by se obávalo, že svěření se učiteli by mohlo mít za následek zhoršení situace.

Agresoři: Na tuto otázku odpověděli respondenti z řad agresorů pouze ve 3 případech. 1x (14%) považují kybernetickou šikanu za osobní záležitost, 1x uvádějí nedůvěru k učiteli a 1x by je odrazilo nedostatek odborných IT znalostí.

Agresoři + oběti: V 64% si tito respondenti myslí, že je kybernetická šikana osobní záležitost. Ve 13% se domnívají, že učitel nemá dostatek IT znalostí, aby mohl účinně zasáhnout. Stejně procento uvádí nedůvěru k učiteli. V 1 případě (7%) se respondent domnívá, že by učitel mohl situaci ještě zhoršit.

Oběti: V 46% se oběti kybernetické šikany domnívají, že jejich problém je čistě osobní záležitost. Celkem 36% obětí nemá k učiteli důvěru a 18% se domnívá, že učitel nemá dostatek odborných IT znalostí k tomu, aby mohl být nápomocen při řešení problému.

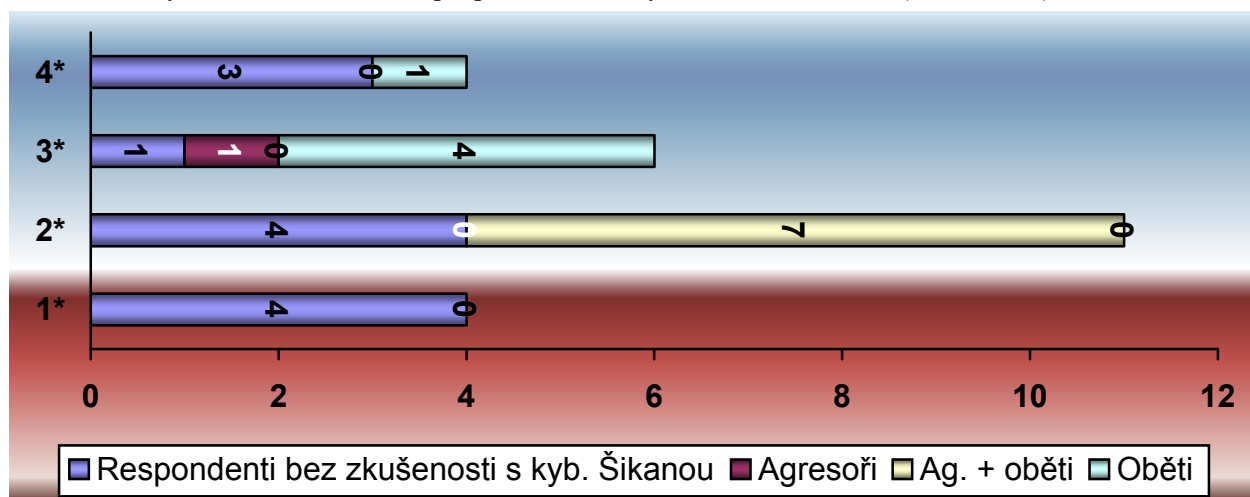
Graf č. 55 – Vhodnost žádosti o pomoci rodičů v případech osobního problému s kybernetickou šikanou – (otázka č. 31)

Téměř 90% respondentů bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou považují za vhodné se při osobních problémech s tímto jevem, svěžit rodičům. Také velká většina respondentů z řad agresorů (73%) a obětí kybernetické šikany (70%) považuje rodiče za osoby, kterým je vhodné se svěžit.

U respondentů, kteří jsou jak agresory, tak oběťmi kybernetické šikany jsou tato čísla nižší. Pouze 50% z nich uvádí, že je vhodné se při osobních problémech s obtěžováním pomocí ICT svěžit svým rodičům.

Graf č. 56 – Důvody neshody se rodičům při problémech s kybernetickou šikanou (otázka č. 31)

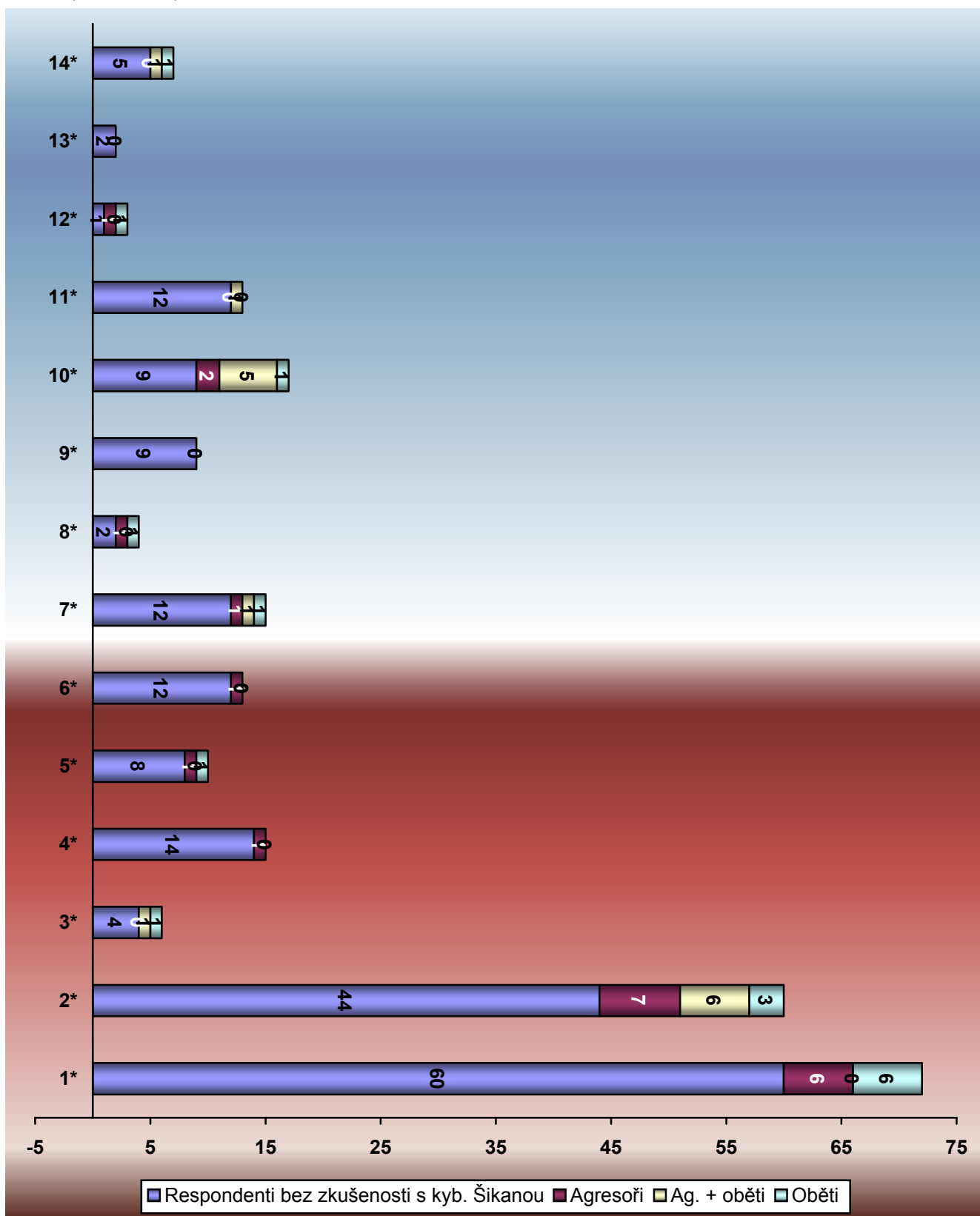
- 1* - Závislé na vztazích v rodině
- 2* - Osobní záležitost
- 3* - Nejsou schopni mi pomoci
- 4* - Mohly by situaci ještě zhoršit

Všichni respondenti z řad obětí, kteří by se neshodli se svým problémem rodičům, se domnívají, že jim nejsou schopni žádným způsobem pomoci. V jedné případě si oběť kybernetické šikany zároveň myslí, že by mohli situaci ještě více zhoršit.

Všichni respondenti, kteří se označili za oběť i agresory a neshodli by se rodičům, berou kybernetickou šikanu jakožto osobní záležitost, se kterou si musí poradit sami.

Respondenti bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou odpovídali ve 33%, že záleží na vztazích v rodině a ve stejné procento považuje problém kybernetické šikany za osobní záležitost. V 25% by se obávali zhoršení situace a pouze v 1 případě, tedy v 9% se domnívají, že jim rodiče nejsou schopni pomoci.

Graf č. 57 – Nejvhodnější osoba, která by mohla pomoci v případech osobního problému s kybernetickou šikanou (otázka č. 32)

1* - Rodiče
 2* - Přátelé
 3* - Partner

- 4* - Blízká osoba
- 5* - IT odborník
- 6* - Psycholog
- 7* - Policie
- 8* - Učitel
- 9* - Správce internetové sítě
- 10* - Oběť sama
- 11* - Nezodpovězeno
- 12* - Nevím
- 13* - Osoba, která má stejnou zkušenost jako oběť
- 14* - Agresor osobně

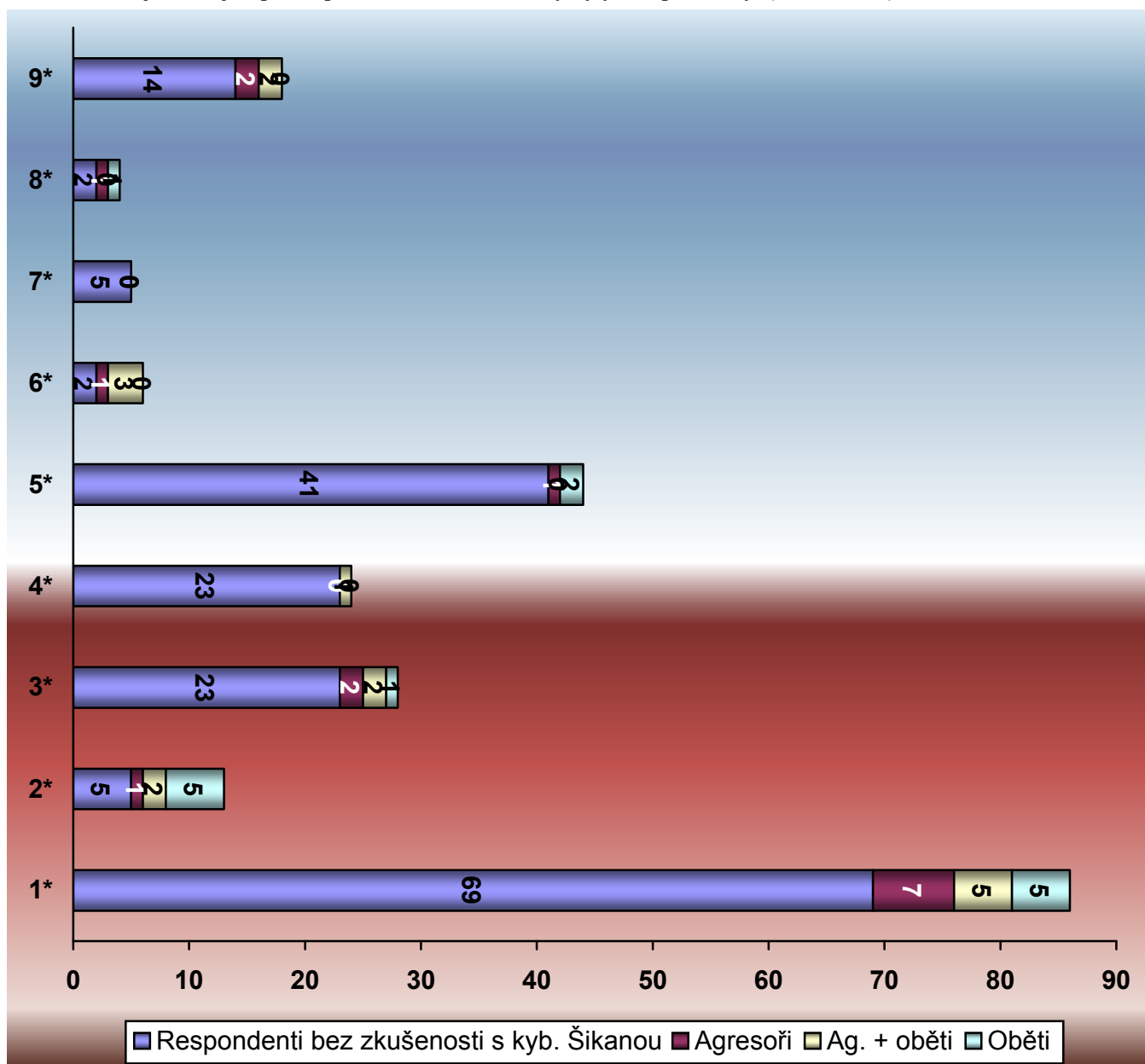
Respondenti bez osobní zkušenost s kybernetickou šikanou: tito respondenti si nejčastěji vybrali za nejvhodnější osoby: rodiče (44%), přátele (32%), blízké osoby, kterým oběť důvěřuje (10%), psychologa (9%), policii (9%), správce internetové sítě (7%) a IT odborníka (6%).

Agresoři: tito respondenti považují za nejvhodnější osoby: přátele (47%) rodiče (40%) a oběť kybernetické šikany (13%). Následující osoby byly uvedeny pouze v 1 případě (tedy v 7%): blízká osoba, které oběť důvěřuje, IT odborník, psycholog, policie a učitel.

Oběti + agresoři: Oběti a zároveň agresoři považují za nejvhodnější následující osoby: v 43% přátele, v 36% sami sebe. Další osoby byly vždy uvedeny pouze v 1 případě (tedy v 7%): partner, policie a agresor osobně.

Oběti: 46% z těchto respondentů se domnívá, že nejvhodnější osobou, která by mohla být nápomocna při řešení situace, jsou rodiče. Ve 23% případů považují za tuto osobu také svého přítele. Následující osoby uvedly oběti pouze v 1 případě, tedy v 8%: partner, IT odborník, policie, učitel, oběť sama a agresor kybernetické šikany.

Graf č. 58 – Nejvhodnější způsob pomoci od osob, které by byly o ni požádány (otázka č. 33)

- 1* - Psychická podpora oběti
- 2* - Zastavení kybernetické šikany
- 3* - Zavedení technických opatření
- 4* - Vypátrání a potrestání agresora
- 5* - Rada, jak nejlépe v konkrétním případě postupovat
- 6* - Kybernetická šikana agresora
- 7* - Pomoc při podání trestního oznámení
- 8* - Nevím
- 9* - Nezdopovězeno

Respondenti bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou: Více než ½ těchto respondentů označilo za nejvhodnější způsob pomoci psychickou podporu. Ve 30% označili za vhodnou pomoc radu, jak postupovat v konkrétním případě. V 17% vybrali jak zavedení technických opatření, tak vypátrání agresora spojené s jeho potrestáním. Ve 4% označili za nejvhodnější způsob pomoci zastavení kybernetické šikany a pomoc při podání trestního

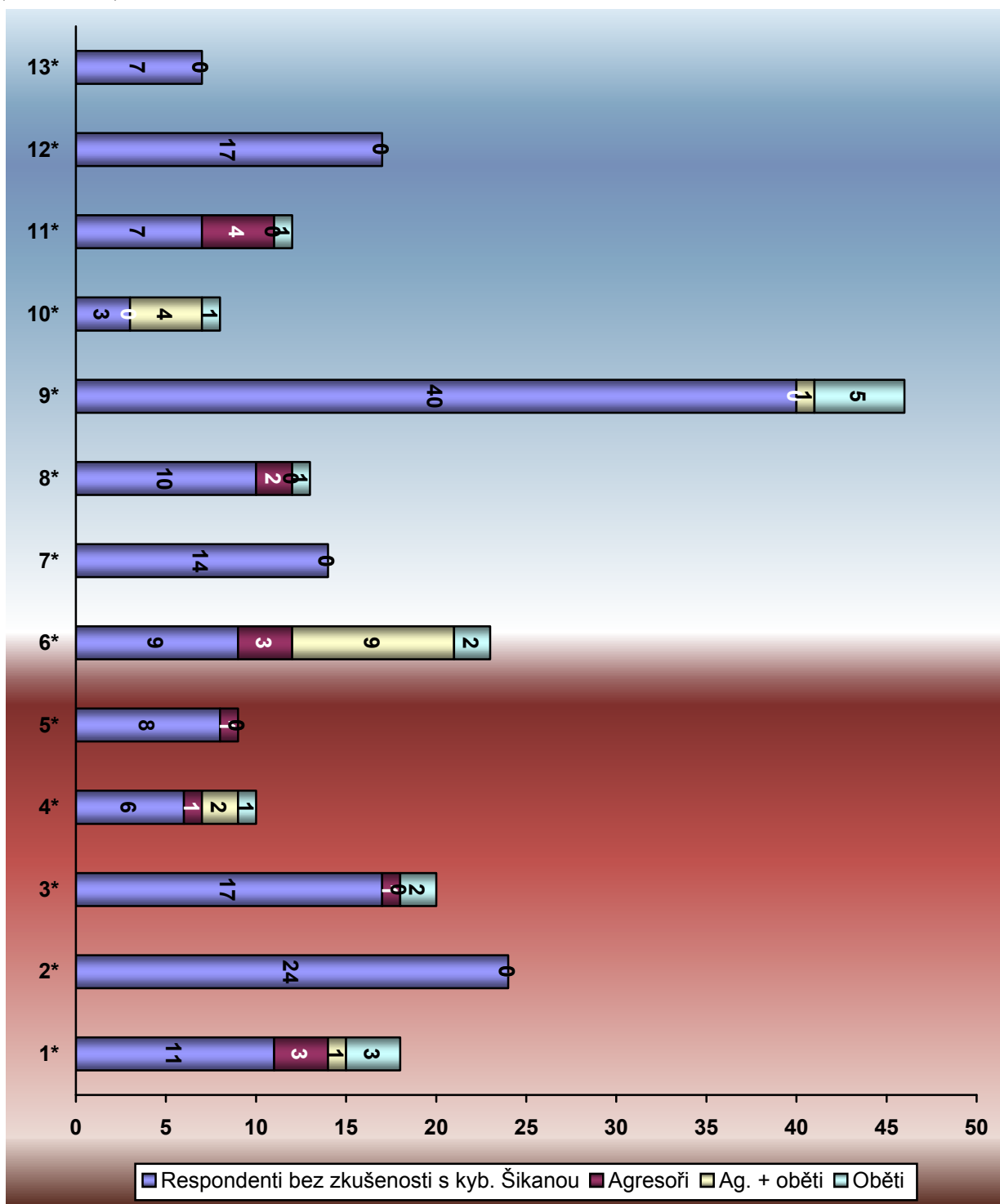
oznámení. Pouze v 1,5% případů označili za vhodnou pomoc kybernetickou šikanu a agresora. Stejně procento respondentů neví, jaká by při jejich osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou byla nejvhodnější forma pomoci.

Agresoři: Celá ½ těchto respondentů označila za vhodnou formu pomoci psychickou podporu. Ve 13% označili pomoc s technickými opatřeními. V 7% vybrali zastavení kybernetické šikany, radu jak nejlépe postupovat v konkrétním případě a kybernetickou šikanu agresora. Taktéž 7% respondentů z řad agresorů neví, jaká forma pomoci by byla nejvhodnější.

Oběti + agresoři: V 36% tito respondenti zvolili za odpověď psychickou podporu. V 21% jako nejvhodnější formu pomoci vybrali kybernetickou šikanu agresora. Zastavení kybernetické šikany a pomoc se zavedením technických opatření, která by minimalizovala útoky agresorů, uvedlo 14% respondentů.

Oběti: V 38% si oběti kybernetické šikany vybraly jakožto nejvhodnější pomoc psychickou podporu a zastavení kybernetické šikany. V 15% byla vybrána rada, jak postupovat v konkrétním případě. V 8% označili tito respondenti za nejvhodnější formu pomoci zavedení technických opatření. Taktéž v 8% neví, jaká forma pomoci by byla nejvhodnější.

Graf č. 59 – Trest pro agresory v případě osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou – všichni respondenti (otázka č. 34)

- 1* - Kázeňské postihy ve škole
- 2* - Pokuta
- 3* - Zákaz užívání ICT, které byly využívány ke kybernetické šikaně
- 4* - BAN
- 5* - Omluva oběti
- 6* - Kybernetická šikana agresora
- 7* - Nařízená spolupráce agresora s psychologem/psychiatrem
- 8* - Odsouzení agresora k veřejně prospěšným pracím

9* - Podání trestního oznámení na agresora

10* - Sociální bojkot agresora

11* - Nijak

12* - Nevím

13* - Nezodpovězeno

Respondenti bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou: Nejuváděnějším trestem u těchto respondentů, bylo podání trestního oznámení PČR na agresora. Tuto možnost zvolilo téměř 30% respondentů. 18% vybralo jako adekvátní trest za kybernetickou šikanu pokutu udělenou agresorovi. Ve 12% respondenti uváděli zákaz užívání ICT, které byly zneužity ke kybernetické šikaně a stejné procento respondentů nevědělo, jakým způsobem by měl být agresor potrestán. Nařízenou spoluprací agresora s psychologem či psychiatrem zvolilo 10%, kázeňské postihy ve škole uvedlo 8% a 7% respondentů uvedlo jako vhodný trest odsouzení agresora k veřejně prospěšným pracím.

Dále 6% uvedlo kybernetickou šikanu agresora a omluvu oběti a 4% by agresora potrestali formou BANu. 2% respondentů by jako nejvhodnější formu trestu zvolili sociální bojkot agresora. Více jak 5% respondentů by agresora nepotrestalo žádným způsobem.

Agresoři: Nejvíce respondentů, téměř 27%, by agresora kybernetické šikany nepotrestalo žádným způsobem. 20% respondentů by v případě osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou v roli oběti zvolilo jako trest pro agresora kázeňské postihy ve škole a kybernetickou šikanu agresora. Ve 13% považovali za nejvhodnější formu trestu pro agresora odsouzení k veřejně prospěšným pracím. 7% respondentů zvolilo zákaz užívání ICT, které byly zneužity k šikaně, BAN a omluvu oběti.

Oběti + agresoři: Více jak 64% z těchto respondentů by agresora kybernetické šikany potrestali taktéž kybernetickou šikanou. 29% shledává jako nejvhodnější formu trestu sociální bojkot agresora. Uvalení BANu na agresora by uvítalo 14% respondentů. 7% respondentů uvádí jakožto nejvhodnější trest pro agresory kybernetické šikany kázeňské postihy ve škole a podání trestního oznámení PČR na agresora.

Oběti: Téměř 40% obětí kybernetické šikany by za nejvhodnější trest pro agresory považovaly podání trestního oznámení PČR. 23% respondentů jakožto nejvhodnější trest zvolilo kázeňské postihy ve škole. 15% vybralo zákaz užívání ICT, které byly zneužity k šikaně a taktéž kybernetickou šikanu agresora. Téměř 8% respondentů uvedlo BAN, odsouzení agresora k veřejně prospěšným pracím a sociální bojkot agresora. Stejně procento obětí by agresora nepotrestalo žádným způsobem.

7.3. shrnutí výsledků výzkumu

Výše uvedené výsledky výzkumu nám daly jasnou odpověď na to, zda-li je kybernetická šikana nedílnou součástí virtuálního světa mladých lidí. Více jak 1/3 respondentů zná osobu, která byla kyberneticky obtěžována a každý 5. muž a každá 7. žena, kteří se zúčastnili výzkumu, se setkali s kybernetickou šikanou „osobně“. Nemůžeme tedy zavírat oči před faktem, že nedílnou součástí světa dospívajících mladých lidí je šikana v kybernetickém prostoru.

Bohužel musím konstatovat, že agresori jsou ve velké většině muži. Každý 4. respondent byl alespoň jednorázově agresorem kybernetické šikany. U žen je toto číslo podstatně nižší, agresorem se stala „pouze“ každá 11. žena.

U agresorů je nejoblíbenější informační a komunikační technologií, kterou zneužívají k šikaně, internet. Nejčastějšími formami byly především vytváření www stránek o oběti a uveřejňování fotografií či videonahrávek. Tyto formy jsou nejčastěji uváděné oběma pohlavími.

Co se týká obětí, nejčastější informační a komunikační technologií, která je zneužívána ke kybernetické šikaně je taktéž internet. Jedná se především o vytváření www stránek, které nějakým způsobem oběť zesměšňují či ponižují, umístění fotografií či videonahrávek na servery umožňující videohosting, či sdílení osobních informací, které oběť agresoru svěřila jakožto soukromé. Není těžké porozumět tomu, proč právě internet je nejčastěji zneužívanou ICT. Rychlost šíření informací, možnost sdílet je s velkým počtem lidí a také relativní anonymita z internetu vytvářejí ideální prostor pro kybernetickou šikanu.

Vyšší frekvenci útoků uvádějí překvapivě muži. Každá 3. oběť byla/je obtěžována téměř každý den a 1x do měsíce byla obtěžována každá 4. oběť. Ženy ve většině případů uvádějí pouze jednorázovou zkušenost s kybernetickou šikanou. Může za tím stát větší počet hodin strávených muži na internetu nebo větší znalosti z oblasti výpočetní techniky u agresorů z řad mužů.

Nicméně je nutno říci, že si všichni respondenti (i díky svému věku a zkušenostem), dokázali určitým způsobem poradit a vyrovnat se s nepříjemnou zkušeností, kterou jim přineslo užívání informačních a komunikačních technologií.

Jedním z dalších nepříjemných zjištění, v případech vyrovnávání se s kybernetickou šikanou, je fakt, že každý druhý muž - oběť, považuje za vhodnou strategii při obraně kybernetickou šikanu agresora (u žen je to každá 3. oběť). Tím pro tyto oběti - agresory může začínat bludných kruh posměšků, urážek a napadání ve virtuálním prostoru, ze kterého je pak velice těžké vystoupit. Nevím, zda-li si mladí lidé uvědomují, že přistoupit na „hru“ agresora je přesně to, co si on sám přeje. Ať již začnou reagovat jakkoliv – strachem, úzkostí či agresí – agresorovi tím zavdávají další příčinu k útokům.

Oproti tomu příjemným zjištěním byl fakt, že většina respondentů považuje své rodiče za osoby, kterým je dobré důvěřovat a svěřit se v případě osobních problémů s kybernetickou šikanou. (Zahraniční výzkumy ve velké většině uvádějí velkou neochotu jak obětí, tak respondentů bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou, se svěřováním se s obdobnými potížemi rodině). Můžeme jen doufat, že pokud by mladí lidé měli opravdu závažné problémy s kybernetickou šikanou a nedokázali si s tímto problémem poradit sami, budou ochotni a schopni požádat své vlastní rodiče o pomoc. (Velká část respondentů, kteří by se rodičům nesvěřili, uvádí jako důvody ke svému jednání skutečnost, že to je jejich osobní problém, který musí vyřešit sami).

Bohužel učitelé, jakožto důvěryhodné osoby, které by byly schopny pomoci v případech kybernetické šikany, příliš neobstáli. Pouze každý 4. respondent bez osobní zkušenosti s kybernetickou šikanou a každý 6. respondent, který má v této oblasti vlastní zkušenost, shledávají učitele jakožto vhodného člověka, který by jim dokázal účinně pomoci při výše zmíněných problémech.

Co se týká trestů, které by respondenti uložili agresorům kybernetické šikany, velice se liší v rámci toho, jakou osobní zkušenost s tímto jevem respondenti mají. Je zřejmé, že agresori kybernetické šikany by ve velké míře nebyli pro trest žádný, kdežto oběti by nejraději viděly viníka za mřížemi. (Smutné je, že v případě potrestání viníka mají k realitě ve většině případů blíže agresori).

Velká část respondentů na tuto otázku odpovídala, že adekvátním trestem je „vazba“ či „vězení“ nebo by viníka potrestala „dle zákona“. Nevím, zda-li si respondenti uvědomili, že na uvalení vazby je nutný souhlas soudce a k trestu odnětí svobody je nutno být nejprve soudem odsouzen (a všem těmto úkonům samozřejmě předchází podání oznámení Policii ČR, která v konkrétní věci začne konat). V České Republice také zatím bohužel neexistuje jediný

právní předpis, který by považoval kybernetickou šikanu za trestný čin (v trestním zákoně není definována ani „běžná“ šikana, jakožto trestný čin – je nutné ji opisovat různými jinými paragrafy – např. ublížením na zdraví, vydíráním, omezováním osobní svobody, útlakem atd.). Doufejme, že se tato situace brzy změní a nebude k tomu potřeba (tak jak tomu bylo např. v USA) nějaké fatální události, která by donutila odpovědná místa začít se seriózně zabývat problematikou kybernetické šikany. A také by zároveň vedla k tomu, že se postih tohoto jednání stane součástí českých právních norem.

Kybernetická šikana je realitou, se kterou se mnoho dětí a mladých lidí denně potýká. Je proto nutné začít na školách realizovat primárně – preventivní programy, které by mohly pomoci alespoň částečně minimalizovat tento sociálně – patologický jev. Studenti, se kterými jsem měla možnost v rámci realizace výzkumu hovořit, v naprosté většině vůbec neuvažovali nad tím, jakým způsobem může kybernetická šikana působit na oběť. Poté, co jsem diskutovali nad několika příběhy, (jak z ČR, tak ze zahraničí), které se svého času těšily velké pozornosti médií, studenti byli v mnoha případech překvapeni, že si někdo tyto „legrácky“ může brát osobně. Fakt, že pro oběť často znamenají silnou psychickou zátěž, se kterou se těžce vyrovnává, si vůbec neuvědomovali.

Možná právě tady se nám otevírá cesta, jak žákům a studentům srozumitelně přiblížit problematiku kybernetické šikany. A proč právě prevence by nám měla pomoci v boji proti kybernetické šikaně? Protože pro všechny sociálně patologické jevy platí stejné pravidlo. Nejlepší a nejúčinnější způsob, jak se s nimi vypořádat a čelit jim, je zabránit jejich vzniku.

8. ZÁVĚR

Doufám, že se mi podařilo naplnit všechny cíle, které jsem si na počátku zpracovávání diplomové práce určila jako základní. Snažila jsem se systematicky popsat problematiku kybernetické šikany tak, jak je dnes vnímána předními odborníky na tuto tematiku. Jelikož vnímám prevenci jako základní kámen sociálně - pedagogického působení na děti a mládež, věnovala jsem jí nemalou část své diplomové práce.

Ve výzkumné sondě jsem se snažila najít odpovědi na základní otázky o informačních a komunikačních technologiích, které jsou zneužívány ke kybernetické šikaně, o obětech a agresorech.

Při dokončování mé práce jsem se zamýšlela nad tím, proč je kybernetická šikana v České republice zatím stále okrajovým tématem a proč instituce, které se zabývají problematikou výchovy a vzdělávání se alespoň nesnaží tento sociálně – patologický jev zmapovat. Možná odpověď nepřišla ze strany státních institucí, ale od mých přátel – učitelů. Když jsem s některými z nich hovořila o problematice kybernetické šikany, bylo pro mne velkým překvapením, že tento pojem je pro ně neznámý, nebo ho vnímají ve spojitosti s šikanou učitele. Bohužel, na jejich žáky a studenty nepomysleli. Vedli jsme spolu dlouhou diskusi jak na téma šikany klasické, tak kybernetické. Všichni se shodli, že problematika šikany „školní“ je zatím stále ještě velkým problémem a možná proto se mnozí učitelé nechtějí zabývat další formou šikany, která začíná být aktuálnější a nebezpečnější fenoménem, než si mnozí pedagogičtí pracovníci dnes připouští.

Zatím stále ještě neexistuje mnoho kurzů, které by pomohly učitelům proniknout do problematiky šikany a naučit je, jak na ni reagovat, jak pracovat s obětí, agresorem a celou třídou, která buď šikaně přihlíží nebo se do ní již z velké části zapojuje.

Možná, až budou naši pedagogičtí pracovníci zběhlí v tématech šikany školní, pak zde bude prostor, čas a ochota začít se seznamovat se šikanou kybernetickou.

Avšak než se stane z tohoto problému téma celospolečenské, budou muset oběti kybernetické šikany doufat, že narazí na osvíceného učitele (rodiče, přítele...), který bude nejen zběhlý v užívání moderních technologií, ale také dokáže porozumět tomu, co se na internetu či pomocí mobilních telefonů může odehrávat. Jak velmi zraňující pro oběť může být byť jedno jediné slovo, které, pokud je napsáno a zveřejněno, je daleko horší než záplava urážek vyslovená tváří v tvář.

Z tohoto důvodu by se většina pedagogických či poradenských pracovníků měla zamyslet i nad tvorbou preventivních programů, které se v dnešní době věnují především drogám, rasismu, problematice sekt a čas od času i šikaně. Bohužel, kybernetická šikana se zatím v primárně-preventivních programech jako téma neobjevila.

Možná, až se některá oběť odváží promluvit do mikrofonu či na kameru, poté se tímto problémem začne konečně někdo z odpovědných míst více zabývat. Ale zatím je to zřejmě ještě stále hudba budoucnosti. Jestli blízké či vzdálené, to ukáže až čas.

9. SEZNAM LITERATURY, SEZNAM PŘÍLOH

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-014-3.

MACHÁČKOVÁ , Pavla. Kyberšikana: ubližování bez hranic. *Psychologie dnes*. 4.9.2007, roč. 13, č. 9, s. 50-53. Dostupný z WWW: <portal.cz/pd>.

BELSEY, Bill. *Cyberbullying : "Always on? Always aware!"* [online]. [1998] [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.cyberbullying.ca/>>.

BELSEY, Bill. *Bullying : "Where you are not alone"* [online]. 2000 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.bullying.org/index.cfm>>.

WEBSTER, Chris. *Cyberbullying : "The best approach is awareness"* [online]. 2004 , Nov 2008 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.cyberbullying.info/office.php>>.

HINDUJA, Smeer, PATCHIN, Justin W.. *Cyberbullying : ...identify the causes and consequences of online harrasment* [online]. 2008 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.cyberbullying.us/>>.

UCLA Newsroom [online]. 2008 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.newsroom.ucla.edu/portal/ucla/bullying-of-teenagers-online-is-64265.aspx>>.

QUING, Li. *CyberSafety Toolkit* [online]. [2005] , May, 2007 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.ucalgary.ca/~ebully/index.html>>.

Teachtoday : making sense of technology [online]. c2008 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://cz.teachtoday.eu/current/cyberbullying/introduction/>>.

Center for Safe and Responsible Internet Use [online]. c2002-2007 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>>.

Pew Internet : Pew Internet and American Life Project [online]. c2002-2008 [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP%20Cyberbullying%20Memo.pdf>>.

Teaching Tolerance : A project of the southern poverty law center [online]. [2005] [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.tolerance.org/teach/printar.jsp?p=0&ar=653π=ttm>>.

Inhusk : Making connections to make a difference! [online]. [1996] [cit. 2008-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.inukshuk.com/>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Formulář pro zaznamenávání incidentů kybernetické šikany ve škole

Příloha č. 2 – Scénáře (modelové příběhy) napomáhající učitelům/rodičům zahájit diskusi nad tématy kybernetické šikany

Příloha č. 3 – Křížovky a doplňovačky s tématy kybernetické šikany pro mladší žáky

Příloha č. 4 – Dotazník

10. Příloha č. 1

Cyberbullying Incident Tracking Form

From: "Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying"

Sameer Hinduja, Ph.D. and Justin W. Patchin, Ph.D.

(page 1 of 3)

Report taken by: _____ Date of report: _____

Complainant Information

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

Target Information

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

Offender 1 Information

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

Offender 2 Information

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

Offender 3 Information

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

Other Party Information (witness, bystander)

Name:		Student (circle one)	Staff
Age:	School:	Grade:	
Sex:			

(page 2 of 3)

Location of Incident: _____

Description of Incident (use additional sheets if necessary):

Did the incident involve any of the following features?

	Yes
Threat to someone's physical safety	
Sexual harassment	
Discrimination based on race, class, gender, sexual orientation, or other protected status	
Repeated cyberbullying after previous intervention	
Image or video- or audiorecording of harassment	
Other notable feature (please list)	

Did the incident result in a substantial disruption of the school environment or infringe on the rights of other students or staff? Yes No
 (if yes, please describe in as much detail as possible)

Attach printouts of all evidence and additional sheets with statements by individuals listed on page 1.

(page 3 of 3)

Description of Action Plan:

What sanctions are being applied and what steps are being taken to ensure behavior does not continue?
 What additional consequences will be applied if offender fails to comply with action plan?

Comments by principal or other administrator:

Other comments:

I have been made aware of this incident and will discuss this issue further with my child.

Parent's signature: _____ Date: _____

Case closed date: _____ Reason for closure: _____

	<p>Dr. Sameer Hinduja is an Assistant Professor in the Department of Criminology and Criminal Justice at Florida Atlantic University.</p>		<p>Dr. Justin W. Patchin is an Assistant Professor of Criminal Justice in the Department of Political Science at the University of Wisconsin-Eau Claire.</p>	
<p>Together, they lecture across the United States on the causes and consequences of cyberbullying and offer a comprehensive workshop for youth, parents, teachers, counselors, law enforcement, and others concerned with preventing and responding to cyberbullying. Their book, <u>Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying</u>, is available from Sage Publications (Corwin Press). For more information, visit http://www.cyberbullying.us. © 2008 Sameer Hinduja and Justin W. Patchin</p>				

11. Příloha č. 2

Cyberbullying Scenarios

From: "Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying"

Sameer Hinduja, Ph.D. and Justin W. Patchin, Ph.D.

Below are several scenarios you can use to discuss cyberbullying with your students or your children. We have suggested a few starter questions, but are sure that you can think of others as well.

Scenario 1

James is frustrated and saddened by the comments his high school peers are making about his sexuality. Furthermore, it appears a group of male students are creating fake e-mail accounts at Yahoo.com and are sending love notes to other male students as if they came from James—who is mortified at the thought of what is happening.

If you were a guidance school counselor or administrator within the school, what would you do if James approached you with the problem? What about if you were James's mom or dad? What can James do to deal with the embarrassment? What would be some incorrect and unacceptable ways that James might try to deal with this problem?

Scenario 2

Two female sixth graders, Katie and Sarah, are exchanging malicious instant messages back and forth because of a misunderstanding involving a boy named Jacob. The statements escalate in viciousness from trivial name-calling to very vicious and inflammatory statements, including death threats.

Should the police be contacted? Are both girls wrong? What should the kids do in this instance? What would you do as a parent if you discovered this problem? What might a school counselor do?

Scenario 3

A mother is walking by her son Jonathan while he is on the computer and notices that he keeps hiding the screen when she walks by. Upon further observation, the mother sees that Jonathan is making fun of someone else via instant messaging.

What should the mother do first? Does the mother need to contact the parents of the other child? Should Jonathan be allowed to use the computer?

Scenario 4

Lindsay has just moved to town from Oregon and enrolls in the local middle school. Very pretty, outgoing, and funny, she quickly wins the attention of a number of the school's football players—much to the chagrin of the school's cheerleaders. Bonnie, the head cheerleader, is concerned about Lindsay stealing away her boyfriend Johnny, who plays quarterback. With the help of her cheerleader friends, Bonnie decides to create a "We Hate Lindsay" Web site, where girls can post reasons why they hate Lindsay and why they think she should move back to Oregon. Soon, the entire school becomes aware of the site's Web address, and many others begin to post hurtful sentiments about Lindsay. Desperately wanting to make friends in a new town, Lindsay is crushed and begins to suffer from depression and a lack of desire to do anything aside from crying in bed.

If you were her mom or dad, what would you do? What might the school do to help Lindsay? If you were her best friend, what might you say or do to help?

Scenario 5

Chester, a tall, skinny teenager who excels in math and science classes, feels embarrassed when he has to change into gym clothes in the boy's locker room at school because he lacks muscularity and size. Other, more athletic and well-built teens notice Chester's shyness and decide to exploit it. With their camera-enabled cellular phones, they covertly take pictures of Chester without his shirt on and in his boxer shorts. These pictures are then circulated among the rest of the student body via cellular phone. Soon enough, boys and girls are pointing, snickering, and laughing at Chester as he walks down the school hallways. He overhears comments such as "There goes Bird-Chested Chester" and "Wussy-Boy" and "Chicken-Legs Chester" and "Stick Boy." These words cut him deeply, and the perception that his classmates have of him begins to affect his math and science grades.

If you were his teacher, what would you do? If you were his parent, what would you do? What can Chester do to deal with the harassment—now and in the future? How can his harassing classmates really understand how much pain they are causing with their words and actions? What would you do if you were a bystander?

Scenario 6

Heather is a fourth grader who is extremely proficient at using the Internet. On Monday, she receives an e-mail from someone named "stalker@hotmail.com." The subject and body of the e-mail state: "I'm watching you. Be afraid." Heather immediately deletes it and thinks nothing of it. On Tuesday, she receives another e-mail from stalker@hotmail.com, and this time, the subject and body of the e-mail state: "I am getting closer, and I see you on the computer right now as you read this." Heather starts to get worried but doesn't want to tell her parents because she is concerned they will take away her Internet privileges. On Wednesday, she awakens to a new e-mail from stalker@hotmail.com that states: "Be very afraid. Today may be your last." Definitely frightened and concerned now, she makes up her mind to tell her parents about the e-mails when she returns from school that day. She is unable to concentrate in any of her classes because of intense fear as to what the e-mail meant when it said: "Today may be your last." She rushes home after school, bent on bringing it up to her mom and dad as soon as she sees them. To her dismay, she finds a note on the table stating that her mom went grocery shopping and that her dad will be home late. Her palms begin to sweat and her heart begins to race. She goes to her bedroom, throws her backpack on her bed, and checks her e-mail. Twenty-five new e-mails pop up. Each one is from the same sender: stalker@hotmail.com. They all say the same thing: "I am in your house. I am on a wireless Internet connection. You don't know where I am, but I know where you are!" Heather grabs her house key, rushes out of the front door, locks it, runs to her friend's house, and tells her friend's mom about her situation.

What would you do if you were her friend's mom? What can Heather do to ensure her safety now and in the future? To whom else should she turn for help?

Scenario 7

Stan is an eighth grader who is physically abused by his alcoholic uncle when he visits him on weekends. Additionally, Stan is being pushed around by some of his peers in middle school because he wears black all the time and is basically a loner. Recently, Stan has realized that on the Internet—in chat rooms and via instant messaging—he can freely become a person who seems much more attractive and fun and lighthearted than he is in real life. By taking on a different persona, he is finding social interaction with others much easier and more rewarding. Nonetheless, he still harbors much anger and bitterness within due to how his uncle and some of his classmates treat him. He decides to get back at his uncle and some of his classmates by posting personal information about them—along with some true stories about his negative experiences with them—on a very popular teen-oriented message board. This information includes their cell phone numbers, their home phone numbers, and their home addresses. Because Stan has made

many friends on this teen-oriented message board, they rally around him in support and decide to exact some vigilante justice on their own to help Stan get revenge. A large number of his online friends use the phone numbers and addresses to make repeated prank calls, to order hundreds of pizzas to the victims' doors, and to sign them up for many, many pornographic magazines and Sears catalogs. Stan is extremely pleased at the harassment that his uncle and mean classmates are now experiencing.

What would you do if you were a parent or school administrator and the police alerted you, themselves contacted by Sean's Internet service provider after an online complaint was filed by Stan's uncle about these incidents? How might Stan learn that such vengeful behavior is inappropriate? How might Stan get help for the abuse he suffers and the way he feels?

Scenario 8

Karen is a very devout teenager who leads a prayer meeting every morning by the high school flag pole. Many boys and girls are simply drawn to Karen as a friend because of her sweet nature and hopeful innocence. Other girls in her school, however, feel threatened by Karen's piety and commitment to holy living, and they begin to drum up ideas to expose her as a fraud. Specifically, they begin to spread rumors via the High School's social network—on MySpace.com that Karen is sleeping around with the boy's track team. Karen is alerted to the online rumors by a close friend and is heartbroken. She tells her teachers and pastor, who then contact the school administration.

What would you do if you were the principal in this situation? What would you do if you were Karen? What would you do if you were Karen's close friend and really wanted to help? How could those who spread the rumors understand how hurtful their actions were?

Scenario 9

Casey loves playing video games on his computer, especially those that allow you to link up to and compete with other players across the world through the Internet. He recently met one teenager in Russia named Boris while playing video games online, and they became fast friends because both enjoyed and excelled at one particular game. Together, they became almost unbeatable whenever they competed as a team against other teams online. At some point, though, Casey told Boris he had found a better gaming partner and didn't want to play with Boris anymore. Boris was outraged that he was being "dumped" as a gaming partner for someone else, and he began to tell other people on the gaming network that Casey "sucked" at all video games and that no one should ever be his partner unless they wanted to lose really badly. Soon after these statements started circulating, Casey's new gaming partner dumped him, and everyone else on the network treated him like a pariah. Since

the video game he loved so much could only be played with a partner, Casey was no longer able to play and felt totally rejected on the Internet (which had heretofore been a safe haven for him). When coupled with recollections of other instances of rejection in his life, this experience began to make Casey feel completely hopeless. He then started to express suicidal intentions to his sister.

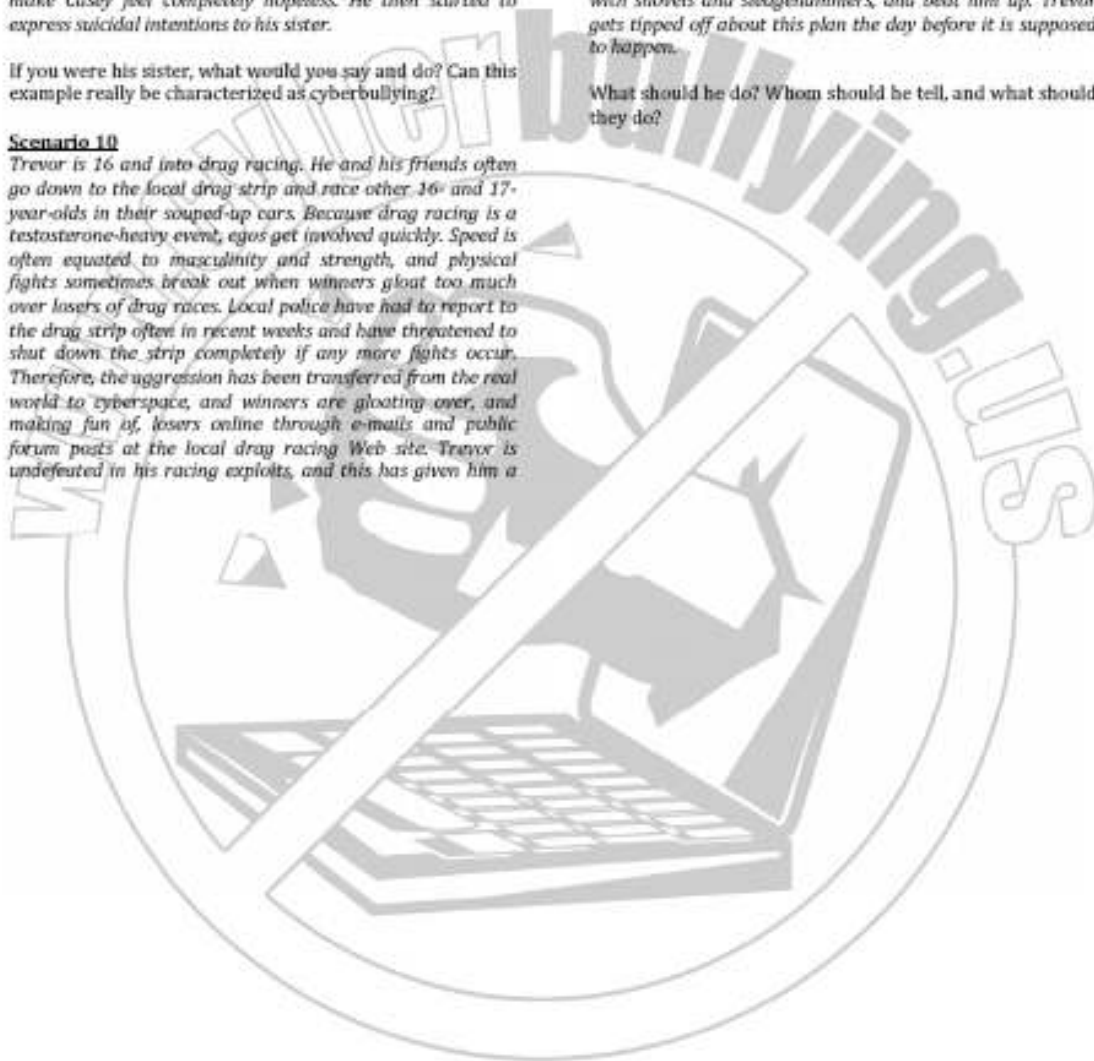
If you were his sister, what would you say and do? Can this example really be characterized as cyberbullying?

Scenario 10

Trevor is 16 and into drag racing. He and his friends often go down to the local drag strip and race other 16- and 17-year-olds in their souped-up cars. Because drag racing is a testosterone-heavy event, egos get involved quickly. Speed is often equated to masculinity and strength, and physical fights sometimes break out when winners gloat too much over losers of drag races. Local police have had to report to the drag strip often in recent weeks and have threatened to shut down the strip completely if any more fights occur. Therefore, the aggression has been transferred from the real world to cyberspace, and winners are gloating over, and making fun of, losers online through e-mails and public forum posts at the local drag racing Web site. Trevor is undefeated in his racing exploits, and this has given him a

very inflated self-conception. His success has gotten to his head, and has been getting his kicks by berating and humiliating online those who lose against him. Some guys he has defeated are sick of how he's acting and are organizing a group to go over to his house, trash and mangle his hot rod with shovels and sledgehammers, and beat him up. Trevor gets tipped off about this plan the day before it is supposed to happen.

What should he do? Whom should he tell, and what should they do?

Sameer Hinduja, Ph.D. is an Assistant Professor in the Department of Criminology and Criminal Justice at Florida Atlantic University. Justin W. Patchin, Ph.D. is an Assistant Professor of Criminal Justice in the Department of Political Science at the University of Wisconsin-Eau Claire. Together, they lecture across the United States on the causes and consequences of cyberbullying and offer a comprehensive workshop for youth, parents, teachers, counselors, mental health professionals, law enforcement and others concerned with addressing and preventing cyberviolence. For more information, visit <http://www.cyberbullying.us>. © 2009 Sameer Hinduja and Justin W. Patchin

12. Příloha č. 3

Cyberbullying Word Scramble

Talking to youth about Internet harassment

Sameer Hinduja, Ph.D. and Justin W. Patchin, Ph.D.

Unscramble these words to uncover cyberbullying-related concepts and web sites! Combine the circled letters to reveal an important message.

1. octmroha
2. baeokocf
3. yrlebyclub
4. migfaln
5. yamecps
6. lenehcpol
7. ilame
8. tagidil
9. tyobueu
10. poptal
11. tinants seegmas

When you see cyberbullying, _____!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

ANSWERS:

1. octmroha	CHATROOM
2. baeokocf	FACEBOOK
3. yrlebyclub	CYBERBULLY
4. migfaln	FLAMING
5. yamecps	MYSPACE
6. lenehcpol	CELLPHONE
7. ilame	EMAIL
8. tagidil	DIGITAL
9. tyobueu	YOUTUBE
10. poptal	LAPTOP
11. tinants seegmas	INSTANT MESSAGE

When you see cyberbullying, TELL AN ADULT!

Sameer Hinduja, Ph.D. is an Assistant Professor in the Department of Criminology and Criminal Justice at Florida Atlantic University. Justin W. Patchin, Ph.D. is an Assistant Professor of Criminal Justice in the Department of Political Science at the University of Wisconsin-Eau Claire. Together, they lecture across the United States on the causes and consequences of cyberbullying and offer a comprehensive workshop for youth, parents, teachers, counselors, mental health professionals, law enforcement and others concerned with addressing and preventing cyberviolence. For more information, visit <http://www.cyberbullying.us>. © 2009 Sameer Hinduja and Justin W. Patchin

13. Příloha č. 4

Vážení studenti,

předem Vám děkuji za vyplnění a odevzdání dotazníku, který máte před sebou. Díky Vám se mi nejenom podaří vypracovat diplomovou práci, ale především, Vaše odpovědi nám mohou pomoci k lepšímu poznání nového jevu v oblasti šikany – šikany kybernetické.

Ujišťuji Vás, že vše, co uvedete v dotazníku, zůstane v anonymitě a bude sloužit pouze k účelu vypracování diplomové práce.

Proto se prosím nepodepisujte ani neuvádějte jiné osobní údaje!

Gabriela Hášová, studentka 5., Ročníku FF UK, katedry pedagogiky

Instrukce: zakroužkujte nebo podtrhněte odpověď, která je pravdivá či nejvíce odpovídá skutečnosti.

Pohlaví: Muž / Žena

Věk.....

ČÁST 1

- 1) Vlastníte mobilní telefon? Ano Ne
- 2) Máte doma přístup k počítači s připojením na internet? Ano Ne
- 3) Kolik času týdně trávíte surfváním na internetu?
 - a. 2 – 5 hodin týdně
 - b. 5 – 10 hodin týdně
 - c. 10 a více hodin týdně
- 4) Využíváte alespoň někdy sociální síť jako je např. chat.lide.cz, spolužáci.cz, google.cz, líbímseti.cz, MySpace... Ano Ne
- 5) Našel/a (navštívil/a) jste někdy stránky, které by zesměšňovaly, ponižovaly či by jinak ubližovaly Vašemu spolužákovi, kamarádovi či známému? Ano Ne
- 6) Znáte někoho, kdo byl/je obtěžován (je mu ubližováno) pomocí informačních a komunikačních technologií? Ano Ne

Koho? (Pokud znáte takovýchto lidí více, prosím napište počet a dále popisujte situaci u toho člověka, u kterého si myslíte, že má s kybernetickou šikanou největší obtíže)

Počet.....

 - a. Kamaráda/ku
 - b. Spolužáka/čku
 - c. Někoho jiného (koho).....
- 7) Jakým způsobem byl/a (je) obtěžován/a?
 - a. Kruté, vulgární emaily
 - b. Zesměšňující emaily
 - d. Kruté, vulgární SMS zprávy
 - e. Výhrušné SMS zprávy

c. Zesměšňující emaily	f. Zesměšňující SMS zprávy
g. Kruté, vulgární telefonní hovory	n. Kruté, vulgární instantní zprávy
h. Výhrušné telefonní hovory	o. Výhrušné instantní zprávy
i. Zesměšňující telefonní hovory	p. Zesměšňující instantní zprávy
j. Zesměšňování a urážení na chatu	q. Publikování privátních emailů, instantních zpráv, SM , obrázků, videí, které byly původně určeny pro soukromé účely
k. Zasílání zesměšňující a ponižujících obrázků, fotografií či video nahrávek lidem, kteří ho/jí znají nebo jejich umístění na serverech typu YouTube	r. Šíření nepravdivých informací o něm/ ní online
l. Vytváření www stránek o jeho/její osobě	s. Jinak.....
m. Odesílání vulgárních či obtěžujících emailů pod jeho/jejím jménem	

8) Jak často je(byl/a) takto obtěžován/a?

- a. Téměř každý den
- b. Téměř každý týden
- c. 1x do měsíce
- d. zatím pouze jednou

9) Ví, nebo má alespoň představu, kdo ho/ji obtěžuje? Ano Ne

- Kdo?
- a. Spolužák/ci
 - b. Lidé z různých zájmových aktivit či kroužků, které navštěvuje
 - c. Vrstevníci z okolí jeho/jejího bydliště
 - d. Vrstevníci z jiné školy
 - e. Někdo jiný(kdo).....

10) Řekl mu/jí někdo, proč je obtěžován/a? Ano Ne

Pokud ano, proč?.....

Pokud ne, proč si myslíte, že je mu/jí ubližováno?.....

11) Myslíte si, že by obtěžování přestalo, kdyby se on/a nemusel/a (fyzicky či virtuálně) stýkat s těmi, kteří mu/jí takto ubližují? (např. odchod do jiné třídy, nenavštěvování internetových adres, kde je oběti ubližováno ...)

Ano Ne

12) Řekl/a o kybernetické šikaně i někomu jinému než Vám? Ano Ne

- Komu?
- a. Jinému kamarádovi
 - b. Učíteli
 - c. Řediteli školy
 - d. Rodičům
 - e. Někomu jinému (komu).....

13) Pomohl/a jste mu nějakým způsobem? Ano Ne

Pokud ano, jak?.....

14) Pomohl mu/jí ještě i jiný člověk, který o obtěžování věděl (či se mu dotýčná osoba svěřila)?

Ano Ne

Pokud ano, jak?.....

15) Zkusil/a se nějakým způsobem proti obtěžování bránit? Ano Ne

Pokud ano, jak?.....

16) Kdo si myslíte, že by člověku, který je takto obtěžován, mohl nejvíce pomoci?.....

17) Jakým způsobem by mu měla dotýčná osoba pomoci?.....

18) Je dobrý nápad požádat v takovém případě o pomoc

a. Učitele	Ano	Ne
b. Rodiče	Ano	Ne
c. Kamaráda	Ano	Ne
d. Spolužáka	Ano	Ne
e. Někoho jiného (koho).....		

19) Jak byste potrestal/a ty, kteří takovýmto způsobem obtěžují (ubližují) ostatním?.....

20) Podílel/a jste se Vy sám/sama někdy na zesměšňování či urážení Vašeho spolužáka, kamaráda či známého?

Jak?	Ano	Ne
a. Vytváření www stránek		
b. Zasílání různých obtěžujících emailů		
c. Obtěžující, zesměšňující, výhružné telefonní hovory		
d. Zesměšňování na chatu		
e. Zasílání obrázků, fotografií či videí spolužákům/kamarádům		
f. Publikování privátních emailů, instatních zpráv, SMS, obrázků..., které byly původně určeny jen Vám		
g. Jinak (jak).....		

ČÁST 2

21) Ublížíval Vám někdo pomocí informačních a komunikačních technologií?

Ano

Ne

Jakým způsobem?

a. Kruté, vulgární emaily	l. Zesměšňující instantní zprávy
b. Výhružné emaily	m. Zesměšňování a urážení na chatu
c. Zesměšňující emaily	n. Zasílání zesměšňující a ponižujících obrázku, fotek
či videí lidem, kteří Vás znají nebo jejich umístění
na serverech typu YouTube
d. Kruté, vulgární telefonní hovory	o. Vytváření www stránek o Vaší osobě
e. Výhružné telefonní hovory	p. Odesílání vulgárních či obtěžujících emailů Vaším
jménem
f. Zesměšňující telefonní hovory	q. Publikování privátních emailů, instantních zpráv,
SMS, obrázků, videí, které byly původně určeny
pro soukromé účely
g. Kruté, vulgární SMS zprávy	r. Šíření nepravdivých informací o Vás online
h. Výhružné SMS zprávy	s. Jinak (jak).....
i. Zesměšňující SMS zprávy	
j. Kruté, vulgární instantní zprávy	
k. Výhružné instantní zprávy	

22) Jste (byl/a jste) takto obtěžován/a opakovaně?

Ano

Ne

Jak často?

- Téměř každý den
- Téměř každý týden
- 1x do měsíce
- zatím pouze jednou

23) Víte nebo máte alespoň představu, kdo Vás obtěžuje?

Ano

Ne

Kdo?

- Spolužák/ci
- Lidé z různých zájmových aktivit či kroužků, které navštěvujete
- Vrstevníci z okolí tvého bydliště
- Vrstevníci z jiné školy
- Někdo jiný (kdo).....

24) Řekl Vám někdo, proč Vás obtěžuje?

Ano

Ne

Pokud ano, proč?.....

25) Pokud ne, co si myslíte, že je vede k tomu, aby Vás takto obtěžovali?.....

26) Myslíte si, že by obtěžování přestalo, pokud by jste se nemusel/a (fyzicky či virtuálně) stýkat s osobou, která Vás obtěžuje?

Ano

Ne

- 27) Řekl/a jste o tom někomu? Ano Ne
 Komu? a. Kamarádovi
 b. Učíteli
 c. Řediteli školy
 d. Rodičům
 e. Někomu jinému (komu).....
- 28) Pomohl Vám ten, komu jste to řekl/a Ano Ne
 Pokud ano, jak?.....
- 29) Zkusil/a jste se někdy bránit Ano Ne
 Pokud ano, jak?.....
- 30) Myslíte si, že je v takovémto případě dobrý nápad požádat o pomoc učitele?
Ano Ne
 Pokud ne, proč?.....
- 31) Myslíte si, že je dobré se s tímto problémem svěřit rodičům?
Ano Ne
 Pokud ne, proč?.....
- 32) Kdo si myslíte, že by Vám mohl nejvíce pomoci?.....
 33) Jakým způsobem by Vám mohl nejlépe pomoci?.....
- 34) Jak si myslíte, že by měl/i být potrestán/i ten/ti, kteří Vás obtěžují (ubližují)?.....

Vážení studenti, děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji příjemný a úspěšný den.
 Gabriela Hášová, studentka 5. ročníku FF UK, katedry pedagogiky.

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do příloženého seznamu.

V Praze dne.....

.....

Podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum